

**ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSUNUN İÇERİK ANALİZİ VE
BIST-100 ŞİRKETLERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

Funda ÖZBEK

Kütahya – 2019

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSUNUN İÇERİK ANALİZİ VE
BİST-100 ŞİRKETLERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Danışman:
Prof. Dr. Şerafettin SEVİM

Hazırlayan:
Funda ÖZBEK

Kütahya – 2019

Kabul ve Onay

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Anabilim/Anasanat Dalında YÜKSEK LİSANS
TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

(İmza)

Üye.....

(İmza)

Üye.....

(İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Doç. Dr. Ayhan KAHRAMAN

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Özkaynak Değişim Tablosunun İçerik Analizi ve BIST-100 Şirketlerinde Bir Araştırma” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

...../...../2019

Funda ÖZBEK

Özgeçmiş

Funda ÖZBEK, 22.11.1992 tarihinde Düzce'de doğmuştur. İlköğrenimini Düzce Uzun Mustafa İlköğretim okulunda; Liseyi Düzce Ticaret Meslek Lisesinde bitirmiştir. 2011 yılında girdiği Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Muhasebe Bölümünden 2016 yılında mezun olmuştur. 2016 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Denetim Bilim Dalı programına başlamıştır.

ÖZET

ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSUNUN İÇERİK ANALİZİ VE BİST-100 ŞİRKETLERİNDE BİR ARAŞTIRMA

ÖZBEK, Funda

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şerafettin SEVİM

Temmuz, 2019, 131 sayfa

Özkaynak değişim tablosu, belli bir dönemin özkaynak kalemlerinde meydana gelen değişimleri toplu olarak gösteren finansal tablodur. Özkaynak değişim tablosunun içerik analizi ile birlikte özkaynak bileşenlerinde cari ve önceki dönem itibariyle meydana gelen değişimler ve bu değişimleri etkileyen faktörler açıklanmaktadır. Böylelikle işletme ile ilgilenen bilgi kullanıcılarına faydalı bilgiler sunularak daha doğru karar almaları sağlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, işletmelerin özkaynak yapılarını oluşturan bileşenlerde meydana gelen değişimler ve nedenleri ile bunlar üzerinde etkisi olan faktörler araştırılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Borsa İstanbul 100 (BİST-100) endeksinde işlem gören farklı sektörlerden 37 şirketin 2017 yıllarına ait verileri kullanılmıştır. Araştırmada, bağımlı değişken olarak; ödenmiş sermaye, dönem net karı, otofinansman oranı, toplam özkaynaklar yer alırken bağımsız değişken olarak; net satışlar, çalışan sayısı, işletme yaşı, borç / özkaynak oranı, aktif büyüklük, hisse başına kar payı ve faaliyet karı kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinde çoklu regresyon analizi yöntemi kullanılarak faktör analizi gerçekleştirilmiştir. 2017 yılı için gerçekleştirilen dikey analiz sonucunda işletmelerin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olduğu ve otofinansman kaynakları arasında ise dönem net karı, geçmiş yıl karları ve gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin ağırlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Faktör analizi sonucunda elde edilen verilere göre ise özkaynak yapısını etkileyen en önemli faktörün aktif büyüklük olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özkaynak, Özkaynak Değişim Tablosu, Otofinansman, Borsa İstanbul, Dikey Analiz, Faktör Analizi.

ABSTRACT**STATEMENT OF CHANGES IN SHAREHOLDERS 'EQUITY CONTENT
ANALYSIS AND BIST-100 COMPANIES A RESEARCH****ÖZBEK, Funda****Master Thesis, Department of Business Administration****Supervisor: Prof. Dr. Şerafettin SEVİM****July, 2019, 131 pages**

Statement of changes in shareholders' equity is a financial statement that shows the changes in shareholders' equity in a given period. Together with the content analysis of the statement of changes in shareholders' equity, changes in equity components as of the current and previous periods and the factors affecting these changes are explained. In this way, the users interested in the business are provided with useful information to make more accurate decisions. In this context, in this study, the changes in the components of the equity structures of companies and their causes and the factors that affect them are investigated. For this purpose, 2017 data of 37 companies from different sectors traded in Borsa Istanbul 100 (BIST-100) index were used. In the study, as the dependent variable; paid-in capital, net profit for the period, autofinancing ratio, total equity, net sales, number of employees, operating age, debt / equity ratio, asset size, dividend per share and operating profit were used. Factor analysis was performed by using multiple regression analysis method to examine the relationship between variables. As a result of the vertical analysis carried out for 2017, it is concluded that the equity of the enterprises is predominantly autofinancing and the period's net profit, previous year's profits and unrealized income and expenses are predominant among the autofinancing sources. According to the data obtained from the factor analysis, the most important factor affecting the equity structure was observed as the asset size.

Keywords: Equity, Shareholders' Equity Change Table, Autofinancing, Borsa İstanbul, Vertical Analysis, Factor Analysis.

ÖNSÖZ

Bu Yüksek Lisans Tezimde, BIST- 100 şirketlerinde 2017 yılına ait özkaynak değişim tablosu verilerini kullanarak yapmış olduğum Faktör Analizi sonucundan elde ettiğim bilgileri dikkatinize sunmaktayım.

Bu çalışmayı hazırlarken geçirdiğim süreç içerisinde benden yardımlarını esirgemeyen ve bana bu Yüksek Lisans Tez Çalışması sırasında zaman ayırıp kendimi daha da geliştirmeme katkı sağlayan değerli danışman hocam Prof. Dr. Şerafettin SEVİM' e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi bu süreçte de her zaman maddi ve manevi yanımda olup, beni eğitimim konusunda büyük özveri ve sabırla motive ederek, hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen annem ve babama sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLOLAR LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU.....	4
1.1.1. Özkaynak Değişim Tablosunun Tanımı ve Önemi	4
1.1.2. Özkaynak Değişim Tablosunun Biçimsel Yapısı.....	8
1.1.3. Özkaynak Değişim Tablosunun Yararları	11
1.1.4. Özkaynak Değişim Tablosunun İçerik Analizinin Önemi	12
1.1.5. Özkaynak Değişim Tablosunu Yönlendiren Düzenlemeler	14
1.1.5.1. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Özkaynak Değişim Tablosu	14
1.1.5.2. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu' na Göre Özkaynak Değişim Tablosu	15
1.1.5.3. Sermaye Piyasası Kuruluna Göre Özkaynak Değişim Tablosu ..	17
1.2. ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSUNUN BİLGİ KULLANICILARI BAKIMINDAN ÖNEMİ	17
1.2.1. Ortaklar Bakımından Önemi	18
1.2.2. Çalışanlar Bakımından Önemi.....	19
1.2.3. Yöneticiler Bakımından Önemi.....	20
1.2.4. Borç Verenler Bakımından Önemi	21
1.2.5. Potansiyel Yatırımcılar Bakımından Önemi.....	22
1.2.6. Finansal Analistler Bakımından Önemi	23
1.2.7. Devlet Bakımından Önemi	23

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU İÇERİK ANALİZİ

2.1. ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSUNUN BİLEŞENLERİ	26
2.1.2. Ödenmiş Sermaye.....	28
2.1.2. Otofinsman Kaynakları.....	30
2.1.2.1. Kar Yedekleri	32

2.1.2.2. Sermaye Yedekleri.....	33
2.1.2.3. Geçmiş Yıl Karları.....	35
2.1.2.4. Geçmiş Yıl Zararları (-).....	35
2.1.2.5. Dönem Net Karı veya Zararı.....	35
2.1.2.6. Gerçekleşmemiş Gelir ve Giderler	36
2.1.2.6.1. Maddi Duran Varlıklarda Yeniden Değerleme Artışları	38
2.1.2.6.2. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesi	39
2.1.2.6.3. Tanımlanmış Fayda Planlarındaki Aktüeryal Kazanç ve Kayıplar	39
2.1.2.6.4. TMS 21 Kur Değişim Etkileri	41
2.1.2.6.5. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Öz Kaynağa Dayalı Finansal Araçlardaki Yatırımlardan Kaynaklanan Kazanç ya da Kayıplar	42
2.1.2.6.6. Nakit Akış Riskine İlişkin Riskten Korunma Araçlarına Bağlı Olarak Oluşan Kazanç veya Kayıplar.....	42
2.2. ÖZKAYNAK DEĞİŞMELERİNİN FİNANSAL DURUMA VE FAALİYET SONUÇLARINA ETKİLERİ	43
2.2.1. Özkaynak Değişmelerinin Finansal Duruma Etkileri.....	43
2.2.1.1. Ödenmiş Sermayedeki Değişmenin Finansal Duruma Etkisi	44
2.2.1.2. Sermaye Düzeltmesi Farklarındaki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi	44
2.2.1.3. Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesindeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi	45
2.2.1.4. Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelir ve Giderlerdeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi.....	45
2.2.1.5. Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderlerdeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi	45
2.2.1.6. Hisse Senedi İhraç Primlerindeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi.....	46
2.2.1.7. Kar Yedeklerindeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi.....	46
2.2.1.8. Geçmiş Yıllar Karları ve Zararlarındaki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi	47
2.2.1.9. Dönem Net Karındaki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi.....	47
2.2.2. Özkaynak Değişmelerinin Faaliyet Sonuçlarına Etkisi	48
2.2.2.1. Özkaynak Değişmelerinin Brüt Satış Karı veya Zararına Etkisi	48
2.2.2.2. Özkaynak Değişmelerinin Faaliyet Karı veya Zararına Etkisi....	49
2.2.2.3. Özkaynak Değişmelerinin Dönem Net Karı veya Zararına Etkisi.....	50
2.3.2.4. Özkaynak Değişmelerinin Aktif Karlılığa Etkisi	50
2.3. ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU BİLEŞENLER ARASI İLİŞKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	51
2.3.1. İşletmenin Büyüklüğü.....	51

2.3.1.1. Net Satışlar.....	53
2.3.1.2. Aktif Büyüklük.....	53
2.3.1.3. Çalışan Sayısı Ve İşletme Yaşı.....	54
2.3.2. Faaliyet Karı	55
2.3.3. Borç / Özkaynak Oranı	55
2.3.3. Aktif Karlılık	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BIST- 100 ŞİRKETLERİNDE ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSUNUN YAPISAL ANALİZİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	59
3.2. ARAŞTIRMANIN KISITLARI	59
3.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	60
3.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE HİPOTEZLER.....	60
3.5. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ	60
3.6. ÖZKAYNAKLARIN YAPISAL ANALİZİ VE ARAŞTIRMANIN BULGULARI	61
3.6.1. Özkaynak Değişim Tablosunun Dikey Analizi	62
3.6.1.1. İmalat Sanayi Sektörü Alt Sektöründe Alan Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi	65
3.6.1.2. Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi	81
3.6.1.3. Ulaştırma Ve Haberleşme Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi	84
3.6.1.4. Madencilik Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi	87
3.6.1.5. Elektrik, Gaz ve Su Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi	90
3.6.2. Faktör Analizi	93
3.6.2.1. Ödenmiş Sermaye Değişkenine İlişkin Faktör Analizi	93
3.6.2.2. Dönem Net Karı Değişkenine İlişkin Faktör Analizi	95
3.6.2.3. Otofinsman Değişkenine İlişkin Faktör Analizi	97
3.6.2.4. Toplam Özkaynak Değişkenine İlişkin Faktör Analizi	99
3.6.3. Araştırmanın Bulguları ve Tartışma	101
SONUÇ.....	106
EKLER.....	111
KAYNAKÇA	121
DİZİN	131

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: MSUGT' ye Göre Özkaynak Değişim Tablosunda Yer Alan Bilgiler.....	15
Tablo 1.2: TMS 1' e Göre Özkaynak Değişim Tablosu Kapsamındaki Bilgiler	16
Tablo 1.3: SPK' ya Göre Özkaynak Değişim Tablosunda Bulunması Gereken Bilgiler	17
Tablo 2.1: Diğer Kapsamlı Gelir Unsurları.....	37
Tablo 2.2: TMS 19 Kapsamında Çalışanlara Sağlanan Faydalar.....	40
Tablo 3.1: Değişkenlerin Tanımlamaları ve Kısaltmaları	61
Tablo 3.2: Şirketlerin Sektörel Dağılımları ve Kısaltmaları	63
Tablo 3.3: Gıda İçki ve Tütün Sektöründeki şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelerli Değerleri.....	65
Tablo 3.4: Taş ve Toprağa Dayalı Üretim Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelerli Değerleri	68
Tablo 3.5: Kimya, Petrol ve Kauçuk Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelerli Değerleri	71
Tablo 3.6: Metal Ana Sanayi Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelerli Değerleri	75
Tablo 3.7: Metal Eşya, Makine ve Gereç Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelerli Değerleri	78
Tablo 3.8: Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelerli Değerleri	81
Tablo 3.9: Ulaştırma Haberleşme ve Depolama Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelerli Değerleri	84
Tablo 3.10: Madencilik Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelerli Değerleri	87
Tablo 3.11: Elektrik, Su ve Gaz Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelerli Değerleri	90
Tablo 3.12: 2017 Yılına Ait Ödenmiş Sermaye Değişkenine İlişkin Model Özeti.....	93
Tablo 3.13: 2017 Yılına Ait Ödenmiş Sermaye Değişkenine İlişkin Anova Testi.....	94

Tablo 3.14: 2017 Yılına Ait Ödenmiş Sermaye Değişkenine İlişkin Çoklu Regresyon Katsayılar Testi	94
Tablo 3.15: 2017 Yılına Ait Dönem Net Karı Değişkenine İlişkin Model Özeti	95
Tablo 3.16: 2017 Yılına Ait Dönem Net Karı Değişkenine İlişkin Anova Testi.....	95
Tablo 3.17: 2017 Yılına Ait Dönem Net Karı Değişkenine İlişkin Katsayılar Testi....	96
Tablo 3.18: 2017 Yılına Ait Otofinsman Değişkenine İlişkin Model Özeti	97
Tablo 3.19: 2017 Yılına Ait Otofinsman Değişkenine İlişkin Anova Testi.....	98
Tablo 3.20: 2017 Yılına Ait Otofinsman Değişkenine İlişkin Katsayılar Testi.....	98
Tablo 3.21: 2017 Yılına Ait Toplam Özkaynak Değişkenine İlişkin Model Özeti	99
Tablo 3.22: 2017 Yılına Ait Toplam Özkaynak Değişkenine İlişkin Anova Testi.....	100
Tablo 3.23: 2017 Yılına Ait Toplam Özkaynak Değişkenine İlişkin Katsayılar Testi	100
Tablo 3.24: Hipotezlerin Sonuçları	102
Tablo 3.25: Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler İle Ödenmiş Sermaye Arasındaki İlişki.....	103
Tablo 3.26: Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler İle Dönem Net Karı Arasındaki İlişki.....	103
Tablo 3.27: Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler İle Otofinsman Oranı Arasındaki İlişki.....	103
Tablo 3.28: Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler İle Toplam Özkaynaklar Arasındaki İlişki.....	104

ŞEKİLLER LİSTESİ**Sayfa**

Şekil 1.1: TMS' ye Göre Özkaynak Değişim Tablosu Biçimsel Yapısı	9
Şekil 1.2: TMS' ye Göre Özkaynak Değişim Tablosu Biçimsel Yapısı	10

KISALTMALAR LİSTESİ

BIST	Borsa İstanbul
KAP	Kamu Aydınlatma Platformu
KGK	Kamu Gözetim Kurumu
MSUGT	Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
MSUGT	Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TTK	Türk Ticaret Kanunu

TEZ METNİ

GİRİŞ

İşletmelerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için kar elde etmeleri gerekmektedir. Elde etmiş oldukları kar tutar olarak gelir tablosunda ve özkaynak değişim tablosunda eşit gözükmesine rağmen gelir tablosunda gösterilen kar rakamı işletmenin varlıklarında meydana gelen net artışı doğru olarak yansıtmamaktadır. Bu durumda karın oluşumunu sağlıklı bir şekilde analizde etmek ve bilgi kullanıcılarına daha tutarlı bilgiler sunmak amacıyla özkaynak değişim tablosundan yararlanılmaktadır. İşletmenin varlıklarında meydana gelen net artışın nedenlerine özkaynak değişim tablosundan faydalanılarak ulaşılmaktadır.

Özkaynak değişim tablosundan yararlanmak için bu tablonun doğru bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. İşletmenin özkaynaklarında meydana gelen değişimler karı ve karın oluşumunu etkileyebilmektedir. Karın oluşumuna etki eden özkaynak bileşenlerine özkaynak değişim tablosunun analiz edilmesiyle ulaşılmaktadır.

İşletmelerin özkaynakları ile bunlarda meydana gelen değişimler ortaklar, yatırımcılar, kredi verenler, yatırımcılar gibi bilgi kullanıcıları için önemlidir. Sahip olunan özkaynaklar işletme faaliyetinin yürütülmesi için gerekli olan mali imkanları sağlamaktadır. Özkaynakların yeterli olması, yatırımcılara ve alacaklılara karşı güvence oluşturacaktır. Bu nedenlerle özkaynaklarda meydana gelen değişimlerin izlenmesi bilgi kullanıcılarına işletmeyle ilgili alacakları kararlarda faydalı bilgiler sunarak doğru karar vermelerini sağlamaktadır.

İşletmenin özkaynaklarını oluşturan hesap kalemlerindeki değişimleri topluca görülmesini sağlayan özkaynak değişim tablosu, bilanço ve gelir tablolarındaki bilgilerden faydalanılarak hazırlanmaktadır. Ancak söz konusu tablolar işletmenin varlıklarında meydana gelen artışın nedenlerini göstermemesinden dolayı özkaynak değişim tablosuna ihtiyaç duyulmaktadır. İşletmenin elde ettiği karın nedenlerinin varlıklardaki yansımalarının nasıl olduğunu ise özkaynak değişim tablosu bilgi kullanıcılarına sunmaktadır. Bilgi kullanıcılarının varlıklardaki net artışı görebilmeleri için özkaynak değişim tablosunu incelemeleri gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı belli bir dönemde veya dönemler itibarıyla işletmelerin özkaynak değişim tablosunda meydana gelen değişimler ve bunların izlenmesi, analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Araştırmada, özkaynak değişim tablosunun içeriğinin analiz edilmesi amacıyla Kamu Aydınlatma Platformu'nda yer alan BİST 100'e kayıtlı şirketlerin 2017 yılına ait finansal tabloları incelenmiş ve özkaynak yapısını oluşturan bileşenler ile bunları etkileyen faktörler arası ilişki araştırılmıştır.

Bu araştırmanın amacı; işletmelerin özkaynak yapılarının içeriğinin analiz edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda, işletmelerin özkaynakları üzerinde dikey analiz ve faktör analizi gerçekleştirilecektir. Şirketlerin özkaynak yapısını oluşturan bileşenlerde meydana gelen değişimlerin dönem başı ve dönem sonu itibarıyla toplam özkaynaklara etkisini tespit etmek ve özkaynaklarda ki değişimin zahiri veya gerçekliliğini saptamak amacıyla dikey analiz yapılacaktır. Şirketlerin özkaynak yapılarını hangi faktörlerin ne ölçüde etkilediğini belirlemek, bu etkinin anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla faktör analizi yapılacaktır.

Çalışmanın sonucunda, faktör analizinde kullanılan bağımsız değişkenlerin (çalışan sayısı, işletmenin yaşı, net satışlar, aktif büyüklük, borç/ özkaynak oranı, faaliyet karı, hisse başına kar payı) işletmelerin özkaynak yapısı üzerindeki etkisi ve aynı zamanda bağımsız değişkenler ile özkaynak yapısı arasında bir ilişki var ise bu ilişkinin yönü ve anlam düzeyi belirlenmiş olacaktır.

Bu araştırmada, BIST-100 şirketlerinin 2017 yılında yayınlamış oldukları finansal tabloları, faaliyet raporları ve şirket bilgilerinden elde edilen verileri incelenmiştir. Araştırma yapılırken BIST 100' e kayıtlı şirketler arasından çalışma amacına uygun oldukları varsayımı ile 37 şirket örneklem olarak araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan bağımsız değişkenler KAP (Kamuyu Aydınlatma Platformu) ve Borsa İstanbul'un internet sitesinde yayınlanan veriler kullanılarak hesaplanmıştır.

Araştırmada; BIST-100 endeksinde bulunmuş ancak faaliyet ve bilanço yapılarının farklı olmasından dolayı; bankalar, sigorta şirketleri ve gayrimenkul yatırım ortaklıkları, mali kuruluşlar analiz kapsamı dışında tutulmuştur.

Araştırmanın birinci bölümünde, ilk olarak özkaynak değişim tablosunun tanımı ve öneminden bahsedilmektedir. Daha sonra özkaynak değişim tablosunun biçimsel yapısı ve yararları, içerik analizinin önemi ve bilgi kullanıcıları bakımından önemi açıklanmaktadır.

İkinci bölümde, özkaynak değişim tablosunun bileşenleri, özkaynak değişimlerinin faaliyet sonuçlarına ve finansal duruma etkileri ile özkaynak değişim tablosu bileşenleri arasındaki ilişkileri etkileyen faktörlerden bahsedilmektedir.

Son bölümde ise ilk olarak araştırmanın amacı, kısıtları, kapsamı açıklanmaktadır. Ardından araştırmanın yöntemi ve hipotezleri ile değişkenlerine dair bilgilere yer verilerek nasıl elde edildiği hangi analiz yöntemi kullanıldığı açıklanmaktadır. Daha sonra çalışma kapsamındaki şirketlerin özkaynak yapılarını oluşturan unsurlarında dönem başı ve dönem sonu itibarıyla meydana gelen değişimler ve bu değişimlerin özkaynaklara etkisi dikey analiz yöntemi ile incelenmiştir. Dikey analiz gerçekleştirildikten sonra özkaynak bileşenlerindeki değişimlere etki eden faktörleri tespit etmek amacıyla çoklu regresyon analiz yöntemi kullanılarak faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör analiz sonuçları ve analizinden elde edilen bilgiler doğrultusunda özkaynak yapısını etkileyen bağımsız değişkenler saptanmıştır.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen dikey analiz ve faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular bölüm sonunda açıklanmıştır. Araştırma bulguları olarak dikey analiz ve faktör analizi ile ortaya çıkan sonuçlar açıklanmış ve hipotezler değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU

1.1.1. Özkaynak Değişim Tablosunun Tanımı ve Önemi

Günümüzde ticari hayatta ve sermaye piyasalarında meydana gelen gelişmeler sebebiyle işletmeler daha çok sermaye şirketleri özellikle anonim şirket olarak kurulmaktadır. Sermaye şirketleri, güç ve itibarını sermayesinden almaktadır. Sermaye şirketlerinde ortakların sadece şirket borçlarına karşı sorumlulukları vardır. Sorumlulukları ise şirketteki sermayeleri ile sınırlıdır (Cemalcılar ve Önce, 1999: 562).

Şahıs şirketlerinde özkaynak ile sermaye eş anlamlı olarak kabul edilmektedir. Bu şirketlerde sermaye ortakların işletmeye koydukları değerlerin toplamından oluşmaktadır. Sermaye şirketleri diğer şirketlere göre daha avantajlı durumdadır. Sermaye şirketlerinin bir türü olan anonim şirketlerinde ise sermaye, hisse senetleri ile ifade edilmektedir. İşletme sermayeyi temsilen hisse senedi ihraç etmektedir. Bu hisse senetlerini ihraç edenler işletmenin ortağı durumundadır. Anonim şirketlerin ortakları şirket borçlarına karşı kendi servetleri ile sorumlu bulunmamaktadır. Bu nedenle ortakların sorumluluğu sermaye payları ile sınırlı tutulmuştur. Özellikle anonim şirketlerde, sermaye hisse senedi ile temsil edildiği için hisselerin el değiştirmesi daha kolaydır. Sahipliğin el değiştirmesi şirket varlıklarında tehlikeye yol açmaz ancak şahıs işletmelerinde durum farklıdır. Şahıs işletmelerinde sahipliğin el değiştirmesi durumunda şirketin itibarı ve gücü ortağa büyük ölçüde bağlıdır. Bu durumda ortağın ortaklıktan ayrılması halinde şirketin yaşamı da tehlikeye girebilmektedir (A.g.e.: 562).

Şahıs şirketlerinde kar, sermayenin bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla karın işletmede bırakılan kısmı sermayeyi artırır ve sermaye hesabında yer alır. Sermaye şirketlerinde özellikle anonim şirketlerde ise durum farklıdır. Ortaklara dağıtılacak kar paylarında oluşabilecek dalgalanmaları önlemek, işletmenin sermaye büyüklüğünü korumak, işletmenin gelişmesini ve sürekliliğini sağlayacak yeni varlıklar edinmek vb. nedenlerle karların tamamı ortaklara dağıtılmayıp işletmeye bırakılabilir. İşletmeye bırakılan karlar, varlıklarda dönem başına göre oluşan artışın karşılığı olarak görülür. Bu fark işletme sahiplerinin hakkıdır ve özkaynakların bir bileşenidir. Farklı nedenlere bağlı olarak varlıklarda meydana gelen değer artışları da ortakların varlıklar

üzerindeki haklarını ve özkaynakların bir bileşeni olarak kazanılmamış sermaye şeklinde adlandırılabilir (Schroeder ve Clark,1995: 595).

Gelişen ekonomik sistemde işletmeler daha uzun ömürlü olabilmek amacıyla rekabet güçlerini artırmak istemektedirler. İşletmelerin içinde buldukları sektörde faaliyetlerini yıllar itibariyle sürdürebilmeleri birçok etkene bağlıdır. Bahsi geçen etkenler içinde en önemlisi yeterli bir sermayenin olmasıdır. Burada ise önemli ve göz önünde bulundurulması gereken unsur sermaye kavramıdır. Sermaye genel anlamda işletmenin karını ve zararını ifade etmektedir. Ancak, işletmelerin rekabet güçlerinin devam edebilmesi için ihtiyaçları olan sermayenin yeterli olması değil özkaynakların fazlalığıdır. Sermaye ve özkaynak terimleri birbirinden farklı anlamları ifade etmektedir. Ortaklar tarafından işletmeye konulan varlıklar, sermaye olarak tanımlanmaktadır. Özkaynak ise bu varlıklardan toplam borçların düşülmesi sonucunda kalan kısmı ifade etmektedir (Atabey, 2016: 90). O halde özkaynakları, varlıklar - borçlar şeklinde ifade edebiliriz. O halde varlıklardan borçların çıkarılması sonucu kalan kısım işletmenin özkaynaklarını ifade etmektedir. İşletmenin varlıklarında dönem başı ve dönem sonu itibariyle meydana gelen değişimler ise nedenleriyle birlikte özkaynak değişim tablosunda gösterilmektedir.

Özkaynak değişim tablosu, işletmelerin bilanço tarihleri arasında özkaynaklarında ve varlıklarda ortaya çıkan artışları ve azalışları göstermektedir. (Akdoğan, 2007: 19).

Özkaynak değişim tablosu, faaliyet döneminde özkaynak bileşenlerindeki artış veya azalışları gösteren tablo olup, söz konusu bileşenlerdeki değişikliğin toplu halde gösterilmesini sağlamaktadır (Akıncı ve Erdoğan,1995:135).

Özkaynak değişim tablosu, belli bir dönemin özkaynak hesap kalemlerindeki ortaya çıkan değişimleri toplu olarak yansıtmaktadır. İşletmelerin elde etmiş oldukları karın hesaplanması bakımından, işletme varlıklarında dönem başı ve dönem sonunda, kardan ötürü oluşan net artış ya da azalışları nedenleri ile birlikte bilgi kullanıcılarına sunan tablo, özkaynaklar değişim tablosu olarak ifade edilmektedir (Sevim, 2009: 58).

Özkaynak değişim tablosu 1 sıra No.lu MSUGT' de yer almaktadır. Ancak söz konusu tablo SPK mevzuatında öngörülmemiştir. Özkaynaklar, işletme sahipleri ve ortaklarınca işletmeye yapılan sermaye yatırımlarını parasal olarak ifade eden ödenmiş

sermaye ve sermaye yedekleri, kar yedekleri geçmiş yıl karları, geçmiş yıl zararı ile dönem net karı ve zararından oluşmaktadır. Bu varlıklar TTK' da "ana sermaye" THP ve Teşvik Mevzuatında "Özkaynak" VUK' nda "Özsermaye" olarak ifade edilmektedir (Akyol ve Küçük, 2001: 2333).

Özkaynak değişim tablosu, özellikle sermaye şirketlerinin özkaynaklarını oluşturan bileşenlerde ortaya çıkan değişimleri toplu bir şekilde göstermeyi amaçlamaktadır. Özkaynaklar değişim tablosundaki bilgiler, cari dönemi ve önceki dönemi kapsayacak şekilde sunulmaktadır. Ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri ve geçmiş yıllar karı ve zararı, dönem net karı veya zararı bileşenlerinin dönem başındaki tutarları dönem içindeki değişimler ve dönem sonunu kalanlar ayrı ayrı gösterilmelidir (Sevim, 2008: 38).

İşletmenin sahip veya sahipleri tarafından yapılan ilave yatırımlara özkaynak değişim tablosunda yer verilmektedir. Başka bir ifadeyle, yedek fon ve sermaye artırımını ile kar hesaplarındaki değişiklikler, özkaynaklarda dönem içinde meydana gelen artış ve azalışlar bu tablo sayesinde işletmeyle ilgili taraflara sunulmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2001: 385).

Bu tablo bir şirketin varlıkları üzerindeki ortakların ne kadar pay sahibi olduğunu bunlardaki değişikliklerin ve nedenlerinin belirlemede kullanılır. Buradaki değişimlerin sebebi, geri alınan hisse senedi ve hisse senedi ihraçlarıdır. Bunların dışında, gelir tabloları ardışık bilançoları bağlar. Temettü karlarından dağılımları temsil ettiğinden, dağıtılmamış karlar bakiyesi genelde potansiyel kar dağıtım tutarının üst sınırını temsil etmektedir (Yağız, 2012: 60).

Özkaynaklar, işletmeye işletmenin sahip ve ortakları tarafından ya da hissedarları tarafından konulan varlıklar ve kurumun zaman içinde yarattığı değerlerdir. Bir işletmenin özkaynakları ne kadar güçlü olursa işletmeye yatırım yapılma olasılığı artacaktır. Özkaynaklar değişim tablosu bilgi kullanıcılarını kriz gibi durumlarda ciddi sorunları önlemede yardımcı olacak bilgiler sunmaktadır (Yılmaz, 2017: 17).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere özkaynaklar, işletme sahip ve sahiplerinin işletme varlıkları üzerindeki haklarını ifade etmektedir. Bu haklar, bilanço da özkaynaklar grubunda, bilançonun düzenleme tarihi itibarıyla statik bir değer olarak

görülür. Fakat işletmenin belirli bir faaliyet dönemi içinde özkaynaklarında değişiklikler meydana gelmiş olabilir. Bu değişikliklerin nedenlerini ise özkaynak değişim tablosu gösterir. Değişmeler artış ve azalış şeklinde olabilir. Özkaynaktaki artışın sebepleri olarak; dönem karı, özsermayeye eklenen fonlar, iptal edilen hisse senetlerinden oluşan olumlu farklar vb. şeklinde sıralamak mümkündür. Özkaynak azalışlarının nedenleri ise; dönem zararı, kar dağıtımı ve sermaye azalışı olabilir. Açıklamalarımızdan anlaşılacağı üzere, özkaynak değişim tablosu, özkaynaklarda meydana gelen artış ve azalışların nedenlerini ve kullanım yerleri hakkında bilgiler sunması açısından önemlidir. Bu tablonun yatırımcılar ve kredi verenler tarafından dikkatle incelenmesi gerekmektedir (Akıncı ve Erdoğan, 1995: 135).

İşletmeler özkaynak kalemlerini ve bunlardaki değişimleri tablo üzerinde tek tek açıklamak zorunda değildir. İsteğe bağlı olarak bu kalemler dipnotlarda açıklanabilir. Burada önemli olan ve dikkat edilmesi gereken husus tabloda yer alan kalemlerin dönem başı ve dönem sonu mutabakatları gösterilmelidir. İşletmeler, kar payı tutarını da isteğe bağlı olarak tablo üzerinde ya da dipnotlarda gösterilebilmektedir (Örten, 2016: 34).

İşletmelerin özkaynakların da meydana gelen değişimler bilanço, gelir tablosu gibi finansal tablolarda da izlenebilmektedir. Ancak değişimlerin nedenlerini sadece özkaynak değişim tablosu bilgi kullanıcılarına sunmaktadır. O halde, bir işletmenin öz kaynak kalemlerinde meydana gelen tüm değişiklikleri nedenleri ile birlikte göstermesi açısından özkaynaklar değişim tablosuna ihtiyaç duyulmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2001: 385).

Bir işletmenin özkaynakları ile bu kaynaklarda ortaya çıkabilecek değişimler işletme ile ilgili taraflar açısından da önemlidir. İşletmelerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için gerekli olan mali imkan özkaynaklar tarafından sağlanmaktadır. Öz kaynakların yeterli büyüklükte olması, işletmeye borç veren taraflar için bir güvence olarak görülmektedir. Böylece, işletme daha kolay yabancı kaynak temin edebilecektir (Akyol ve Küçük,2001:2333).

Özkaynaklar değişim tablosu, işletmenin günlük faaliyetlerini devam ettirebilmesi için gerekli olan kaynakları göstermesi bakımından da önemlidir. Özkaynakların yeterli büyüklükte olması, gelecekte ortaya çıkması muhtemel risklerin

doğurabileceği zararlara karşı işletmeleri korumaktadır. Böylece, işletme faaliyetlerinin devamlılığını sağlamaktadır (Akgüç,2006:283). Bu nedenlerden dolayı, özkaynaklar değişim tablosu gerek işletme için gerek ise işletmeyle ilgili taraflar açısından önemlidir (Aytekin, 2009:140).

1.1.2. Özkaynak Değişim Tablosunun Biçimsel Yapısı

Özkaynak değişim tablosu, işletmenin yapmış olduğu sermaye artırımını göstermek ile birlikte, yedek fon ve kar kalemlerinde meydana gelen artışları ve azalışları da bilgi kullanıcılarına sunmaktadır. Gelir tablosu ise işletmelerin özkaynakları hakkında yeterli bilgi içermemektedir. İşletmelerin özkaynaklarında dönemler itibariyle artış veya azalışlar ortaya çıkabilmektedir. Bu değişimler kardan dolayı olabileceği gibi kardan bağımsız faktörlerden dolayı da oluşmuş olabilir. İşte bu nedenle özkaynaklar, işletmenin faaliyetlerini devam ettirebilmesi için ihtiyacı olan kaynakları gösterdiği gibi aynı zamanda işletmeye borç verenlere karşı bir güvence oluşturarak, yabancı kaynaklardan faydalanılmasını sağlamaktadır (Çabuk, 2013: 14).

Bilanço ve gelir tablosu mali tabloları oluşturmaktadır. Fakat bilanço ve gelir tablosu içerdikleri bilgilerin kapsamı bakımından dış bilgi kullanıcılarına ihtiyaçları olan ayrıntılı ve yeterli bilgileri sunmamaktadırlar. Bilgi kullanıcıları işletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçlarına dair daha ayrıntılı bilgiler elde etmek ve bunlardan yola çıkarak geleceğe ilişkin tahminlerde bulunurlar. Bu bilgiler bazı ek mali tablolar aracılığıyla sunulmaktadır. Bilanço, belirli bir tarihte işletmenin varlıklarını ve kaynaklarını gösterir. Dönem içinde varlıklarda ve kaynaklarda meydana gelen değişimleri ve bu değişimlerin nedenlerini göstermez. Oysa varlıklarda ve kaynaklarda meydana gelen değişimler ve bu değişimlerin nedenleri özellikle işletme hakkında gelecekle ilgili tahminlerde bulunulması için önemlidir. İşte bütün bu değişimleri bilgi kullanıcılarına sunulması için özkaynak değişim tablosu düzenlenir. Ortak sayısı fazla olan anonim şirketlerde, ayrılan yedeklerin ortaklara dağıtılacak temettülerin, ödenecek vergilerin, hisse başına kar gibi bilgiler ortaklar ve potansiyel yatırımcılar bakımından önem taşır. Bilançoda en önemli unsurların başında gelen özkaynakların dönem içerisindeki değişimi ve bu değişimin kaynaklarını göstermek üzere özkaynaklar değişim tablosu düzenlenmektedir (Sevim, 2008: 51).

Özkaynaklar değişim tablosunun düzenlenmesini yönlendiren TMS' ye göre biçimsel yapısı şekil 1.1 ve şekil 1.2' de gösterildiği gibidir.

Şekil 1.1: TMS' ye Göre Özkaynak Değişim Tablosu Biçimsel Yapısı

III. ÖZKAYNAKLAR DEĞİŞİM TABLOSU

... ŞİRKETİ (VE BAĞLI ORTAKLIKLARI)

BAĞIMSIZ DENETİMDEN GEÇMİŞ (GEÇMEMİŞ) ... TARİHLİ (KONSOLİDE) ÖZKAYNAKLAR DEĞİŞİM TABLOSU

(Tüm tutarlar TL olarak gösterilmiştir)

	Ödenmiş Sermaye	Geri Alınmış Paylar	Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	Paylara İlişkin Primler	Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderler			Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderler			Birikmiş Kârlar			Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar Toplamı	Kontrol Gücü Olmayan Paylar	Özkaynaklar Toplamı
					1	2	3	4	5	6	Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları	Net Dönem Kârı Zararı			
ÖNCEKİ DÖNEM																
... itibarıyla bakiyeler (Dönem Başı)																
Muhasebe Politikalarındaki Değişikliklere İlişkin Düzeltmeler																
Hatalara İlişkin Düzeltmeler																
Transferler																
Toplam Kapsamlı Gelir																
Sermaye Artırımı																
Temettüleri																
Payların Geri Alım İşlemleri																
Nedeniyle Meydana Gelen Artış (Azalış)																
Pay Bazlı İşlemler Nedeniyle Meydana Gelen Artış																
Bağlı Ortaklıklarda Kontrol Kaybı İle Sonuçlanmayan Pay Oranı Değişikliklerine Bağlı Artış (Azalış)																
Kontrol Gücü Olmayan Pay Sahipleri İle Yapılan İşlemler																
Diğer Değişiklikler Nedeniyle Artış (Azalış)																
... itibarıyla bakiyeler (Dönem Sonu)																

Kaynak: kgk.gov.tr, (12.03.2019).

Şekil 1.2: TMS' ye Göre Özkaynak Değişim Tablosu Biçimsel Yapısı

... ŞİRKETİ (VE BAĞLI ORTAKLIKLARI)

BAĞIMSIZ DENETİMDEN GEÇMİŞ (GEÇMEMİŞ) ... TARİHLİ (KONSOLİDE) ÖZKAYNAKLAR DEĞİŞİM TABLOSU

(Tüm tutarlar TL olarak gösterilmiştir)

	Ödenmiş Sermaye	Geri Alınmış Paylar	Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	Paylara İlişkin Primler	Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderler			Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderler			Birikmiş Kârlar				
					1	2	3	4	5	6	Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları	Net Dönem Kâr Zararı	Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar Toplamı	Kontrol Gücü Olmayan Paylar
CARI DÖNEM															
... itibarıyla bakıyeler (Dönem Bası)															
Muhasebe Politikalarındaki Değişikliklere İlişkin Düzeltmeler															
Hatalara İlişkin Düzeltmeler															
Transferler															
Toplam Kapsamlı Gelir															
Sermaye Artırımı															
Temettümler															
Payların Geri Alın İşlemleri Nedeniyle Meydana Gelen Artış (Azalış)															
Pay Bazlı İşlemler Nedeniyle Meydana Gelen Artış															
Bağlı Ortaklıklarda Kontrol Kaybı İle Sonuçlanmayan Pay Oranı Değişikliklerine Bağlı Artış (azalış)															
Kontrol Gücü Olmayan Pay Sahipleri İle Yapılan İşlemler															
Diğer Değişiklikler Nedeniyle Artış (Azalış)															
... itibarıyla bakıyeler (Dönem Sonu)															

Kaynak: kgk.gov.tr, (10.04.2019).

Özkaynaklar değişim tablosunun ‘‘Kamu Gözetim Kurulu’’ tarafından öngörülen şekli yukarıda görüldüğü gibidir. Genel olarak finansal tabloların bir özelliği olarak tablonun yapısal şekli ve kalemleri üzerinde herhangi bir değişiklik yapılamamaktadır. Fakat özkaynak değişim tablosunda bu yanıyla biraz daha farklıdır. Şöyle ki tablo satır ve sütunlardan oluşmaktadır. Sütunların değiştirilmesi olanağı olmadığından tebliğ ekinde belirtilen formata uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak yatay satırlarda yer alan ve özkaynak kalemlerinde ki hareketleri gösteren hususlar ise gerek dönemler arasında ve işletmeden işletmeye farklılıklar gösterebilir. Özkaynaklar değişim tablosu etkileşimli bir hesap tablosu şeklindedir. Ayrıca gerek cari dönem ve gerekse önceki dönem verilerini içermesi nedeniyle karşılaştırmalı mali tablolardandır (Özer, 2001, 636).

Tabloda özkaynak grubunu oluşturan ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş yıl karları ve zararları, dönem kar ve zararı kalemlerinin her birinin

dönem başı ve dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde her bir özkaynak kalemi için birer sütun açılır ve her kalemin hareketi bu sütunda izlenir. Özkaynak işlemlerini arttıran işlemler artı, azaltan işlemler parantez içinde gösterilerek eksi olarak dikkate alınır. Özkaynak kalemlerindeki artışlar ve azalışlar yatay kalemlerde belirtilerek ait olduğu sütuna ve öz kaynaklar toplamı sütununa kaydedilir (Çabuk, 2013: 14).

1.1.3. Özkaynak Değişim Tablosunun Yararları

İşletmelerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için kar elde etmeleri gerekmektedir. Elde etmiş oldukları kar tutar olarak gelir tablosunda ve özkaynak değişim tablosunda eşit gözükmesine rağmen gelir tablosunda gösterilen kar rakamı işletmenin varlıklarında meydana gelen net artışı doğru olarak yansıtmamaktadır. Bu durumda karın oluşumunu sağlıklı bir şekilde analizde etmek ve bilgi kullanıcılarına daha tutarlı bilgiler sunmak amacıyla özkaynak değişim tablosundan yararlanılmaktadır. İşletmenin varlıklarında meydana gelen net artışın nedenlerine özkaynak değişim tablosundan faydalanılarak ulaşılmaktadır.

Özkaynak değişim tablosundan yararlanmak için bu tablonun doğru bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. İşletmenin özkaynakların da meydana gelen değişimler karı ve karın oluşumunu etkileyebilmektedir. Karın oluşumunda sermaye artırımının etkisinin var olup olmadığı, hisse senedi ihraç primlerinin önemli bir etkisinin olup olmadığı, enflasyon farkı, sermaye düzeltmesi gibi zahiri (görünürde) değişmelerin karın oluşumunu etkileyip etkilemediği ve karın gerçekten mi yoksa zahiri olarak mı var olup olmadığı gibi bilgilere özkaynak değişim tablosunun analiz edilmesiyle ulaşılmaktadır.

İşletmelerin özkaynakları ile bunlarda meydana gelen değişimler ortaklar, yatırımcılar, kredi verenler, yatırımcılar gibi bilgi kullanıcıları için önemlidir. Sahip olunan özkaynaklar işletme faaliyetinin yürütülmesi için gerekli olan mali imkanları sağlamaktadır. Özkaynakların yeterli olması, yatırımcılara ve alacaklılara karşı güvence oluşturacaktır.

Bu nedenlerle özkaynaklarda meydana gelen değişimlerin izlenmesi bilgi kullanıcılarına işletmeyle ilgili alacakları kararlarda faydalı bilgiler sunarak doğru karar vermelerini sağlamaktadır (Aytekin,2009,139)

1.1.4. Özkaynak Değişim Tablosunun İçerik Analizinin Önemi

Ekonomik ve finansal nedenlerle birlikte işletmeler bir dizi sorunlar yaşamaktadır. Global anlamda yaşanan krizler ve buna bağlı olarak işletmelerin finansal durumlarında meydana gelen belirsizlikler hem işletmenin varlıklarını sürdürebilmelerinde engel oluşturmakta hem de işletmelerle ilgilenen yatırımcıları çok yönlü etkilemektedir. Yaşanan bu gelişmeler işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri açısından elde etmiş oldukları karıda etkilemektedir. Ayrıca işletmelerin hazırlamış oldukları finansal tablolar aracılığı ile bilgi edinen ve yatırım işlemleri yapan bilgi kullanıcıları da bu gelişmelerden payını almaktadır. İşletmelerin faaliyetleri hakkında her türlü bilgiye hızlı, güvenilir ve düşük maliyetle ulaşmak isteyen bu gruplar için finansal tabloların önemi analizinin önemi her geçen gün artmıştır (Evcı, 2008: 1).

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürürken varlıklarını ve kaynaklarını iyi yönetmeleri ve verimli kullanmaları gerekmektedir. İşletmelerin varlıklarında ve kaynaklarında meydana gelen değişimlere bağlı olarak işletmelerin finansal durumu da dönemler itibariyle farklılıklar göstermektedir. İyi yönetilen varlık ve kaynak kalemleri işletmelerin değerini piyasada oluşan mevcut değerlerinin üzerine de çıkabilir ya da altına da düşebilmektedir. Bu durumda işletmenin karlılığını etkilemektedir. İşletmelerin finansal durumundaki meydana gelen bu değişimler ise bilgi kullanıcılarını, potansiyel yatırımcılarını, ilgili sektörde yer alan rakip işletmeleri yakından ilgilendirmektedir. İşte bu nedenlerden dolayı özkaynak değişim tablosunun içerik analizi büyük önem taşımaktadır.

Özkaynak değişim tablosu, işletmenin karlılık durumlarında ve varlıklarında meydana gelen değişimleri nedenleriyle birlikte göstermesi bakımından bilgi kullanıcıları için önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan özkaynaklar da meydana gelen değişimlerin analiz edilmesi de önemlidir.

Özkaynaklar değişim tablosu işletmeye borç verenler başta olmak üzere ortaklar, potansiyel yatırımcılar gibi bilgi kullanıcıları bakımından ilgili ve önemli

bilgiler içermektedir. Borç verenler bakımından özkaynaklar bir güvence oluşturmaktadır. Özkaynakların artış yönünde değişim göstermesi üzerine bu güven artmaktadır. Ortaklar ve potansiyel yatırımcılar, tablodan özkaynak unsurlarındaki değişimleri ayrıntılı olarak görür ve özkaynakların ödenmiş sermaye veya otofinansman kaynaklarının ayrımındaki değişimi yorumlayabilir (Sevim, 2008: 38).

İşletme içi bilgi kullanıcılar finansal durumdaki değişimleri analiz ederek işletmenin varlığını sürdürebilmek, kaynakların yönetiminde ve kullanımının etkinlik sağlamak, işletme kapasitesinin nasıl kullanılması gerektiğini planlamak ve işletmenin değerini piyasa değerinin üzerine çıkarmak adına önemli kararlar alabilmektedirler. Diğer taraftan işletme yöneticileri, işletmenin sektörde meydana gelen gelişmelerden uzak kalmamasını, rekabet şartlarından kopmaması ve olası fırsatlardan yararlanmasını öngörebilmek açısından finansal durumdaki değişimleri analiz etmek isteyebilir. Ayrıca işletmenin rekabet gücünü geliştirmek adına, yöneticiler sektör ortalamalarını kullanarak gelecekte işletmenin başarısının artırılması için hangi önlem ve kararların alınmasını da tespit edebilmektedirler. Nihayetinde ise gerekli analizler yapılması ve alınan kararların uygulamaya konulması sonucunda ise işletmenin hem karı artırılabilen hem de sektördeki diğer şirketler ile karşılaştırılarak karlılığı artırılabilir.

İşletme dışı bilgi kullanıcıları finansal durumdaki değişimler ile ilgili iki hususu merak ederler. Birincisi değişimlerin zaman içerisinde gösterdiği davranışı takip ederek işletmenin finansal durumunda istikrar olup olmadığını ölçmek isterler. Burada işletme bilgileri kullanılarak, potansiyel yatırımcılar ya da diğer bilgi kullanıcıları tarafından analizler yapılır. İşletmenin finansal durumundaki başarıları dönemler itibarıyla analiz edilerek ve dönemler kendi içerisinde karşılaştırılarak, yatırımcılar tarafından işletmeye yatırım yapılıp yapılmaması konusunda kararlar alınabilir. Bu açıdan özkaynak değişim tablosunun analizi büyük önem taşımaktadır.

İkincisi ise işletme dışı bilgi kullanıcıları işletmeyi, sektördeki başka işletmelerle karşılaştırmak isterler. İşletmenin sektörle karşılaştırılıp, mevcut finansal durumunun sektör ortalamasının altında mı yoksa üstünde mi olduğunu öğrenmek yatırımcılar açısından önem taşımaktadır. Çünkü işletmeye yatırım yapmak isteyen yatırımcılar, işletmeye koymuş oldukları sermayelerini mümkün olan en kısa sürede

geri almak isterler. Burada da işletmenin bilgileri kullanılarak, işletmenin yapısına ilişkin analizler gerçekleştirilir. Yatırımcılar, işletmenin finansal durumunu sektör ortalamaları ile karşılaştırılarak yatırım yapılması açısından güven verip vermediğini ölçerler. Yatırımcılar açısından işletmenin elde edeceği kardan çok işletmenin karlılığı önem arz etmektedir. Bu bağlamda yatırımcıların işletmenin karlılığının yüksek olmasına göre yatırım yapmaları muhtemel bir durum olacaktır.

İşletmenin özkaynaklarını oluşturan hesap kalemlerindeki değişimleri topluca görülmesini sağlayan özkaynak değişim tablosu, bilanço ve gelir tablolarındaki bilgilerden faydalanılarak hazırlanmaktadır (Akgüç,2006:283). Ancak söz konusu tablolar işletmenin varlıklarında meydana gelen artışın nedenlerini göstermemesinden dolayı özkaynak değişim tablosuna ihtiyaç duyulmaktadır. İşletmenin elde ettiği karın nedenlerinin varlıklardaki yansımalarının nasıl olduğunu ise özkaynak değişim tablosu bilgi kullanıcılarına sunmaktadır. Bilgi kullanıcılarının varlıklardaki net artışı görebilmeleri için özkaynak değişim tablosunu incelemeleri gerekmektedir.

Bu nedenlerden dolayı belli bir dönemde veya dönemler itibariyle işletmelerin özkaynak değişim tablosunda meydana gelen değişimler ve bunların izlenmesi, analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır (Akgüç, 2006: 283).

1.1.5. Özkaynak Değişim Tablosunu Yönlendiren Düzenlemeler

Finansal tablolar belirli kurallar çerçevesinde düzenlenmekte olup kuralları oluşturan düzenlemeler mevcuttur. Çalışmamızın bu kısmında özkaynak değişim tablosunun düzenlenmesinde uyulması gereken kurallar MSUGT, TMS ve SPK' ya göre ele alınmıştır.

1.1.5.1. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Özkaynak Değişim Tablosu

MSUGT' ye göre özkaynak değişim tablosu, işletmenin ilgili dönemde öz kaynak kalemlerinde meydana gelen artış veya azalışları bir bütün olarak gösteren tablodur. Özkaynak değişim tablosu, sermaye şirketlerinde ilgili dönemde özkaynak hesapların ortaya çıkan değişimlerin birlikte gösterilmesini sağlamak amacıyla düzenlenmektedir. Gelir tablosu özkaynaklardaki tüm değişikliği yansıtmadığı için

öz kaynak değişim tablosuna ihtiyaç duyulmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2001:385). Söz konusu tablo, öz kaynak kalemlerindeki değişimleri sunmakla birlikte bunların nedenlerini de bilgi kullanıcılarına iletmektedir. MSUGT' ye öz kaynak değişim tablosunun içerdiği bilgiler tablo 1' de yer almaktadır.

Tablo 1.1: MSUGT' ye Göre Öz kaynak Değişim Tablosunda Yer Alan Bilgiler

1	Öz kaynaklar değişim tablosu, cari dönem ve önceki dönem verilerini içerecek biçimde sunulmaktadır.
2	Tablo; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri ve geçmiş dönem karı (zararı) ve dönem net karı (zarar) kalemlerinin her birinin dönem başı tutarını, dönem içinde kalemlerde meydana gelen azalışları, artışları ve dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde düzenlenir.
3	Satırlarda yer alan yatay kalemler işletmede öz kaynak kalemlerini etkileyen olayların niteliğine göre değişiklik gösterebilir.
4	Ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri (her bir kalemi ayrı ayrı görülebilecek biçimde), kar yedekleri (her bir kalemi ayrı ayrı görülecek biçimde), geçmiş dönemler karı (zararı), dönem net karı (zararı) ve öz kaynaklar toplamı için tabloda birer sütun açılır ve her kalemin hareketi bu sütun içinde izlenir.
5	Öz kaynak kalemlerini artıran işlemler artı, azaltan işlemler ise parantez içinde gösterilerek eksi olarak dikkate alınır.
6	Öz kaynak kalemlerindeki artışlar ve azalışları yatay kalemlerde belirtilerek ait olduğu kalemin sütununa ve öz kaynaklar toplamı sütununa yazılarak karşılaştırılabilirliği sağlamak bakımından önceki dönem hareketleri, cari dönem hareketlerine ilave olarak ayrı bir bölüm şeklinde gösterilir.

Kaynak: <https://gib.gov.tr>, (23.04.2019).

Öz kaynak değişim tablosu dönem içinde öz kaynaklar hesaplarında meydana gelen artış ve azalışların yanında, sermaye artırımını, yedek fon ve kar kalemlerindeki değişimleri de azalışları göstermektedir (Akdoğan ve Tenker, 2001:385)

1.1.5.2. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu' na Göre Öz kaynak Değişim Tablosu

Öz kaynaklar değişim tablosu önceki dönem ve cari dönem verilerini kapsayacak şekilde sunulur. Öz kaynaklar değişim tablosuna bakılacak olursa temelde iki özellik hemen göze çarpmaktadır. Birinci özellik diğer finansal tablolar gibi sadece satırlardan değil satır ve sütunlardan oluşmasıdır. İkinci özellik ise satırlar diğer finansal tablolarda yer aldığı gibi sabit değildir. Özsermaye kalemlerindeki değişikliğin mahiyetine göre bu satırlarında değişebileceği belirtilmiştir. Öz kaynaklar değişim tablosu MSUGT' de ek finansal tablolar arasında yer alırken, TMS 1'de öz kaynak

değişim tablosu adıyla, işletmeler tarafından düzenlenmesi zorunlu olan genel amaçlı finansal tablolar arasında yer almaktadır. Gelir tablosuna ilişkin getirilen yeni düzenlemeler çerçevesinde özkaynak değişim tablosunda raporlanacak bilgiler değişmiştir (Heybeli, 2011: 104). TMS 1 Finansal tabloların sunuluşu standardına göre öz kaynak değişim tablosu aşağıda yer alan tablo 2’ de açıklanan bilgileri kapsamaktadır.

Tablo 1.2: TMS 1’ e Göre Özkaynak Değişim Tablosu Kapsamındaki Bilgiler

1	Ana ortaklığın sahiplerine ve kontrol gücü olmayan paylarına (azınlık paylarına) ilişkin toplam tutarları ayrı olarak gösteren, döneme ilişkin toplam kapsamlı gelir
2	Her bir özkaynak bileşeni için, TMS 8’ e göre muhasebeleştirilen, geçmişe yönelik uygulama veya geçmişe yönelik düzeltmelerin etkileri
3	Her bir özkaynak bileşeni için aşağıdakilerden kaynaklanan değişiklikleri ayrı olarak dönem başındaki ve sonundaki defter değeri arasındaki mutabakat
4	Kar ya da zarar
5	Diğer kapsamlı gelir ve
6	Ortaklar tarafından yapılan katkıları ve ortaklara yapılan dağıtımları ayrı olarak gösteren ortaklara bunların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler ve kontrolün kaybedilmesiyle sonuçlanmayan bağlı ortaklıktaki ortaklık paylarındaki değişimler.

Kaynak: Örten,2016: 34.

Ayrıca Standartta işletme, özkaynak değişim tablosunda veya dipnotlarda dönem içinde ortaklara dağıtılmak üzere muhasebeleştirilen temettü tutarını ve hisse başına düşen tutarı açıklar (TMS 1: 107).

İşletmenin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kar veya zararını içeren dönemin gelir ve giderleri özkaynaklardaki meydana gelen değişikliği ifade eder. TMS’ ye göre, başka bir standart veya yorumda tersi öngörülmediği takdirde, dönem tahakkuk eden tüm gelir ve gider kalemlerinin kar ve zarar içinde alınması gerekmektedir. Ancak bazı standartlar yeniden değerlendirme artışları ve azalışları, kur farkları, yeniden değerlendirme artış ve azalışları gibi kalemlerin doğrudan özkaynaklarda gösterilmesini öngörmektedir (Gücenme, 2005: 298).

1.1.5.3. Sermaye Piyasası Kuruluna Göre Özkaynak Değişim Tablosu

Sermaye Piyasası Kurulu tebliğinde özkaynak değişim tablosu olarak adlandırılan tablo SPK' da belirtilen şekil ve içerik şartlarına göre düzenlenmesi gerekmektedir. Özkaynak değişim tablosunda en az tablo 1.3' de yer alan bilgilerin bulunması gerektiği belirtilmiştir (Aytekin, 2009: 145).

Tablo 1.3: SPK' ya Göre Özkaynak Değişim Tablosunda Bulunması Gereken Bilgiler

1	Dönem net kar veya zararı
2	Gelir tablosu ile ilişkilendirilmeksizin doğrudan öz sermaye ile ilişkilendirilmiş kalemler
3	Muhasebe politikalarında değişikliklerin veya önceki dönemdeki önemli hataların bu tebliğ uyarınca düzeltilmesi sonucunda oluşan tutarların toplam etkisi
4	Temettü dağıtımı, sermaye artırımı ve azaltılması
5	Önceki dönem kar veya zararının dönem başında ve bilanço tarihindeki tutarı ve dönem içinde meydana gelen değişiklikler
6	Sermayenin ve diğer yedeklerin he bir yedek akçe türü itibariyle dönem başındaki tutarı, dönem sonundaki tutarı ve bunlarda dönem içinde meydana gelen değişiklikler

Kaynak: Aytekin,2009:145.

SPK' da belirtildiği üzere, özkaynak değişim tablosu tabloda yer alan tutarların dönem başı ve dönem sonu itibariyle değişimlerini bilgi kullanıcılarına sunmaktadır. Eğer bir dönemde bir özkaynak kaleminde artış ve azalış meydana gelmişse bu durum dipnotlarda belirtilir. Aynı zamanda özkaynaklarda meydana gelen hareketlerin anlaşılır bir şekilde açıklayan bilgilere dipnotlarda yer verilir (Gücenme, 2005: 295).

1.2. ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSUNUN BİLGİ KULLANICILARI BAKIMINDAN ÖNEMİ

Küreselleşmeyle birlikte işletmelerin faaliyet gösterdiği alanlar genişlemiş ve işletmelerle ilgilenen grupların sayısı artmıştır (Evcı, 2008:1). İşletmelerin zaman içerisinde gerçekleştirdikleri büyüme oranları, sermaye piyasasındaki gelişmeler ve ekonomik hayattaki değişimler, işletme içinden ve işletme dışından kişilerin işletme ile ilgili finansal bilgilerle doğrudan veya dolaylı olarak ilgilenmesine neden olmaktadır (Akıncı ve Erdoğan, 1995: 6).

İşletmelerin dönem sonunda elde ettiği karı gösteren gelir tablosu işletmenin varlıklarında meydana gelen artışın nedenlerini göstermemesinden dolayı özkaynak

değişim tablosuna ihtiyaç duyulmaktadır. İşletmenin elde ettiği karın nedenlerinin varlıklardaki yansımalarının nasıl olduğunu ise özkaynak değişim tablosu bilgi kullanıcılarına sunmaktadır. Bilgi kullanıcılarının varlıklardaki net artışı görebilmeleri için özkaynak değişim tablosunu incelemeleri gerekmektedir. Dolayısıyla özkaynak değişim tablosundaki veriler işletme bilgi kullanıcıları açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bölümde, özkaynak değişim tablosunun önemi işletmeyle ilgili taraflar olan; ortaklar, çalışanlar, yöneticiler, borç verenler, potansiyel yatırımcılar, finansal analistler ve devlet açısından ele alınmıştır.

1.2.1. Ortaklar Bakımından Önemi

İşletme ortakları, işletmeye yatırımda bulunan gerçek veya tüzel kişilerdir. Ortakların işletmeye yapmış oldukları yatırımlar karşılığında kâr beklentileri vardır. Aynı zamanda bu karın nasıl oluştuğu ve gelecekte devam edip etmeyeceğini merak ederler (Torosluoğlu, 2012: 40).

Ortaklar sermaye olarak yatırdıkları fonlardan sağladıkları veya sağlayacakları kar payını belirleyebilmeleri için finansal tablolardan yararlanırlar. Ortaklar finansal tablolardan işletmenin karlılığını, kar dağıtım payını, kar payı ödeme gücünü ve yatırımları konusundaki finansal bilgileri elde ederek, işletmedeki ortaklığının devam edip etmeyeceğine karar verir. Aynı zamanda finansal tablolar işletmenin sermayesine katılmak arzusunda olan potansiyel yatırımcılar tarafından da kullanılacak çok önemli bilgi kaynağıdır (Akıncı ve Erdoğan, 1995: 7).

Ekonomik gelişmeye paralel olarak işletmelerin büyümesi, şirketlerin doğuşu, yönetimin özel bilgi ve ustalık istemesi nedenlerden dolayı işletme sahiplerini ve işletme yönetimini ayrı kimselerden oluşmasını gerektirmiştir. Bu ayrım sonucunda ortakların işletmedeki doğrudan etkileri oldukça azalmıştır. Bu nedenle işletme sahip veya ortakları, işletmenin varlık ve yükümlülükleri ile ilgili muhasebe kayıtlarının son derece ayrıntılı ve doğru tutulmasını isterler. Çünkü ortaklar olarak kalıp kalmama, gelecekte elde edilecek yararları tahmin etme gibi kararların alınabilmesi muhasebenin sağlayacağı bilgilere bağlı olacaktır. Bu bilgiler, ortak olmak isteyenlerin de kararlarını etkileyecektir. Sermaye piyasalarının gelişmesiyle birlikte küçük tasarruflar da yatırımlara kanalize edilebilmekte ve çok ortaklı işletmeler artmaktadır. Tasarruflarını hisse senedi olarak, yani bir şirkete ortak olarak değerlendirmek isteyen tasarruf

sahipleri, ortak olacakları şirketi seçerken şirketin karlılığına, pay başına getiri oranına vb. unsurlara bakarak karar vereceklerdir. Sonuç olarak özkaynak değişim tablosu tarafından sağlanan bu bilgiler potansiyel ortakların kararlarında oldukça önemlidir (Cemalcılar ve Önce, 1999: 11).

Özkaynaklar, işletme sahip veya ortakların işletmen kişiliğinin varlıkları üzerindeki toplam haklarının parasal ifadesidir. Bu tanıma göre özkaynaklar borç veren taraflar için bir güven niteliğindedir. Özkaynaklar oluşumu itibariyle iki grupta incelenebilir. Birincisi işletme sahip veya ortaklarının sermayelerini ifade eden ödenmiş sermaye ikincisi, işletme faaliyetleri sonucu elde edilen ve henüz işletmeden çekilmemiş dönem net karı, geçmiş yıl karları yedek akçeler, yeniden değerlendirme artışı gibi kaynaklardır. Bunlar ikinci bölümde açıklanacaktır. İkinci gruptaki kaynaklara otofinansman kaynakları adı verilmektedir. Özkaynakların bu iki oluşum şekli özellikle ortak olacaklar bakımından anlam ve önem taşır. Ödenmiş sermaye yoluyla özkaynak oluşturan işletme çok sayıda hisse senedi ihraç etmiştir. Yeni ortak halen çıkarılmakta olan hisseler suretiyle işletmeye ortak olacaktır. Bu durum hem mevcut ortakların hem de yeni ortağın hisse başına alacağı temettüyü küçültür. Otofinansman kaynaklarının özkaynaklar içerisinde büyük olması yukarıda anlatılan durumun tam tersi sonuç yaratır. Yani bu durumda hisse senedi sayısı az olacağından hisse başına temettü yüksek olacaktır. Borç verenler bakımından önemi Özkaynakların işletmeye kredi verenler kurumlar için bir güven oluşturması nedeniyle yabancı kaynaklardan büyük olması istenmektedir (Sevim, 2008: 38).

1.2.2. Çalışanlar Bakımından Önemi

İşletmenin faaliyetlerinin başarılı olarak sürdürmesi işletmedeki iş görenlerin çalışma hayatının garantisidir. Bilindiği gibi iş görenler ve temsilcileri ücret ödemeleri, daha yüksek ücret alma, daha iyi çalışma koşulları ve emeklilik gibi konularla ilgilendirilir. Bütün bu konular işletmenin ekonomik istikrarı ile gerçekleşebilir. Bu yaklaşımla iş görenlerin işletmenin şimdiki ve gelecekteki ekonomik gücü, büyüme kapasitesine ilişkin bilgilere gereksinim vardır (Akıncı ve Erdoğan, 1995: 7).

1.2.3. Yöneticiler Bakımından Önemi

Günümüzde işletmeler ortaklarından daha çok profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmektedir. Yöneticiler, işletme faaliyetlerini planlarken işletmenin geçmiş dönemdeki verilerini önemli ölçüde kullanırlar. Yöneticiler için işletmenin, finansal durumu ve faaliyet sonuçları ve bunlarda meydana gelen değişmelerin nedenleri önemlidir (Torosluoğlu, 2012: 40). Özkaynak değişim tablosu yöneticilerin gelecek ile ilgili karar almalarında faydalı bilgiler sunarak doğru kararların alınmasını sağlamaktadır (Akıncı ve Erdoğan, 1995: 7).

İşletmenin bir faaliyet dönemi sonucunda elde ettiği karın, gelecek dönemlerde elde edilip edilememesi bilgi kullanıcılarını yakından ilgilendirmektedir. İşletme yöneticileri, karın sürekliliğinin işletmenin hangi alandaki faaliyetinden kaynaklandığını analiz ederek tespit etmesi işletmenin geleceği adına önemlidir. Çünkü burada alınacak önlemler ya da kararlar işletmenin gelecekte sürdürmekte olduğu faaliyet kolunu değiştirebilir. Ya da faaliyet gösterilen alanda başarılı olmak ve karı maksimize etmek için daha sağlıklı ve isabetli kararlar alınabilmektedir. Alınacak kararların işletme adına verimli olması için ise doğru bir analiz yapılması şarttır. Alınacak olan doğru kararlar sonucunda işletmenin sektördeki başarısının artması ile birlikte hem yöneticilerin ve çalışanların iş tatmini artmış olacak hem de işletmenin piyasa değerine olumlu katkı sağlanmış sağlayacaktır.

İşletme bilgi kullanıcıları, elde edilen karın işletmenin hangi faaliyetlerinden dolayı elde edildiğini analiz ederek işletmenin geleceği hakkında ve hangi alanda daha fazla yatırım yaparak kar edilebileceğini belirlemek adına kararlar alabilmektedirler. Ancak alınan kararlar sağlıklı ve isabetli sonuçlar verebilmesi için ise karı oluşturan kalemlerin iyi tespit edilerek gelecekte ne olması gerektiği iyi analiz edilmelidir. Bu şekilde sağlıklı kararlar alınarak işletmenin gelecekte karı arttırılabilir, karın arttırılması ile ortaklara doyurucu kar payları verilebilir ve işletmenin piyasa değeri en yükseğe çıkarılabilmektedir. O halde işletmenin dönem sonunda elde ettiği karın hangi kaynaklardan oluştuğunu bilmek önemlidir. Bu bağlamda işletmede oluşan karın, işletmenin sürekli faaliyetlerinden mi yoksa yan faaliyetlerinden mi kaynaklandığını bilmek yatırımcılar için önem taşımaktadır.

1.2.4. Borç Verenler Bakımından Önemi

İşletmeler genellikle faaliyetlerini sadece kendi özsermayeleri ile sürdürmezler bunun dışında kredi de kullanırlar. İşletmeler iş hacimleri büyüdükçe işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak veya yeni yatırımlarını finanse etmek amacıyla kredi kurumlarından kredi kullanırlar. Kredi kurumları, kullandıkları kredilerin geri dönüşümünü sağlamak için mali yapıları sağlam işletmelere kredi kullandırır. Burada en önemli gösterge işletmelerin geçmiş dönemlere ait mali durumudur. Başka bir ifade ile işletmelerin karlılıklarıdır. Kredi kurumları, işletmelerin geçmiş dönemlere ait mali durumlarını muhasebe bilgi sisteminin ürettiği finansal tablolardan öğrenir. Gerek kredilerin tahsisi aşamasında, gerekse kredi riskinin devam ettiği sürece işletmelerin finansal tabloları kredi kurumları için önemli bir bilgi kaynağıdır (Torosluoğlu, 2012: 42).

Ortakların ve potansiyel yatırımcıların bilgilendirilmesinde kullanılan finansal tablolar, işletmeye kredi sağlayan kuruluşlar için de önemlidir. Bilindiği gibi bir işletmeye kısa vadeli olarak ticaret bankalarının, uzun vadeli olarak kalkınma ve yatırım bankalarının verdiği kredilerin yanı sıra, işletmenin çıkarmış olduğu tahvilleri satın alanlar tarafından da borç verilmektedir. Bu çevreler işletmenin finansal tablolarını inceleyerek verilmesi düşünülen ödünç paranın geri dönme olasılığını inceler. Aksi halde verilen kredinin kaydedilmesi ve elde edilecek gelirin de alınmaması riski vardır (Akıncı ve Erdoğan, 1995: 7).

İşletmeye kısa vadeli borç veren kişi ve kurumlar işletmenin borç ödeme gücü hakkında bilgi sahibi olmak isterler. İşletmeye uzun vadeli borç veren taraflar ise, işletmenin gelir eğilimi ve yatırım politikası hakkında bilgi sahibi olmak istemektedirler (Cemalcılar ve Önce, 1999: 11). Borç veren kişi veya kurumlar için işletmelerin borç ödeme gücü karar almalarında önemli bir unsur olarak yer almaktadır. Özkaynakları güçlü olan işletmeler daha kolay borçlanabilmektedir. Bu neden borç verenlerin karar almalarında özkaynakların yeri ve önemi büyüktür.

İşletmeler faaliyetlerini sürdürürken özkaynakların yetersizliğinden dolayı borçlanma gereksinimi duyarlar. İşletmeler büyüdükçe hem sermaye ihtiyaçlarını karşılamak hem de yeni yatırımlarını finanse etmek amacıyla borçlanmaktadırlar. Borç verenler ise işletmenin borç ödeme gücünü, karlılık durumunu ve bu karın sürekliliğini

öğrenmek isterler. İşletmeye borç veren taraflar bu bilgilere öz kaynak değişim tablosunun analizi ile ulaşabilirler (Torosluoğlu, 2017).

1.2.5. Potansiyel Yatırımcılar Bakımından Önemi

İşletmecilik literatüründe yanlış anlaşılmalardan ötürü öz kaynakların geri ödenmesi söz konusu olmayan, ucuz ve sürekli kaynaklar olduğu bahse konu olmaktadır. Bu bir yanlış anlaşılma değildir. Özkaynaklar yabancı kaynaklara oranla daha fazla maliyete sahip olmakla birlikte sürekli değildir. Şöyle ki; bir işletmeye ortak olmak isteyen yatırımcı işletmenin hisse senedine piyasadaki diğer yatırım araçlarından daha fazla getiri sağlayacağı için yatırım yapmaktadır. Yani işletme yönetimi bu yatırımcıya en yüksek karı vermek zorundadır. Aksi halde yatırımcı elindeki hisseleri satışa çıkarır ve işletmenin firma değeri düşebilir. Hatta yatırımcı bu satışı zararın neresinden dönülürse kardır mantığıyla yapacağından hisse senetlerinin değeri düşecektir. Sermaye artırımını yoluyla fon kaynağı sağlanması her zaman olumlu yorumlanmaz. Çünkü yeni hisse senedi çıkarmak işletmenin hisse sayısını arttırmaktadır. Artan hisse sayısı gelecekte hisse başına kazancı olumsuz yönde etkiler bu durum yatırımcılar açısından istenmeyen bir durumdur. Ayrıca sermayenin en pahalı kaynak olduğu unutulmamalıdır (Sevim, 2008: 38).

Yatırımcılar hisse senetleri satın almadan önce işletmelerin özkaynak değişim tablolarını incelemeleri önemlidir. Çünkü yatırımcılar, yatırım kararı alırken işletmenin kârlılık durumu, kâr dağıtım potansiyeli gibi faktörleri göz önünde bulundururlar. Bu bilgiler ise işletmelerin özkaynak değişim tablosundan elde edilir (Torosluoğlu, 2012: 42).

Özkaynaklar değişim tablosunda, yatırımcılar bakımından önemli bilgiler yer almaktadır. Söz konusu tablonun geçmiş dönemlerle karşılaştırma yapılabilecek formatta olması yatırımcılara önemli bilgiler sunacaktır (Özer, 2001: 634). Aynı zamanda İşletmelerin hazırlamış oldukları finansal tablolarda yatırımcıları yönlendiren unsur ise işletmelerin elde ettikleri karın nasıl meydana geldiği ve sürdürülebilir olup olmadığı büyük önem taşımaktadır. Karın hesaplanmasında kullanılan gelir tablosu yöntemi ve özkaynak değişim tablosu yöntemi ise yatırımcıların analiz yapmasında ve karar almasında klavuz rolü görmektedir.

Karın sürekliliği işletme dışı bilgi kullanıcıları açısından önemlidir. Çünkü büyük yatırımcılar işletmenin karlılığını ve sürekliliğini yakından takip ederler. Yatırımcının işletmeye koymuş olduğu sermayenin getirisinin sürekli olması yatırımcıyı tatmin edecek hem de işletmeye daha fazla yatırım yapmasına katkı sağlayacaktır. Tatmin olan yatırımcı ise işletmenin mevcut piyasa değerinin yükselmesine ve böylece işletmeye yeni yatırımcıların yönelmesine de katkıda bulunmuş olacaktır. Diğer taraftan kar sürekli olmazsa eğer işletme elindeki hem mevcut yatırımcıyı hem de potansiyel yatırımcıları kaçırmış olacaktır. Dolayısıyla sonuç olarak işletmenin piyasa değeri de düşmüş olacaktır.

1.2.6. Finansal Analistler Bakımından Önemi

Finansal tabloların önemli kullanıcılarından biri de finansal analistlerdir. Finansal analistleri, muhasebe dalında uzmanlığı kabul edilen kişiler olup, genel bilgi düzeyinde yer alan potansiyel yatırımcıların aydınlatılmasında önemli bir faktördür. Küçük tasarruf sahibi olan potansiyel yatırımcılara yön veren finansal analistler ekonomik kalkınmada yararlanılan önemli bir gruptur(Akıncı ve Erdoğan, 1995: 7).

1.2.7. Devlet Bakımından Önemi

Finansal tablo kullanıcılarından biri de devlettir. Ancak devlet vergi şeklindeki gelirlerinin doğruluğunu denetlemek amacı ile finansal tablolara gereksinim duyar. Devlet vergi amacının yanı sıra finansal tablolar yardımı ile;

- Ekonomi ile ilgili politikaların saptanması,
- İşletmelerin teknelci eğilimlerin denetlenmesi,
- Potansiyel yatırımcıların yanılmasına neden olacak davranışların saptanması,

Amaçları için de kullanılması olasıdır. Ancak sermaye piyasasının gelişmediği ve denetim sisteminin bulunmadığı ülkelerde finansal tablolar ile devlet arasındaki ilişki çok zayıftır.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere finansal tablolar toplumu bilgilendirmeyi amaçlar(Akıncı ve Erdoğan, 1995: 9).

Vergiyi, devletin en önemli gelir kaynağı olarak ifade edebiliriz. Vergiler, kamunun giderlerini karşılamak amacıyla siyasal güce dayanarak gelirler ve servetler üzerinden alınan paylardır. Vergilerin birden fazla çeşidi olması ile beraber, en önemli olanları gelir vergisi, kurumlar vergisi ve katma değer vergisidir. İşletmeler ödemeleri gereken vergiyi finansal tablolar yardımıyla ulaştıkları bilgiler altında hesaplar. Devletin işletmelerin düzenledikleri finansal tabloları ve ödemiş oldukları vergilerin doğru olup olmadığını denetleme yetkisi vardır. Bu nedenlerden dolayı işletmelerin finansal tabloları devlet açısından önemlidir (Torosluoğlu, 2012: 40).

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU İÇERİK ANALİZİ

2.1. ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSUNUN BİLEŞENLERİ

Özkaynaklar, işletme sahipleri veya ortaklar tarafınca sağlanan kaynakları ifade eder. Ancak işletme faaliyetlerine devam ederken ortakların varlıklar üzerindeki hakları değişime uğrayabilmektedir. O halde özkaynakları, işletme sahiplerinin veya ortaklarının varlıklar üzerindeki hakları olarak ifade etmek daha doğru olacaktır (Cemalcılar ve önce, 1999: 561).

İşletmenin faaliyetleri sonucunda elde edilen faydalar ve bu süreçte ortaya çıkan ya da çıkabilecek riskler işletme sahiplerine aittir. Dolayısıyla ortakların işletme varlıkları üzerindeki hakları işletmenin varlıkları ile borçları arasındaki farkla ölçülebilir. Yani ortakların mevcut işletme varlıkları üzerindeki hakları kalan veya artık bir değerdir. Özkaynaklar varlıklardan borçların çıkarılması sonucu kalan kısmı ifade etmektedir. O halde özkaynaklar net varlıklara eşittir (Kieso ve Weygant, 1995: 735).

Özkaynaklar, 1 No' lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine göre ise, ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş yıl karları, geçmiş yıl zararları ve dönem net kar veya zararı kalemlerinden oluşmaktadır (Akyol ve Küçük, 2001: 1527).

Özkaynakları oluşturan unsurlar işletmeyi risklere karşı korumaktadır. Diğer taraftan işletmenin tarafları açısından da bir teminat olarak görülmektedir. Özkaynakları güçlü olan işletmeler güven sağlamakta ve bundan dolayı özkaynaklar, garanti kapitali olarak ifade edilmektedir (Uslu, 2015: 20).

KGK ve SPK hazırladıkları tablo formatında özkaynağı oluşturan tüm kalemlerin tablo üzerinde raporlanmasını öngörmüşler çok ayrıntılı tablolar kullanıcılar açısından çok yararlı olmamaktadır. Standart, detay konusunda kullanıcıların analizine yarar sağlamayı esas almaktadır. Formatta öngörülen özkaynak kalemleri; ödenmiş sermaye, sermaye düzeltme farkları, geri alınmış paylar, karşılıklı iştirak sermaye düzeltmesi, pay ihraç primleri, kar veya zararda yeniden sınıflandırılmayacak birikmiş diğer kapsamlı gelirler ve giderler, kar veya zararda yeniden sınıflandırılacak birikmiş diğer kapsamlı gelirler ve giderler, kardan ayrılmış kısıtlanmış yedekler, birikmiş karlar ve kontrol gücü olmayan paylar olarak belirtilmiştir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2016: 34). Araştırmamızın bu bölümünde bu kalemler açıklanacaktır.

Özkaynakları oluşturan bileşenler yukarıda görüldüğü üzere literatürde farklılıklar göstermektedir. Bunun iki nedeni vardır. Birinci neden KGK VE SPK'nın bilgi kullanıcılarına daha faydalı bilgiler sunmayı amaçlayarak ayrıntılı bilgilere yer vermek istemesi olarak ifade edebiliriz. İkinci neden ise işletmelerin yasal şekillerinden öz kaynakların bileşenlerinin etkilenmesidir. İşletmeler yasal şekillerine göre tek kişi işletmeleri ve şirketler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. TTK' a göre şirketler şahıs ve sermaye şirketleri olmak üzere iki gruba ayrılır. Şahıs şirketleri, tüzel bir kişiliğe sahip olmakla birlikte asıl güç ve itibarını, kurucusu olan şahıslardan sağlamaktadır. Çünkü şirketin sermayesinin yanı sıra ortaklar kişisel servetleri ile de şirket alacaklılarına karşı sınırsız ve zincirleme olarak sorumludur. O halde şahıs şirketleri için sınırsız sorumluluklara sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Görüldüğü üzere özkaynaklar ile ilgili olarak şirketlerin yasal şekli oldukça önemlidir. Öz kaynakları oluşturan unsurlar hem sermayenin sağlanma ve temsil edilme şekli açısından hem de sermaye ve şahıs şirketlerinin nitelikleri ve yasal nedenlerden dolayı farklılık göstermektedir. Bu nedenle unsurların belirlenmesinde işletmelerin yasal şekli önemlidir (Cemalcılar ve Önce, 1999: 563).

Özkaynağın bileşenlerini etkileyen ya da farklılaştıran unsurları; yasal düzenleyiciler, diğer hükümler, sermaye veya dağıtılmamış kârlar olarak sıralamak mümkündür. Özkaynak değişim tablosu bilgi kullanıcılarının söz konusu bileşenlerde gerçekleşen değişiklikleri ve bunların yaratacağı etkiyi anlamasını sağlamak amacıyla açıklayıcı bilgilerin sunulması gerekebilmektedir. (Kavramsal Çerçeve, 2018: 55).

Görüldüğü gibi, TMS ile birlikte özkaynak değişim tablosu unsurları ve bunların sunulma şekilleri değişime uğramış olup, hem bilgi kullanıcıları ve finansal tabloları analiz edenler hem de yatırımcılar için daha faydalı bilgiler sunmak amacıyla tablolarda daha fazla ayrıntı içeren bilgilerin sunulması öngörülmüştür. Bu durum bilgi kullanıcılarının işletmeler ile ilgili daha doğru kararlar almalarına yardımcı olmaktadır. Standartlar ile birlikte diğer kapsamlı gelirlerin finansal tablolarda gösterilmesi gerekmektedir. Diğer kapsamlı gelir gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerini kapsamaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde diğer kapsamlı gelirler; gerçek ve zahiri değişimler olarak ele alınacaktır. Kapsamlı gelir unsurları ilerleyen sayfalarda ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

Özkaynak yukarıdaki sınıflandırmaya paralel olarak oluşumuna veya kaynaklarına göre ödenmiş sermaye, otopfinansman yolu ile sağlanmış özkaynaklar ve değer artış fonu olarak da sınıflandırılmaktadır (Akgüç, 1994: 192). Çalışmamızda, özkaynak değişim tablosu bileşenleri; ödenmiş sermaye, otopfinansman kaynakları ve Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler başlıkları altında incelenecektir.

2.1.2. Ödenmiş Sermaye

Özkaynaklar içinde en maliyetli olan bileşen olmakla birlikte en önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu bölümde sermaye nominal (esas) ve kayıtlı sermaye olarak ele alınmıştır. TTK' da sermaye iki başlık altında açıklanmıştır:

Nominal (Esas) Sermaye: Kuruluşta, statü veya kuruluş kanunu ile işletmenin mali gereksinimlerine göre belirlenen sermaye, nominal sermaye (itibari sermaye, esas sermaye) şeklinde ifade edilmiştir (Akgüç, 2006: 209). Bir başka ifade ile, ortaklarca işletmeye sağlanacağı taahhüt edilen sermaye büyüklüğü esas sermaye veya nominal sermaye olarak; eğer şirket kayıtlı sermaye sistemini kabul etmişse çıkarılmış sermaye olarak nitelendirilir (Cemalcılar ve Önce, 1999: 576).

Kayıtlı Sermaye: SPK nominal (esas) sermaye kavramından farklı olarak kayıtlı sermaye sistemini getirmiştir. Böylece ortak sayısı fazla olan anonim şirketlerde sermaye artırımının kolay hale getirilmesi amaçlanmıştır. (Akyol ve Küçük,2001:1531).

İşletmeye ortaklar tarafından tahsis edilen veya işletmelerin ana sözleşmesinde bulunan ve ticaret siciline tescil edilmiş olan sermaye esas sermaye olarak ifade edilmektedir. İşletme ortaklarınca taahhüt edilmiş olan sermayenin tamamının ödenmiş olması durumunda esas sermaye ödenmiş sermaye olarak kabul edilmektedir.

Anonim şirketlerde ödenmiş sermaye ise, nominal (esas) sermayenin ortaklar tarafından fiilen işletmeye yatırılmış kısmını gösterir. Pay sahipleri sermaye yükümlülüklerini yerine getirmek için, çeşitli iktisadi değerleri şirkete devrettikleri zaman, şirketin bütün varlıkları üzerinde hissedarlıkları doğar ve hakların tutarını ifade etmek için ‘‘Ödenmiş Sermaye’’ terimi kullanılmaktadır (Akgüç, 2006: 210).

Başka bir ifade ile ödenmiş sermaye, ortakların işletmeye yapmış oldukları sermaye yatırımları taahhütlerinin ödenmiş tutarını gösterir (Akdoğan ve Tenker, 2001: 120). Ödenmiş sermaye için, işletme sahipleri tarafından işletmeye getirilen

sermayelerin ödenmiş kısmıdır diyebiliriz. O halde ödenmiş sermayedeki artışlar özkaynakları arttıracaktır. Ancak özkaynaklardaki artış için sermayenin nakit karşılığı arttırılması gerekir. Kar yedekleri veya sermaye yedeklerinin sermayeye eklenmesi toplam özkaynağı arttırmaz sadece, özkaynak kalemleri arasındaki değişimi ifade eder. Sermayenin azaltılmasının özkaynak tutarını azaltacağı da kuşkusuzdur (Akyol ve Küçük, 2001: 2335).

Özkaynaklarda meydana gelen değişmelerin ödenmiş sermaye yoğunlukta olması istenen bir durum değildir. Çünkü ödenmiş sermaye bilindiği üzere ortaklar tarafından şirkete konulur ve işletme açısından bu durum ek maliyet anlamına gelmektedir. Ödenmiş sermayedeki artışlar işletmenin varlıklarını doğrudan etkilemeyebilir. Bu durumda özkaynaklardaki değişme gerçek değil görünürde olacaktır. İşletme dışı bilgi kullanıcıları sadece bu hesap kaleminde bakarak işletmenin finansal durumu hakkında yorumda bulunması yanlış sonuçlarına sebep olacaktır.

Buradan da anlaşılacağı üzere özkaynaklar içerisinde büyüklük olarak ilk sırada otofinansman ikinci sırayı ödenmiş sermayenin alması beklenmektedir. Finansal durumdaki değişmelere işletmenin ödenmiş sermayesinin etkileri çeşitlilik göstermektedir. Sermaye artışı her zaman olumlu bir özkaynak kalemi olarak yorumlanmamaktadır. Gelişmiş ekonomilerde ödenmiş sermaye ek kaynak olarak görülmektedir. Çünkü şirkete sermaye koyan yatırımcılar, işletmenin diğer yatırım araçları üzerinde bir getiri beklerler. İşletme ile ortak arasındaki ilişki diğer yatırım araçlarına göre daha yüksek getiri, ortaklara verildiği sürece devam etmektedir. Aksi durumda şirket ortaklarına diğer yatırım araçlarının altında getiri (kar payı, temettü) verdiğinde, ortaklar diğer yatırım alanlarına yönelmektedir. İşletmeler kaynak ihtiyacını kaldıraç etkisinden yararlanmak koşuluyla sağlamalıdır. Özkaynaklar içerisinde ödenmiş sermayenin fazla olması hisse başına kar payını ve temettüyü düşürmektedir. Otofinansman oranının yüksek olması ise hisse başına kar payını ve temettüyü arttırmaktadır. O halde özkaynakların otofinansman ağırlıklı olması finansal durumu olumlu yönde etkilemektedir.

2.1.2. Otofinansman Kaynakları

İşletme faaliyetleri sonucunda elde edilen ve henüz işletmeden çekilmemiş olan dönem karı, geçmiş yıl karları, yedek akçeler, yeniden değerlendirme artışı gibi kaynaklar otofinansman olarak tanımlanmaktadır.

Otofinansman bir işletmede iç kaynak finansmanı rolü görerek işletmenin uzun vadeli fon gereksinimlerinin karşılanmasında bir seçenek olarak yer alır. Tanım olarak otofinansman, bir işletmenin kendi kendine fon yaratmasına denir. Otofinansman, işletmenin elde etmiş olduğu kârın tamamının veya bir kısmının dağıtılmayarak işletme bünyesinde bırakılması ile uzun vadeli fon yaratma biçimidir (Aydın vd., 2010: 273).

Kredi imkânları sınırlı olan küçük ve orta ölçekteki firmalar için fon kaynağı sağlamada otofinansmanın önemli bir yeri vardır. Otofinansman ile fon gereksinimleri sağlanabilirse, işletme hem sermaye artırımına ihtiyaç duymadan ya da yeni ortak alımı yapmadan finansman sağlamış olur hem de kredi kuruluşlarından sağlanacak yabancı kaynak finansmanının getirmiş olduğu faiz giderlerinden uzak durarak fon artırımına gidebilir (Büker vd., 2009: 397).

Otofinansman açık otofinansman ve gizli otofinansman olarak iki şekilde yapılabilir. Otofinansman kavramından bahsedilirken genel olarak açık otofinansman kavramı izah edilmektedir. Dağıtılmayan kârlar, yedekler, amortismanlar ve karşılıklar açık otofinansman kapsamına girmektedir. Açık otofinansman, işletmenin elde etmiş olduğu kârların işletmede tutulması ile yapılan finansmandır. Dağıtılmayan kârlar tek kişi işletmelerinde ve şahıs şirketlerinde sermaye hesaplarında tutulur, anonim şirketlerde ya da sermaye ortaklıklarında yedek akçe hesaplarına geçirilir (Aydın vd., 2010: 273; Fettahoğlu, 2008: 249).

Gizli otofinansman ise gizli yedek akçe ayrılması yöntemiyle yapılır. Gizli yedekler, işletmelerin aktiflerini olduğundan daha düşük değerli, pasiflerinde yer alan borçların ve amortismanların daha fazla gösterilmesi şeklinde yapılmaktadır. Gizli yedekler aracılığıyla yapılan otofinansman, özkaynak tutarına yansımamakta, ancak gerçek özkaynak tutarını artırmaktadır. Çünkü gizli yedekler, gerçek özkaynak tutarının içerisinde yer almaktadır (Kılıç, 2017: 326).

Açık otofinansman kaynakları işletmenin mali yapısının güçlenmesine ve enflasyondan daha az etkilenmesini sağlarken, gizli otofinansman özkaynaklarda sadece görünürde artış meydana getirmektedir (Gücenme, 2000: 93).

Literatürde işletmelerin otofinansman kaynaklarını oluşturan unsurlar farklı sınıflamalara tabi tutulduğu görülmektedir. Çalışmamızda otofinansman kaynakları olarak yedekler, gerçekleşmemiş gelirler ve giderler, geçmiş yıl karları ve zararları ile dönem net karı ele alınacaktır. Sermaye yedekleri öğretide bazı kaynaklarda otofinansman unsuru olarak görülmemiştir. Ancak çalışmamız da sermaye yedekleri bir otofinansman kaynağı olarak ele alınacaktır.

Otofinansman kaynakları işletmelerin finansal durumlarında olumlu ve olumsuz yönde değişimler meydana getirebilmektedir. Ödenmiş sermaye yoluyla özkaynak oluşturan işletmeler çok sayıda hisse senedi ihraç edeceklerinden dolayı ortakların hisselerinden elde edecekleri kar payı azalmaktadır. Bu durumda işletmenin hisse sayısı artarken hisse başına kazanç azalmaktadır.

İşletme kar elde etse dahi, kar dağıtımı için gerekli olan fon mevcut olmayabilir ya da varlıkların temettü olarak elden çıkarılması işletmenin finansal durumunu olumsuz etkileyebilir (Cemalcılar ve önce, 1999: 600). Diğer taraftan işletme varlıklarının finansmanında daha fazla hissedarlara borçlanarak fon bulmaktadır. Ancak Otofinansman oranının özkaynaklar içerisindeki oranının büyük olması bu durumun tam tersine bir sonuç yaratmaktadır. Böyle bir durumda hisse senedi sayısı az olacağından hisse başına karlılık artacaktır.

Bir işletmenin özkaynaklarının kendi içinde otofinansman ağırlıklı olması istenen bir durumdur. Ayrıca otofinansman kaynaklarının dağılımında en büyük payın dönem net karının alması istenir. Dönem net karından sonra ise kar yedeklerinin ağırlıklı olması istenen bir durumdur. Sermaye yedekleri gibi zahiri kalemlerin (örneğin, yeniden değerlendirme artışları gibi) özkaynaklardaki payının az olması istenmektedir. Yani otofinansman ağırlıklı özkaynak yapısına sahip bir işletme, varlıklarını yabancı kaynaklara ya da potansiyel yatırımcılara başvurmadan kendi kendine finanse edebilecektir. Bu durumda ise işletmenin hisse değerleri yükselecek ve yatırımcıları kendisine doğru çekebilecektir.

2.1.2.1. Kar Yedekleri

Gelecekte doğması mümkün olan zararların işletmenin sermaye bütünlüğünü bozmaması, finansal gücünü sarsmaması ve yönetime katılmayan ortakların ve üçüncü şahısların haklarının güvence altına alınması için kardan alıkonulan kısımlar yedekleri oluşturur. Şirketler genellikle dağıtılmamış karlarda yer alan tutardan daha azını kar payı olarak dağıtma isteğindedirler (Cemalcılar ve Önce,1999:611- 612). Oysa karlar belli amaçlar için dağıtılmayıp işletme bünyesinde tutulmaktadır. Bu amaçları; gelecekte ortaya çıkabilecek veya mevcut zararların karşılanması, işsizliğin yoğun yaşandığı dönemlerde sorunlara kaşı önlemlerin alınmasını, karlılığın yeterli olmadığı dönemlerde kar dağıtımına imkan sağlaması, kar yedekleri bir otofinansman kaynağıdır dolayısıyla otofinansman olanağının elde edilmesi, kar dağıtım politikasının düzenli hale getirilmesi, yüksek enflasyonlu dönemlerde karın olduğun daha yüksek görünmesini ve bunun sonucunda sermayenin azalması gibi durumları önleme olarak sıralayabiliriz. (Akdoğan ve Tenker,2001:122)

Kar yedekleri, kanun ve ana sözleşme hükümleri ya da ortaklıkların yetkili organları tarafından alınan kararlar uyarınca, dağıtılmamış veya şirkette alı konulmuş karlardan oluşmaktadır (Terim, 2009: 14). TDMS' ye göre kar yedekleri (Demirdöven, 2013: 7);

- Yasal yedekler: Yasa hükmünce ayrılan yedeklerdir.
- Statü yedekleri: Ana sözleşme hükmünce ayrılan yedeklerdir.
- Olağanüstü yedekler: Genel kurul kararına göre ayrılan yedeklerdir.
- Özel fonlar: Yedeklerden farklı olarak, belirli bir amacın gerçekleşmesi için dönem karından ayrılan fonları ifade eder.

Kar, varlıklardaki artış olduğunda göre kardan dağıtılmayıp alıkonulan kısım, o büyüklükteki varlığın işletmede kalması anlamına gelir. Bu da bir zarar oluşması halinde, başka bir ifade ile faaliyetler sonuç varlıklarda azalmanın meydana gelmesi halinde bu azalmayı telafi ederek işletmenin finansal durumunun bozulmasını önler. Genel olarak kullanılan yedekler terimi aslında kanun ve sözleşmelerden doğmalarına göre ayırıcı hesap isimleri ile gösterilirler. MSUGT' ne göre kar yedekleri Yasal

Yedekler, Statü Yedekleri, Olağan Üstü Yedekler ve Özel Fonlar şeklinde alt sınıflara ayrılmıştır (Cemalcılar ve Önce,1999:613).

2.1.2.2. Sermaye Yedekleri

Sermaye hareketleri sonucu meydana gelen ve işletmede bırakılan değerlerin izlendiği kalemdir (Çabuk ve Lazol, 2002: 34).

Akdoğan ve Tenker' e göre (2001:121) sermaye yedekleri, sermaye hareketleri nedeniyle oluşan ve işletmede bırakılan tutarları kapsamaktadır. Buna göre sermaye yedeklerini işletme faaliyetleri sonucunda yaratılan kar dışındaki etmenler olarak da tanımlayabiliriz. O halde sermaye yedekleri için, işletmenin kendi faaliyetleri dışında elde ettiği özkaynakları görünürde etkileyen unsur olarak ifade edebiliriz.

Sermaye yedeklerinde meydana gelen artışlar özkaynaklar da artış olarak görünecektir. Bu kalemlerde gerçekleşen azalışlar ise özkaynakları azaltacaktır. Ancak bu kalemler sermaye artırmak amaçlı kullanıldıkları zaman özkaynakların toplam tutarında bir farklılık görülmecektir (Akyol ve Küçük,2001:2335). Bu durumda işletmeler sermaye artırımını amacı ile hisse senedi ihraç ettiklerinde toplam özkaynak tutarı değişmeyecektir. Fakat özkaynakların büyüklüğünde bir farklılık olmadığı halde hisse senedi sayısında artış olması nedeniyle hisse senetlerinin değerinde bir azalma meydana gelecektir(Cemalcılar ve Önce, 1999: 607).

Sermaye yedekleri olarak özkaynaklar da sunulması gereken kalemleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Terim, 2009: 6; Demiröven, 2013: 6):

Hisse senedi ihraç primleri (Emisyon Primleri): İhraç edilen hisse senetlerinin yazılı değerinden daha yüksek bir değerle satılması durumunda sermayeden daha fazla bir tahsilat yapılmasıyla oluşur.

Hisse senedi ihraç primlerini, TTK kanuni yedek akçeler içinde sıralamıştır. Buna rağmen bilanço çıkarılırken bu kalemin yedek akçeler dışında ayrı bir başlık olarak sunulmasının, uluslararası raporlama standartlarında benimsendiği görülmektedir.

Hisse senedi iptal karları: Sermaye taahhüdünü yerine getiremeyen ortağın ortaklık payının iptali dolayısıyla şirkete kalan sermaye ödemesini ifade eder. Bu

kalem de TTK' ya göre kanuni yedek akçe olarak kabul ediliyorsa da uygulamada, bilançoda kanuni yedekler dışında ayrı bir başlık olarak gösterilmesi tercih edilmektedir.

Maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışları: Maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan değer artışları bu hesap kalemine kaydedilir. Enflasyon nedeniyle maddi duran varlıklar ile iştiraklerdeki yeniden değerlendirme sonucu değer artışının karşılığıdır.

Yeniden değerlendirme sonucu varlıkların değerinde artış meydana gelecektir. Yeniden değerlendirme artışları sonucunda, özkaynaklarda gerçek olmayan görünürde (zahiri) bir artış meydana gelecektir. Yani bu artışlar gerçek bir artış değildir. Gerçek bir fon kaynağı olmadığı için işletmeye açık otofinansman sağladığı söylenemez. Yeniden değerlemenin yapıldığı dönemde maddi duran varlıklar için yeni değer üzerinden amortisman ayrılması durumunda gizli otofinansman kaynağı sağlanmış olur.

İştirakler yeniden değerlendirme artışları: İşletmelerin iştirakler ve bağlı ortaklıklarının yapmış olduğu yeniden değerlendirme sonucu ortaya çıkan değer artışlarının sermayeye eklenmesi durumunda bu sermayeden işletmeye kalan bu kalemden gösterilmektedir. Yeniden değerlendirme sonucu meydana gelen değer artışları sermayeye ilave edilmesi nedeniyle işletmenin özkaynaklardaki artış olacaktır. İşte bu artışlar iştirakler yeniden değerlendirme artışları içerisinde gösterilmektedir.

Borsada oluşan değer artışları: Borsada işlem gören mali duran varlıkların elde etme değerini aşan borsa değeridir.

Diğer sermaye yedekleri: Diğer sermaye hareketlerinden oluşan sermaye yedekleridir.

Hisse senedi ihraç primi ve hisse senedi iptal karlarından oluşan kanuni yedek akçelerin kaynağını sermaye oluşturmaktadır. İşletmelerin kuruluşlarında, sermayenin olduğundan daha düşük değerlendirilmesi nedeniyle ortaya çıkan gizli yedek akçeler de sermaye yedeklerindedir (Türk,2002:177).

2.1.2.3. Geçmiş Yıl Karları

Dönem net karı dışındaki birikmiş karlar bu hesapta izlenilir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2016: 35).

İşletmelerin bilanço tarihleri itibariyle geçmiş faaliyet dönemlerinde meydana gelen ve pay sahiplerine dağıtılmayan karlardan yedek hesaplarına kaydedilmeyen tutarlardır. Geçmiş yıl karları, yedek niteliğinde bir kalemdir (Sevim, 2008: 40).

Başka bir ifade ile işletmeler ilgili dönemde elde etmiş oldukları karlardan, ortaklara kar dağıtımını gerçekleştirdikten, yedek akçeleri ayırdıktan sonra dağıtımı yapılmayan bir kar varsa geçmiş yıl karları olarak özkaynak hesapları arasında gösterilmesi uygundur (Akdoğan ve Tenker, 2001: 123).

2.1.2.4. Geçmiş Yıl Zararları (-)

Tüm düzenleyici hesaplarda olduğu gibi, geçmiş faaliyet dönemlerinde ortaya çıkan zararlar, aktifte değil, pasifte özkaynak toplamının içinde bir indirim unsuru olarak gösterilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2001: 124).

Geçmiş yıllar zararının, mali karın tespitinde indirim konusu yapılabilmesi için bilançoda yıllar itibariyle ayrı gösterilmesi gerekmektedir. Mali tablo düzenlenmesinde bu hususun dikkate alınması ve her yılın zararının ayrı gösterilmesi gerekmektedir (Akyol ve Küçük, 2001: 2068).

2.1.2.5. Dönem Net Karı veya Zararı

Dönem net karı işletmelerin, faaliyet dönemlerine dair vergilerinin hesaplanması sonrası meydana gelen kardır. Her durumda işletmenin faaliyet dönemini kar ile kapatması istenen bir durumdur. Faaliyet dönemine ilişkin zarar ise istenmeyen bir durumdur. Dönem net zararı özkaynak grubunda indirim unsuru olarak gösterilir. Ülkemizde önceleri bazı uygulamalarda bilançoda vergiden önceki dönem karı gösterilirken, son uygulamalarda vergiden sonraki dönem net karı (zararı) özkaynak bölümünde gösterilmektedir. Bu uygulama her ne kadar Avrupa Topluluğunun Dördüncü Yönergesinde öngörüldüğü muhasebe standartlarına uygun ise de likidite analizlerinde, dağıtılacak temettülerin kısa vadeli yabancı kaynaklar içince düşünülmesi daha uygun olur (Akdoğan ve Tenker, 2001: 124).

Dönem net karı, özkaynaklar içerisinde önemli bir yere sahiptir. İşletmenin faaliyet sonuçlarının finansal yapıya katkısı olarak yorumlanmaktadır. İşletmelerin faaliyet dönemleri sonucunda dönem net karlarında meydana gelen artış hem işletme lehine hem de özkaynakların otofinansman unsurları, ödenmiş sermayeye göre daha fazla olabilmektedir. İşletmenin özkaynakları otofinansman olarak desteklenmiş olacaktır. Bu durumda, ortaklara doyurucu bir kar dağıtılması muhtemel sonuç olacak ve işletmenin piyasa değerinde ve hisse değerlerinde bir artış meydana gelebilecektir. Böylece büyük yatırımcıların işletmeye yönelmesi sağlanmış olacaktır.

Yatırımcıların ve borç verenlerin işletme ile ilgili karar almadan önce, dönem net karını zahiri olarak arttıran enflasyon ve yeniden değerlendirme artışlarını dikkate almaları gerekmektedir. Çünkü bu artışlar gerçek bir artış olmamakla birlikte karın gerçek değerinden fazla görünmesine neden olmaktadır. Bu durum, işletmenin aşırı kar dağıtmasına neden olacağı için gereğinden az yedek ayrılacaktır (Kaygusuz ve Dokur, 2004: 21).

2.1.2.6. Gerçekleşmemiş Gelir ve Giderler

Finansal raporlamanın amacı, finansal tablo kullanıcılarına işletme ile ilgili faydalı bilgiler sunarak doğru karar almalarını sağlamaktır. Dolayısıyla bilgi kullanıcılarının en önemli bilgi kaynağı finansal tablolarıdır. Bu nedenle finansal tabloların işletme ile ilgili taraflara faydalı ve doğru bilgi sunmak için, mali durumu gerçeğe uygun bir şekilde göstermeleri gerekmektedir (Senal, Ateş ve Acar, 2013: 56).

İşletmelerin gelirleri ve bunların ölçülmeleri ile finansal tabloların yapıları bakımından TMS ile birlikte yeni düzenlemeler getirilmiştir. TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardına göre gelir tablosunda sunulan kalemlerin kapsamı ve muhasebeleştirilmesi değiştirilmiş olup yeni bir kavram olarak da kapsamlı gelir getirilmiştir.

Kapsamlı gelirler iki bileşenden oluşmaktadır. Bunlar; Kar ya da Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelirler başlıkları altında tabloda sunulmaktadır. Kar ya da Zarar, klasik gelir tablosundaki gelir ve giderlerden oluşmaktadır. Diğer Kapsamlı Gelirler ise kar ya da zararda gösterilmeyen kısmı ifade etmektedir. Diğer kapsamlı gelirler

özkaynak değişim tablosunda ‘‘Gerçekleşmemiş Gelir ve Giderler’’ adı altında raporlanmaktadır (Oğuz ve Akay,2016: 467).

İşletmelerin belli bir dönemde yapmış oldukları kar payı dağıtımları ve özkaynağı arttıracak nitelikteki yatırımları dışında kalanlar kapsamlı gelir olarak ifade edilmektedir (Mısırlıoğlu, 2006: 26).

Gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerine dair bilgilere finansal tablolarda yer verilmesiyle birlikte yatırımcılar ve diğer bilgi kullanıcıları işletmenin özkaynaklarının yapısını tam anlamıyla analiz edebilmektedir. Çünkü, kapsamlı gelir kalemlerinin raporlanmasının bir sonucu olarak faaliyet sonuçları finansal tablo kullanıcıları tarafından topluca görülebilmektedir. Bu nedenlerden dolayı işletmenin mali gücünü, borç ödeme kapasitesini, karlılığının ana faaliyetler sonucu oluşup oluşmadığı ile karlılığı etkileyen faktörlerin zahiri veya gerçek olup olmadığını analiz edebileceklerdir. Böylelikle gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin finansal tablolarda yer bulmasıyla bilgi kullanıcılarının işletme hakkında daha doğru kararlar almalarını sağlamaktadır (Çelik, 2006: 76- 84). Diğer kapsamlı gelir unsurları tablo 2.1’ yer almaktadır.

Tablo 2.1: Diğer Kapsamlı Gelir Unsurları

TMS- 16 Maddi Duran Varlıklar ve TMS-38 Maddi Olmayan duran varlıklar	Yeniden Değerleme Fazlasındaki Değişimler
TMS- 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar	TMS- 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardının 93A Paragrafı uyarınca muhasebeleştirilmiş tanımlanmış fayda planlarındaki aktüeryal kazanç ve kayıplar
TMS- 21 Kur Değişiminin Etkileri	Dış ülkedeki bağlı işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kazanç ve kayıplar
TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı	TFRS 9 Finansal Araçlar Standardının 5.7.5’ inci paragrafı uyarınca gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan özkaynağa dayalı finansal araçlardaki yatırımlardan kaynaklanan kazanç ya da kayıplar
TMS- Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme	Nakit akış riskine ilişkin riskten korunma araçlarına bağlı olarak oluşan kazanç veya kayıpların etkin kısımları

Kaynak: Kaplanoğlu, 2014: 76

Çalışmamız da Borsa İstanbul (BIST)'a kayıtlı şirketler ele alınmakta olup bu şirketler, finansal tablolarını Avrupa Birliği tarafından kabul edilen haliyle Uluslararası Muhasebe / Finansal Raporlama Standartları (UMS / UFRS)'na veya bu kapsamda benimsenen standartlara aykırı olmayan Türkiye Muhasebe / Finansal Raporlama Standartları (TMS / TFRS)'na göre hazırlayıp yayımlamak zorundadır. BIST' ye kayıtlı şirketler, 1 Ocak 2009'dan itibaren diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini sadece bilançoda (finansal durum tablosunda) özkaynaklar arasında değil aynı zamanda kapsamlı gelir tablosu veya diğer kapsamlı gelir tablosunda (diğer kapsamlı kâr veya zarar tablosunda) da raporlamak zorundadırlar (Uluslararası, 2013: 47).

Özetleyecek olduğumuzda, diğer kapsamlı gelirler geleneksel gelir tablosundan ayrı olarak özkaynaklar içerisinde sunulmakta ve buradaki kar/zarar klasik gelir tablosundaki kar ve zarardan daha kapsamlıdır (Bayri,2010: 101).

2.1.2.6.1. Maddi Duran Varlıklarda Yeniden Değerleme Artışları

Türkiye'de enflasyonun etkilerini azaltmak için yeniden değerlendirme uygulaması getirilmiştir (Erdoğan, 1997: 409). Yeniden değerlendirme işlemi finansal bilgi kullanıcılarına işletmeyle ilgili daha doğru bilgiler sunulmasını sağlamaktadır.

Ülkemizde yeniden değerlendirme maddi duran varlıkların enflasyondan daha az etkilenmesi amacıyla uygulanmaktadır. Maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesiyle birlikte işletmenin aktif yapısı daha güçlü olacaktır. Bu durumda, işletmenin piyasa değerinde artış meydana getirecektir. Yeniden değerlendirme ile birlikte finansal tablolar enflasyonun neden olduğu zahiri kar görüntüsünden arınmış olacak ve bu gerçek olmayan yüksek kar üzerinden alınan vergilerinde önüne geçilmiş olacaktır. Böylece özkaynakların korunması da bir ölçüde sağlanmış olacaktır (Bilici, 2003: 68). Sonuç olarak ise, gerçek olmayan büyüklükteki kar tutarları yeniden değerlendirme uygulaması ile gerçeğe yakın olacaktır.

Maddi duran varlıkların değerlendirilmesi sonucunda meydana gelen artış veya azalışlar TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standartlarında düzenlenmiştir. TMS 16' ya göre, bir maddi duran varlığın defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda artmışsa, bu artış diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmelidir. Varlığın değerinde meydana gelen bu artış özkaynaklarda yeniden değerlendirme değeri artışı olarak gösterilmektedir (TMS 16,

paragraf 39). Fakat, yeniden değerlendirme değer artışı, aynı varlığın daha önce kar ya da zarar ile ilişkilendirilmiş olan yeniden değerlendirme değer azalışını tersine çevirdiği ölçüde gelir olarak muhasebeleştirilir. Bunun sonrasında kalan fazlalıklar, bu fazlalık tutarın diğer kapsamlı gelir olarak özkaynaklarda gösterilmesi gerekmektedir (Oğuz ve Akay, 472: 2016).

2.1.2.6.2. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesi

Maddi olmayan duran varlığın defter değerinin yeniden değerlendirme işleminden sonra meydana gelen artış diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilir. Söz konusu varlıkların değerlerindeki artışlar yeniden değerlendirme fazlası adı altında özkaynaklar içerisinde yer alır. Ancak, bu yeniden değerlendirme artışının, varsa daha önce aynı varlık için kâr veya zararda muhasebeleştirilen yeniden değerlendirme azalışını ortadan kaldıran kısmı, kâr veya zararda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. (TMS 38, paragraf 85).

Maddi olmayan duran varlıkların defter değerlerinde yeniden değerlendirme işlemi sonrasında bir azalma ortaya çıkması durumunda, bu azalış kâr veya zararda muhasebeleştirilmektedir. Aynı zamanda, bu azalışın aynı varlık için yeniden değerlendirme fazlasında mevcut olan tutar kadar olan kısmı diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilir. Diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen azalış, yeniden değerlendirme fazlası başlığı altında özkaynakta birikmiş tutarı azaltır (TMS 38, paragraf 86).

2.1.2.6.3. Tanımlanmış Fayda Planlarındaki Aktüeryal Kazanç ve Kayıplar

TMS 19 Standardı, çalışanlara sağlanan faydaları; çalışanlar tarafından sunulan hizmetler nedeniyle veya iş ilişkisinin sona erdirilmesinden sonra işletme tarafından sağlanan her türlü bedel olarak tanımlanmıştır. İşletmelerin çalışanlarına sunduğu faydalar ise tablo 2.2' de yer almaktadır (TMS 19, madde 8).

Bu faydalar özkaynak değişim tablosunda tanımlanmış katkı planları ve tanımlanmış fayda planları adı altında gösterilmektedir (Özdemir ve Varıcı, 2015: 163). Bu faydaların muhasebeleştirilmesi için öncelikle bunlardan sağlanacak getirinin doğru bir şekilde ölçülmesi gerekmektedir.

Tablo 2.2: TMS 19 Kapsamında Çalışanlara Sağlanan Faydalar

Çalışanlara sağlanan kısa vadeli faydalar	Sağlanacak faydanın tamamının yıllık raporlama dönemini takip eden on iki ay içinde yerine getirilmesinin çalışanlara sağlanan faydalarıdır.
İş ilişkisi sonrasında sağlanan faydalar	İş ilişkisi sona erdikten sonra ödenebilir duruma gelen (iş ilişkisinin sona erdirilmesinden dolayı sağlanan faydalar ve çalışanlara sağlanan kısa vadeli faydalar dışındaki) çalışanlara sağlanan faydalar
Çalışanlara sağlanan diğer uzun vadeli faydalar	Çalışanlara sağlanan kısa vadeli faydalar, iş ilişkisi sonrasında sağlanan faydalar ve iş ilişkisinin sona erdirilmesinden dolayı sağlanan faydalar dışındaki çalışanlara sağlanan faydaların tümüdür.
İş ilişkisinin sona erdirilmesinden dolayı sağlanan faydalar	Normal emeklilik tarihinden önce çalışanın işine son verilmesine ilişkin işletme kararı ya da işine son verilmesi karşılığında çalışanın kendisine teklif edilen faydaları kabul etmesi sonucunda çalışanın işine son verilmesinden dolayı çalışanlara sağlanan faydalar
İş ilişkisi sonrasında sağlanan faydalar	İş ilişkisi sona ermesinden sonra ödenebilecek duruma gelen çalışanlara sağlanan faydaları içermektedir. Bu faydalar emekli maaşı, diğer emeklilik faydaları, emeklilik sonrası hayat sigortası ve emeklilik sonrası sağlık yardımı olarak sıralamak mümkündür.

Kaynak: TMS 19, paragraf 5

Meydana gelen aktüeryal kazanç ve kayıpların kayda alınmasında iki yöntem izlenebilmektedir. Söz konusu kazanç ya da kayıpların Dönem Kar veya Zarar' da muhasebeleştirilmesi mümkün olmakla birlikte diğer kapsamlı gelir olarak da muhasebeleştirilebilmektedir. Aktüeryal kazanç ve kayıplar gelir tablosunda muhasebeleştirilmeleri yönteminde bunların hangi hesapta izlenmeleri gerektiğine dair standartta tarafından bir açıklanma yapılmamıştır. Ancak, faaliyet giderlerinden sonra aktüeryal kazançlar veya kayıplar şeklinde isimlendirilebilirler. Özellikle tutarları yüksek ise ayrı bir başlık altında verilmesi, düşük ise diğer gelirler veya diğer giderler arasında gösterilebilirler. Tekdüzen hesap planında bu nedenle açılmış hesaplar bulunmaması nedeniyle 649 ve 659 hesaplarına alt hesap olarak aktüeryal kazançlar, aktüeryal kayıplar eklenebilir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2016: 306).

Aktüeryal kazanç ve kayıpların diğer kapsamlı gelir olarak muhasebeleştirilmesi yönteminde ise söz konusu tutar gelir tablosu ile ilişkilendirilmeden doğrudan özkaynaklara kaydedilir. Bu kazanç ve kayıpların kar ya da zararda muhasebeleştirilmesinin bazı sakıncaları vardır. Bilindiği üzere gelir tablosu, işletmelerin performansları ile ilgili bilgi edinilmesini sağlamaktadır. Burada açıklanan gelir ve gider kalemleri mali analizlere tabi tutulmakta ve sonuçlar özkaynaklara

oranlanarak yorumlar yapılmaktadır. Bu yorumlar, işletme yönetime yönelik değerlendirilmeler yapılması anlamına gelmektedir. İşletme yönetiminin kontrolü dışında genel ekonomik duruma bağlı olarak oluşan, aktüeryal kazanç ve kayıpların dönem gelir ve giderleri içine alınması dönem karlılık analizlerinde performans değerlemesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu nedenlerden dolayı aktüeryal kazanç ve kayıpların özkaynaklarda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2016: 306).

2.1.2.6.4. TMS 21 Kur Değişim Etkileri

Gelişen ekonomik sistemle birlikte işletmelerin faaliyet alanları da genişlemekte ve yurt dışındaki işletmelerle ilişkiler kurulmaktadır. Bunun sonucunda işletmeler yabancı para cinsinden faaliyetlerini raporlamaktadır. TMS 21 standardı söz konusu yabancı para cinsinden yapılan faaliyetlerin raporlanması konusunda işletmelere yön vermektedir. Bu standardın amacı, yabancı para işlemlerin ve yurtdışındaki işletmelerin finansal tablolara nasıl dahil edileceğini ve finansal tablolarda kullanılan para birimine nasıl çevrileceğini düzenlemektir.

Tms 21 kur değişim etkileri standardı, genel olarak işletmelerin faaliyet sonuçları ile finansal durumlarının finansal tablolarda kullanılan para birimine çevrilmesinde kullanılmaktadır. İşletmelerin finansal tablolarında hangi döviz kurunu kullanacaklarına dair bilgiler verir. Aynı zamanda kullanılan döviz kurunda meydana gelecek değişimin finansal tabloları etkilemesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla bu standart para cinsinde olası bir değişme olduğu zaman bunun nasıl raporlanacağı ile ilgili bilgiler içermektedir. (TMS 21, paragraf 1).

Önceki sayfalarda maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesi sonucu meydana gelen kazanç ve kayıpların diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmesi gerektiğine değinmiştik. Maddi duran varlıklara yeniden değerlendirme işlemi yapılması durumunda bu varlıklar yabancı para cinsinden ise ortaya çıkan kur farkları diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilerek özkaynak değişim tablosunda sunulmaktadır (TMS 21, paragraf 31).

2.1.2.6.5. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Öz Kaynağa Dayalı Finansal Araçlardaki Yatırımlardan Kaynaklanan Kazanç ya da Kayıplar

TFRS 9' a göre gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen bir finansal varlıktan kaynaklanan kazanç veya kayıplardan, değer düşüklüğü kazanç veya kayıpları ile kur farkı kazanç ya da kayıpları dışındakiler, finansal varlık finansal tablo dışı bırakılıncaya ya da yeniden sınıflandırılması yapılıncaya kadar diğer kapsamlı gelire yansıtılır. Finansal varlık yeniden sınıflandırıldığında, daha önce diğer kapsamlı gelire yansıtılan toplam kazanç ya da kayıplar, yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak özkaynaktan çıkarılarak kâr veya zarara kaydedilir (TFRS 9, 2017: 16).

2.1.2.6.6. Nakit Akış Riskine İlişkin Riskten Korunma Araçlarına Bağlı Olarak Oluşan Kazanç veya Kayıplar

Futures, forward ve swap gibi nakit akış riskinde korunmak amacıyla gerçekleştirilen türev sözleşmelerinde meydana gelen kazanç ve kayıpların etkin kısımları "diğer kapsamlı gelirden" muhasebeleştirilmektedir (Kaplanoğlu, 2014: 79). Finansal riskten korunma aracından kaynaklanan kazanç veya kaybın etkin olmayan kısmı kâr veya zararda muhasebeleştirilir (TMS-39, md.95).

Finansal riskten korunma konusu kalemin özkaynak ile ilgili kısmı aşağıdakilerden düşük olanına göre düzeltilir (TMS-39).

- Finansal riskten korunmanın başlangıcından itibaren finansal riskten korunma aracının toplam kazanç ya da kaybı ve
- Finansal riskten korunmanın başlangıcından itibaren finansal riskten korunma aracının gelecekteki öngörülen nakit akışlarının gerçeğe uygun değerinde meydana gelen toplam fark
- Finansal riskten korunma aracına veya buna ilişkin bir bileşenden kalan kazanç veya kayıp, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir ve
- İşletmenin risk yönetim stratejisi tarafından, korunma işleminin etkinliğinin değerlendirilmesinde, korunma aracına ilişkin kazanç veya kayıp ya da ilgili

nakit akışlarının belirli bir kısmının dikkate alınmaması, dikkate alınmayan bu kazanç veya kayıp TFRS 9 uyarınca finansal tablolara yansıtılır.

2.2. ÖZKAYNAK DEĞİŞMELERİNİN FİNANSAL DURUMA VE FAALİYET SONUÇLARINA ETKİLERİ

Özkaynaklarda meydana gelen değişmelerin işletmenin finansal durumunu olumlu yönde etkileyebilmesi için, özkaynakların kendi içinde otofinansman ağırlıklı olması gerekmektedir. İşletme faaliyetleri sonucunda elde edilen ve henüz işletmeden çekilmemiş olan kar yedekleri, sermaye yedekleri, yeniden değerlendirme artışları ve dönem net karının ise otofinansman içindeki paylarının büyük olması istenen bir durumdur.

Otofinansman büyüklüğü, kar yedekleri ve dönem net karından oluşması, işletmenin kendi faaliyetleri sonucunda yarattığı değerlerin bir göstergesidir. Bu nedenle kar yedekleri ve dönem net karı güvenin önemli bir göstergesidir. Otofinansman kaynakları içerisinde en büyük payın dönem net karına ait olması istenmektedir (Karagül, 2003: 33).

Özkaynaklarda meydana gelen değişmeler ile özkaynakların kendi içindeki dağılımını işletmelerin finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını etkilemektedir. Çalışmamızın bu kısmında ilk önce finansal duruma olan etkiler ele alınacak olup daha sonra faaliyet sonuçlarına etkisi açıklanacaktır.

2.2.1. Özkaynak Değişmelerinin Finansal Duruma Etkileri

Özkaynaklarda meydana gelen artış ve azalışların işletmenin varlıkları üzerinde etki oluşturup oluşturmadığı işletme içi bilgi kullanıcıları ve işletme dışı bilgi kullanıcıları açısından önemlidir. Çünkü meydana gelen değişmeler işletmenin varlıklarını dolayısıyla aktiflerindeki artış ve azalışları da etkilemektedir. Bu bağlamda işletmenin finansal durumdaki değişmelere özkaynakların etkisi kaçınılmaz olmaktadır. Özkaynaklarda meydana gelen söz konusu değişmelerin finansal duruma etkileri; ödenmiş sermaye, sermaye düzeltmesi farkları, karşılıklı iştirak sermaye düzeltmesi, kar veya zararda yeniden sınıflandırılmayacak birikmiş diğer kapsamlı gelir ve giderler, kar veya zararda sınıflandırılacak birikmiş diğer kapsamlı gelirler ve giderler, hisse senedi

ihraç primleri, kardan ayrılan kısıtlanmış yedekler, geçmiş yıl karları ve dönem net kar veya zararı başlıkları altında incelenecektir.

2.2.1.1. Ödenmiş Sermayedeki Değişimin Finansal Duruma Etkisi

Özkaynaklarını ödenmiş sermaye ile oluşturan işletmeler çok sayıda hisse senedi ihracı gerçekleştirecekleri için ortakların elde edeceği kar payı tutarı azalmaktadır. Bu durumda işletmenin hisse sayısında artış meydana gelirken hisse başına kazanç azalmaktadır. Diğer taraftan işletme varlıklarını finanse etmek için daha fazla hisse sahiplerine borçlanarak fon bulmaktadır. Fakat özkaynakların dağılımında otofinansman oranının yüksek olması bu durumun tam tersine bir sonuç yaratmaktadır. Yani işletmenin hisse senedi sayısı az olacağı için hisse başına karlılıkta artış oluşacaktır. İşletme ise varlıklarını, yabancı kaynaklara ya da potansiyel yatırımcılara başvurmadan kendi kendine finanse edebilecektir. Sonuç olarak işletmenin hisse değerleri yükselecek böylece piyasa değeri artacak ve yatırımcıları kendine doğru çekecektir. Yani otofinansman yapısı güçlü olduğunda sermayeyi temsil eden hisse senetlerinin defter değeri (özkaynaklar/hisse senedi adedi) ve piyasa değeri yüksek olacaktır (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir, 2013: 54).

2.2.1.2. Sermaye Düzeltmesi Farklarındaki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi

İşletmenin özkaynaklarındaki değerlemeden kaynaklanan farklılıklardan dolayı (genellikle enflasyona bağlı olarak) meydana gelen değişmeler sermaye düzeltmesi farkları hesabında takip edilir. Yani sermaye düzeltmesi farklarının sermayeye eklenme dışında başka bir işlevi yoktur. İşletmenin dönemsel olarak ekonomideki enflasyondan etkilenme oranını gösterir. Bu bağlamda işletmenin sermaye düzeltmelerinde önceki yıla göre bir azalma olduğunda bu durum işletmenin lehine bir durumdur. Çünkü bir önceki yıla işletmenin enflasyondan daha az etkilendiğini göstermektedir. O halde sermaye düzeltmesi farkları hesabında artış istenmeyen bir durum olarak kabul edilir ve bu artışların finansal durumu olumsuz yönde etkilemesi kaçınılmazdır.

2.2.1.3. Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesindeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi

Özkaynaklar altında gösterilen ödenmiş sermayenin belirli bir bölümü şirket tarafından satın alındığında vergi düzeltmeleri sonrası alım maliyeti özkaynaktan düşülerek gösterilir. Satın alınan hisse senetleri karşılıklı iştirak sermaye düzeltmesi olarak sınıflanır. Söz konusu hisse senetleri satıldığında ya da ihraç edildiğinde, elde edilen tutar özkaynakta artış olarak muhasebeleştirilir ve işlem sonucunda elde edilen kazanç ya da kayıp geçmiş yıl kar zararı olarak sınıflandırılır. Buna göre karşılıklı iştirak sermaye düzeltmesi hesabının tutarında önceki yıla göre bir artış gerçekleşmesi durumunda bu değişim gerçek bir artış değildir. İşletme kendi hisselerini aldığı için gider şeklinde gösterilmiştir. İşletmenin finansal durumunun analizinde bu hesabın gerçek bir artış veya azalış yaratmayacağı bunun görünürde bir değişme olduğunun bilinmesi ve buna göre yorumlanması gerekmektedir.

2.2.1.4. Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelir ve Giderlerdeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi

Kar veya zararda sınıflandırılmayacak gelir veya giderler olarak işletmenin maddi duran varlıklar değer artış fonları ve aktüeryal kayıp/ kazanç fonu gösterilmektedir. Maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesi ile elde edilen tutarlar özkaynaklar üzerinde bir artış yaratıyormuş gibi gözükse de bu artış gerçek bir artış değildir. Başka bir ifade ile bu artışlar görünürde (zahiri) artışlardır. Çünkü bu varlıklar satışa söz konusu olduğu zaman gerçek değeri üzerinden satılacak olup geçmiş yıl karları hesabında izlenecektir.

2.2.1.5. Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderlerdeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi

Bu hesap kaleminde ise finansal riskten korunma ve yabancı para çevrim farkları izlenmektedir. Bu kalemlerde meydana gelen değişmeler işletmelerin özkaynak karlılığını etkilediği için işletme adına önemlidir. İşletmenin döviz üzerinden yaptığı işlemlerde ve finansal riskli faaliyetlerde etkili bir politika oluşturması işletmenin gelecekte bu faaliyetlerden elde ettiği zararı minimize edebilir.

2.2.1.6. Hisse Senedi İhraç Primlerindeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi

Gerçek kar büyüklüklerinin yanı sıra görüntü (fiktif) büyüklüklerin de yer aldığı sermaye yedeklerinde meydana gelen değişmeler finansal durumu etkilemektedir. Günümüzde her şirket sermaye yedeği ayırmamaktadır. İşletmelerin finansal tabloları incelendiğinde hisse senedi ihraç primleri kaleminde bir değişme olmadığı görülebilmektedir.

İşletmeler sermaye artırımına gitmesi ve bunu da ödenmiş sermaye şeklinde yapması işletmenin ortakları açısından dezavantaj oluşturmaktadır. Çünkü işletme otofinansman yardımıyla sermaye artırımını yapmamıştır. Ortaklara hisse senedi ihraç primi verilmediği için işletmeye ek maliyetler yüklenebilir bu durum işletmenin aleyhine sonuçlar doğurabilmektedir. Çünkü dağıtılan kar paylarından tatmin olmamış ortaklar olacaktır.

Hisse senetlerinin nominal değerinden yüksek bir bedelle satılması işletme lehine yorumlanabilmektedir. Türkiye koşulları dikkate alındığında yeniden değerlendirme artışları, ilgili varlıkların yeniden değerlendirme oranında değerinin artması sonucunda pasifi dengeleyici bir unsur olmaktadır. Bu artış sonucunda işletmenin kapasitesi artmadığı gibi aktif anlamında yeni bir fon girişi de söz konusu olamamaktadır. Bu durum ise işletmelerin finansal durumunun doğru yansıtıp yansıtmadığı bir tartışma konusu olabilmektedir.

2.2.1.7. Kar Yedeklerindeki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi

Özkaynaklar içerisinde büyüklük olarak ilk sırayı otofinansman ve dönem net karından sonra kar yedeklerinin alması isten bir durumdur. Bu sırayı izleyen bir işletme özkaynaklarını otofinansman olarak desteklemiş olacaktır.

İşletmelerin faaliyetleri sonucunda elde etmiş oldukları karlar, finansal durumlarını değişik yönlerden etkilemektedir. Elde edilen karların ortaklara hisse sahiplerine dağıtılmadan işletme bünyesinde alıkonulması özkaynakları otofinansman olarak desteklemektedir.

İşletmeler elde ettikleri karlarını dağıtmayarak yeni fon sağlanmasında kullanabilmektedirler. Bu durum işletmenin kar ölçeği konusunun önemine dikkat çekmektedir. Yüksek kar ölçeğine sahip işletmeler karlarını ortaklara ve hissedarlara

dağıtmadıkları zaman işletmenin değerine olumlu bir katkı sağladığı gibi özkaynakları da otofinansman olarak desteklemektedir. İşletme yabancı kaynaklara başvurmadan fon sağlayacağı için finansal durumunda olumlu değişimler meydana gelebilecektir. İşletme bu şekilde sürdürülebilirlik kazanırsa gelecekte de yatırımcıların dikkatini çekecek ve işletmenin aktif değerine olumlu katkı yapması muhtemel bir durum olacaktır.

Büyük yatırımcılar için önemli olan işletmenin karından çok karlılığıdır. Ayrıca elde edilen karlar ortaklara dağıtılmadığından işletmenin hisse senedi fiyatları yükselecek bu durumun da işletmenin piyasa değerine olumlu katkı sağlaması mümkün olacaktır. Böylece işletmeye yeni yatırımlar yapılması ve finansal durumun güçlenmesi kaçınılmaz olacaktır.

2.2.1.8. Geçmiş Yıllar Karları ve Zararlarındaki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi

Özkaynaklar içerisinde zarar istenmeyen bir durumdur. Zarar kalemleri olan dönem net zararı ve geçmiş yıllar zararlarının hiç olmaması veya olması durumunda son sırada olması özkaynakların dağılımının uygun olması açısından önem taşımaktadır (Karagül, 2003: 33).

Bu hesapta meydana gelen değişmelerin finansal duruma etkilerini görebilmek için dikkat edilmesi gereken iki hesap vardır. Bunlar; maddi duran varlık değerlendirme farklı ile aktüeryal kazanç ve kayıplardır. Çünkü bu hesaplar kar veya zararda sınıflandırılmadığı için oluşan değerlendirme farkları geçmiş yıl kar/ zararları hesabında izlenmektedir. Bu durum ise işletmenin özkaynaklarında görünüşte bir kar ya da zarar oluşturmaktadır. Aynı zamanda işletme bir maddi duran varlığa yatırım yapması halinde bundan kaynaklı değerlendirme farkları da geçmiş yıl kar/ zararını etkileyecektir.

2.2.1.9. Dönem Net Karındaki Değişmelerin Finansal Duruma Etkisi

Dönem net karı vergi sonrası kar olarak bilançonun öz kaynaklarında otofinansmanı destekleyici bir kalem olarak yer alır. Bu karın karşılığında dönen varlıklara fon girmektedir ve dönem net karı bu şekilde mali durumu güçlendireceği gibi ortaklara kar dağıtımında ve yedek akçe ayırımında ortakların ve işletmenin lehine sonuçlar yaratır (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir, 2013: 57).

Özkaynakların otofinansman olarak desteklenmesi bakımından dönem net karının diğer özkaynak kalemlerine oranla daha fazla olması istenen bir durumdur. Bilgi kullanıcılarının buradaki elde edilen kar tutarına bakarak işletmenin içinde bulunduğu finansal durumunu doğru bir şekilde analiz edebilmeleri ve yorumlayabilmeleri için gelir tablosunu da incelemeleri gerekmektedir.

Burada önemli olan ve dikkat edilmesi gereken 3 husus vardır. Bunlar; bu karın gerçek bir kar mı olduğu, karın nasıl oluştuğu, elde edilen karın süreklilik arz edip etmediğini ve işletme ile ilgilenen taraflar açısından ne anlam ifade ettiğini açıklayabilmek adına gelir tablosunun analiz edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle çalışmamızın bu kısmında bu konu üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

2.2.2. Özkaynak Değişmelerinin Faaliyet Sonuçlarına Etkisi

İşletmelerin gelirlerini ve giderlerini belirli ilkelere göre düzen içerisinde gösteren gelir tablosu, bilgi kullanıcılarına dönemin faaliyet sonuçlarını sunmaktadır. Özkaynak değişmelerinin işletmenin faaliyet sonuçlarına etkisi; brüt satış karı veya zararı, faaliyet karı veya zararı, dönem net karı veya zararı başlıkları altında incelenecektir.

2.2.2.1. Özkaynak Değişmelerinin Brüt Satış Karı veya Zararına Etkisi

Brüt satış karı bir işletmenin ana faaliyetinin olumlu bir sonucudur. Diğer bir deyişle mal ve hizmet satışlarından elde ettiği net hasılatın bu hasılatı elde etmek için katlandığı giderlerin çıkarılması sonucundaki pozitif değere Brüt Satış Karı negatif değere ise Brüt Satış Zararı adı verilmektedir.

Net hasılatı ulaşmak için brüt satışlardan satış indirimleri olarak satış iadeleri ve satış iskontoları düşülür. İşletmeler için satış iade ve iskontoları istenmeyen bir durumdur çünkü bu kalemlerin yüksek olması ve hasılatı azaltması işletmenin satışlarda zorlandığı anlamına gelmektedir. Net satışlardan satılan malın / ticari malın ya da hizmet maliyetinin çıkarılmasıyla brüt satış karına ulaşılır. Brüt satış karının, kendisinden sonra gelen giderleri karşılayıp yeterli bir net dönem karı bırakılacak büyüklükte olması istenir.

Brüt satış karının büyük olması, satılan mal ve hizmet maliyetinin düşük olmasına bağlıdır. İmalat işletmelerinde brüt satış karının hasılatının yarısı kadar olması beklenirken ticaret işletmelerinde kar oranı düşük olabilir. Dönem net karına brüt satış karının katkısının fazla olması istenir. Böyle bir durum, karlılığın sürekli olacağına işaret etmektedir. Nakit akışları ve yöneticilerin amaçlarına ulaşma dereceleri yüksek olacaktır.

Sonuç olarak, İşletmelerin ana faaliyetinden brüt satış karı elde etmesi önemlidir. Brüt satış zararı istenmeyen bir durumdur. Bu durum, işletme yönetiminin başarısızlığının bir göstergesidir. Brüt satış karının ana faaliyetten elde edilmiş olması çok önemlidir. Bu durum ise işletmenin karlılığının devam edeceğini yani gelecekte de sürdürülebileceğini gösterir. İşletmeler için brüt satış karı ne kadar büyük olursa o kadar iyidir. Çünkü brüt satış karı dönem net karında yeterli büyüklükte pay verebilmektedir (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir, 2013: 56).

2.2.2.2. Özkaynak Değişmelerinin Faaliyet Karı veya Zararına Etkisi

Faaliyet karı, satılan mal ve hizmetin maliyetine dahil edilemeyen fakat ana faaliyetin sürdürülebilmesi bakımından kullanılması gereken araştırma ve geliştirme giderleri, pazarlama satış ve dağıtım giderleri ile genel yönetim giderleri toplamının brüt satış karından çıkarılması suretiyle hesaplanır. Bu üç gider faaliyet giderleri olarak adlandırılmaktadır.

Faaliyet giderleri ana faaliyetin sürdürülmesi için mutlaka yapılır. Bu giderler brüt satış karının belirli bir oranına kadar makul karşılanabilir. Ancak brüt satış karından fazla olup işletmenin dönemi, faaliyet zararı ile kapatması hiçbir zaman istenilmez. Diğer taraftan işletmenin faaliyet giderinin büyüklüğü işletmenin faaliyet türüne göre değişmektedir. İmalat işletmeleri ile büyük işletmelerde bu tür giderler yüksektir. Ticaret işletmeleri ile küçük ölçekli işletmelerde daha düşük seviyede olması beklenmektedir.

Faaliyet karı işletmenin ana faaliyetten sağladığı net kar özelliği taşımaktadır. Bu nedenle faaliyet karı ne kadar büyük olursa o kadar iyidir. Ana faaliyetten meydana gelmiş olması bu karın gelecekte de elde edileceği varsayımının yapılmasına neden olur. Bu karın büyüklüğü ise kendisinden sonra gelen bölümlere yetecek kadar olmalıdır.

Fakat en önemlisi dönem net karına yeterli miktarda ulaşacak kadar olması gerekmektedir (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir, 2013: 56).

Faaliyet karı işletmelerin özkaynaklarını otofinansman yönünden etkilemektedir. Faaliyet karının yeterli büyüklükte olması işletmelerin otofinansman yönünden güçlü olduklarını ve elde ettikleri dönem net karının gelecekte de devam edeceğini göstermektedir.

2.2.2.3. Özkaynak Değişmelerinin Dönem Net Karı veya Zararına Etkisi

Dönem net karı veya zararı, işletmenin tüm faaliyetlerinin net sonucunu oluşturmaktadır. Zarar istenmeyen bir sonuçtur. Gelir tablosundaki dönem net karı kalemi aynı zamanda finansal durum tablosundaki dönem net karı kalemidir. Bu anlamıyla gelir tablosu, finansal durum tablosunda yer alan dönem net karının veya net zararının ayrıntılı oluşumunu ifade etmektedir. Bu oluşum şekli ise işletme ilgilileri için önemli bir bilgidir.

İşletmenin sektör ortalaması ve hatta üzerinde bir tutarda kar elde etmesi beklenir. Elde edilen bu karın ana faaliyet karı ağırlıklı olması olumlu karşılanır. Böyle bir durum da işletmenin gelecekte karlılığını devam ettireceği anlamına gelmektedir. İşletmenin dönemi karla kapatması ve bu karın yüksek olması işletme faaliyetlerinin finansal yapıya olumlu katkı sağlaması bakımından lehine yorumlanır. Bu durumda özkaynakların otofinansman unsurları, ödenmiş sermayeye göre daha fazla olacaktır. İşletme ortaklarına ise daha kar dağıtılarak işletmenin piyasa değeri arttırılacaktır. Piyasa değeri artan işletme ise gelecekte kredi verenler ve potansiyel yatırımcılar tarafından tercih edilebilecektir (Sevim, 2003: 72).

2.3.2.4. Özkaynak Değişmelerinin Aktif Karlılığa Etkisi

Bir işletmenin varlıkları borç ve öz sermayeden oluşmaktadır. İşletmeler varlıklarını yabancı kaynaklar, ödenmiş sermaye ve otofinansman kaynakları ile finanse etmektedir. Yabancı kaynaklar borç verenlerin işletme varlıkları üzerindeki haklarını; ödenmiş sermaye ve otofinansman kaynakları ise özkaynakları oluşturarak işletme sahip ve ortaklarının varlıklar üzerindeki haklarını ifade eder. Bu iki taraf işletmenin karlılığıyla yakından ilgilidirler. İşletme sahipleri ve ortakları yapmış oldukları

yatırımın getirisini merak ederek yüksek bir kar elde etme beklentileri vardır (Sevim, 2016:139).

Aktif kârlılık, işletmelerin varlıklarını nasıl kullandığı ve bunun sonucunda ne kadar kar elde ettiğini göstermektedir. Varlıkların işletme yönetimi tarafından verimli kullanılıp kullanılmadığı konusunda bilgiler vererek yatırımcıların ve borç verenlerin doğru karar almalarında önemli bir rolü vardır. Aktif karlılığı yüksek olması işletmenin varlıklarını verimli kullandığını göstermektedir. Bu durum karlılığı etkileyerek daha fazla kar elde edilmesini sağlayacaktır.

2.3. ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU BİLEŞENLER ARASI İLİŞKİLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Çalışmamızın önceki bölümlerinde vurguladığımız gibi, özkaynakların kendi içerisinde otofinansman ağırlıklı olması istenen bir durumdur. Özkaynakların otofinansman ağırlıklı olması işletmeyi gereksiz faiz yükünden ve borçlanmadan korumaktadır. Fakat bazı faktörler işletmelerin otofinansman ağırlıklı değil özkaynak ağırlıklı olarak faaliyetlerini sürdürmesine neden olmaktadır.

İşletmelerin uzun vadeli kaynak kullanımlarında tercihlerini etkileyen belirli faktörler vardır. Yabancı kaynak oranı çok yüksek olan işletmeler olduğu gibi özkaynak ağırlıklı faaliyetlerini devam ettiren işletmeler de oldukça fazladır. İşletmeler uzun vadeli finansman tercihlerinde farklı nedenlerden dolayı özkaynağa yönelebilirler (Akgüç, 2011: 756; Okka, 2009: 752). Bu nedenleri; işletmenin büyüklüğünün göstergesi olan çalışan sayısı, aktif büyüklüğü ve net satışları, aktif büyüme oranı, faaliyet karı / dönem net karı oranı şeklinde sıralamak mümkündür.

2.3.1. İşletmenin Büyüklüğü

Bir işletmenin büyüklüğünü, aktif büyüklük, çalışan sayısı, işletme yaşı ve net satışları belirler. İşletme büyüklüğü, daha kolay fon bulma, düşük faiz oranlarıyla borçlanma ve istikrarlı gelir elde edilmesi olarak açıklanabilir (Albayrak ve Akbulut, 2008: 70). O halde, işletmeler büyüdükçe borçlarının artması beklenen bir durumdur. Bu durumda işletme büyüklüğü borçlanma oranını etkilemektedir.

Büyük işletmeler genellikle faaliyetlerini çeşitlendirmeye yöneldikleri için daha kolay borç bulabilmekte, borçlarını daha düşük faiz ile ödemekte ve tahvillerini daha kolay satabilmektedirler. Çoğunlukla büyük işletmeler yatırımcıların ve kredi veren kurumların güvenini kazanmış oldukları için daha kolay borç bulabilmekle birlikte hisse senetlerine daha kolay alıcı bulmaktadırlar (Seval, 1981: 227-228).

Küçük firmalarda durum daha farklıdır. Özellikle yeni kurulmuş olan ve aktif büyüklüğü sektördeki diğer işletmelere oranla düşük olanların alternatif finansman kaynakları ve imkanları sınırlıdır. Bu nedenle daha çok öz sermaye veya satıcı kredileri ile yetinmek zorundadırlar (Akgüç, 1998: 510.).

Yeni kurulan işletmeler kısa sürede büyük yatırımlar yapmak isteyebilmektedirler. Bu yatırımlar için gerekli fonlar ya yeni ortak alımı ya da hisse senedi ihraç yoluyla olmaktadır. Bu durum, özkaynaklarda ödenmiş sermayeyi arttıracak ve yeni ortak alımı nedeniyle hisse başına kar azalacaktır. Bu durumda kar yedeklerini ve sermaye yedeklerini etkileyecektir.

Borç verenlere göre büyük işletmeler, finansal faaliyetlerini (portföylerini) daha rahat çeşitlendirip, nakit akımlarında meydana gelebilecek dalgalanmalara karşı daha etkili hareket etmektedirler. Bu da, büyük işletmelerin iflas riskini daha rahat kontrol altında tutabilmelerine olanak vermektedir. Büyüklük ile iflas riski arasında ters yönlü ilişki söz konusudur. Yani işletmenin piyasa değerindeki düşüş iflas etme olasılığını arttırmaktadır. Böylelikle, işletme büyüklüğü arttıkça borçlanma oranının da artması beklenmektedir (Fıratoğlu, 2005: 10).

İşletmelerin sahip oldukları varlık ve bunların niteliği borçlanma kapasitesi hakkında bilgi verir. Aktiflerini maddi duran varlık ağırlık olan işletmeler her hangi bir kriz döneminde bu varlıklarını elden çıkartarak atlatabilmektedirler. Aynı zamanda alacaklılar için bir güvence temsil etmektedir. Aktifleri maddi olmayan duran varlık ağırlıklı olan işletmelerde durum farklıdır. Bu işletmeler finansal durumlarında meydana gelebilecek bir sıkıntıda ya da finansal kriz dönemlerinde maddi olmayan duran varlıklarında hızlı bir değer düşüklüğü gerçekleşecektir. Bu durumda işletmeden alacaklı olan taraflar vermiş oldukları nakit değerleri elde etmekte zorlanmaktadırlar. Bu nedenle varlıklarının büyük çoğunluğu bu tür varlıklardan oluşan işletmeler, varlıkları ağırlıklı olarak maddi duran varlıklardan oluşan işletmelere göre borçlanma

oranları düşüktür. Birçok çalışma varlık kullanım etkinliği göstergeleri ile sermaye yapısı arasında anlamlı ilişkiyi vurgulamaktadır (Albayrak ve Akbulut, 2008).

2.3.1.1. Net Satışlar

İşletme büyüklüğünün göstergelerinden biri de işletmenin net satışlarıdır. Brüt satışlar kaleminden satış iadeleri, satış iskontoları ve diğer indirimler düşüldükten sonra net satışlara ulaşılır. Net satışlar brüt satışlar tutarına ne kadar yakın çıkarsa ana faaliyet konusundaki hasılat bakımından işletmenin durumu o nisbette iyi demektir (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir, 1996: 43).

İşletmenin net satışlarının brüt satışlara yakın olması işletmenin maliyet ve masrafları karşılayacak finansal gücünün yeterli olduğu anlamına gelmektedir. Çünkü satışların maliyet ve masraflarını karşılayacak olan kalem net satış hasılatıdır (Bektöre ve Çömlekçi, 1977: 22).

İşletmelerin istikrarlı kar elde etmeleri için bu karın ana faaliyetten kaynaklı olması gerekmektedir. Net satışların brüt satışlara yakın olması durumu da ana faaliyet konusundaki hasılat bakımından değerlendirilir. Böyle bir durumda işletmenin karın sürekli olacağına işaret etmektedir.

2.3.1.2. Aktif Büyüklük

Maddi duran varlıkları fazla olan işletmelerin iflas riskinin azaldığı söylenmektedir. İşletmeler böyle bir durumda daha kolay borçlanmaktadır. İşletmenin maddi duran varlıkları ile borçlanması arasında pozitif ilişki olduğu ifade edilmektedir (Sayılğan vd., 2006: 7). Maddi duran varlıklar maddi ve maddi olmayan olarak ikiye ayrılmaktadır. Genellikle duran varlıkları büyük olan işletmelerin, daha düşük faiz oranı ile borçlandığı söylenebilir. Yine bu kapsamda maddi olmayan duran varlıklara kıyasla maddi duran varlıklar işletmeye daha kolay kaynak getirebilmektedir. Makine satarak para elde etmek, şerefıyeyi paraya dönüştürmekten daha kolay olmaktadır (Uslu, 2015: 31).

Yatırım kararı veren bir işletme açısından duran varlıklar önem arz etmektedir. Bu kapsamda duran varlıkların yenilenmesi, işletme dışı bırakılması, duran varlıklara yapılan yatırımın azaltılması, duran varlıkların satın alınması ya da kiralanması, duran

varlıkların amortismanı, duran varlıkların yeniden değerlendirilmesi işletmenin kârlılığını etkilemektedir dolayısıyla özkaynakların kendi içindeki dağılımını da etkilemektedir (Akgüç, 1998: 407)

Aktifler, işletmenin sahip olduğu toplam varlıklarını ifade etmektedir. İşletmeye yatırım yapmak isteyen taraflar ilk önce işletmenin bilançosunu analiz ederler. Analiz yaparken dikkat edilen önemli kriterlerden biri de aktifler yani şirketin toplam varlıklarıdır. Aktifler, işletmenin sahip olduğu ekonomik değerleri gösterir. Ancak, işletmelerin finansal büyüklüklerinin göstergesi toplam varlıklarıdır. Fakat bu tek başına işletmenin mali yapısı ve gücü ile ilgili yorumlar yapmak için yeterli değildir. Analizlerde şirketin varlık yapısı, varlıklarda dönem başında ve dönem sonunda meydana gelen artış ve azalışlar dikkate alınmalıdır. Aktifleri şirketin sahip olduğu para, gayrimenkul, menkul, stok ve vb. varlıklarını ifade eder. Aktif büyüme oranı şirketin varlıklarındaki büyüme performansını gösterir (<https://www.borsagundem.com>, 16.05.2019).

Aktif Büyüme Oranı = (Dönem Sonu Aktifler – Dönem Başı Aktifler) / Dönem Başı Aktifler)*100

Bir işletmenin belli bir dönemdeki aktif büyüme oranını yorumlarken o yıla ait yeniden değerlendirme oranı göz önünde bulundurulması gerekir. Şöyle ki, 2017 yılında aktif büyüklük oranı %20 olan bir işletme düşünüldüğünde aslında bu oranda bir büyümenin gerçekleşmediğini söyleyebiliriz. Şirketin %20 olan aktif büyüme oranından 2017 yılı yeniden değerlendirme oranı düşüldüğünde gerçekte %5 lik bir büyüme meydana geldiğini görmekteyiz. Yani işletme 2017 yılında %20' lik bir büyüme değil %5' lik bir büyüme gerçekleştirmiştir. Geriye kalan %15 ise gerçek bir büyüme değil görünürde bir artıştır.

2.3.1.3. Çalışan Sayısı Ve İşletme Yaşı

Mocnik, Slovenya imalat firmalarının finansal yapılarını etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik olarak yaptığı araştırmada büyüklükle borç oranı arasında pozitif bir ilişki olduğunu varsaymış ve firma büyüklüğü ortalama işçi sayısı ile ölçülmüştür. Daha çok işçiye sahip olanların daha çok varlıklarla daha büyük firmalar olduğu ve dolayısıyla daha fazla borçlara sahip olacakları beklenmiştir. Araştırma sonucunda

beklenildiği gibi borç oranı ile büyüklük değişkeni arasında pozitif bir ilişki elde edilmiştir (Mocnik, 2001).

2.3.2. Faaliyet Karı

Faaliyet karı, işletmenin ana faaliyetlerinin bir sonucudur. İşletmenin ana faaliyetlerinin ne ölçüde kârlı olduğunu göstermektedir (Torun, 2001: 63).

Faaliyet karı olarak işletmelerin geçmiş yıllardaki faaliyet analiz oranları ve sektör ortalamaları da dikkate alınmalıdır. Faaliyet kârının yüksek olması işletmenin mevcut kârlılığını ve verimliliğini göstermektedir. Fakat karının düşük olması durumunda işletmenin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerden yeterli kârlılığa ulaşamadığı anlamına gelmektedir. Bu durum işletmenin gelecekteki faaliyetlerini, yatırımlarını ve mevcut durumdaki konumunu olumsuz etkilemektedir (Yılmaz, 2017: 63).

Bu nedenle faaliyet karı ne kadar yüksek olursa o kadar iyidir. Karın yüksek olması işletmeyi doyurucu bir dönem net karına ulaştıracaktır. (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir, 2013: 168). Bu durumda işletme ortaklarına da tatmin olacakları kar dağıtımını gerçekleştirebilecektir.

İşletmelerin iş riskinin artmasında satış ve karlılığın istikrarlı olamaması rolü büyüktür. Bu nedenle iş riski yüksek olan işletmelerin, finansal açıdan zor durumlara düşmemek amacıyla özkaynak ile finansmanı tercih ettikleri görülmektedir (Terim, 2009: 79).

2.3.3. Borç / Özkaynak Oranı

İşletmelerin mali ihtiyaçları ile bunları nasıl karşıladıkları hakkında bilgiyi borçların, özkaynaklara oranı verir. Bu oran ile işletmenin ne kadar yabancı kaynaklardan yararlanmış olduğu görülebilmektedir. Eğer işletmenin toplam pasifinde özkaynaklar tutarca fazla ise, borç verenler açısından bu durum olumludur. Fakat işletmenin özkaynakları borçlarından daha az ise işte bu durum işletme için risklidir. (Çetiner, 2007: 147).

Borçların özkaynaklara oranı işletmenin özkaynakları ile yabancı kaynakları arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bu oran yabancı kaynakların özkaynaklara bölünmesi ile aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

$$\text{Borç / Özkaynak Oranı} = \frac{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar} + \text{Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar}}{\text{Özkaynaklar}}$$

Toplam borçların özkaynaklara oranının %100 olması istenilen bir durumdur. Eğer bu oran %100 den büyük çıkarsa, kredi veren kuruluşların işletme sahip veya ortaklarına oranla daha fazla işletmeye yatırımda buldukları anlamına gelir. Bu durumda işletme ağır faiz yükü ile karşılaşacaktır (Çetiner, 2007: 147). Bilindiği üzere faiz giderleri işletmenin karını azaltmaktadır. Böyle bir durumda, özkaynaklar işletmenin borçlu olduğu kişi ve kurumlar için bir güvence oluşturmamaktadır. Karın azalması özkaynakları miktar ve otofinansman bakımından istenilen düzeyde güçlendirmez. Özkaynaklar toplamı çok küçük olduğunda mevcut aktifle borçların tamamı ödenemeyeceği gibi, ortaklara varlıklardan bir şeyler kalmayacaktır (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir, 2013: 54).

Borç / özkaynak oranının %100 olması, özkaynak borç dengesinin yeterli olduğu anlamına gelmektedir. Oranın %100' den küçük olması durumunda ise işletme faaliyetlerinde kullanılan iktisadi varlıkların finansmanında büyük oranda özkaynakların kullanıldığı anlamına gelmektedir. Yani işletme varlıklarını özkaynaklar ile finanse etmektedir. Buna karşılık oranın %100 'ün üstüne çıkması, üçüncü kişilerden sağlanan kaynakların ortaklardan sağlanan kaynaklardan daha fazla olduğunu gösterir. Borç özkaynak oranı %100'ün altına düşükçe başka bir ifade ile oran küçüldükçe işletmenin olası bir kriz karşısında güç durumunda kalma riski azalacaktır (Çabuk, 2013: 67).

Sonuç olarak işletmenin finansal durumdaki başarısını koruyabilmesi için özkaynakların otofinansman olarak desteklenmesi ve yabancı kaynakların özkaynaklardan tutarca az olması istenen bir durumdur. Böylece işletme gereksiz faiz yükü altında kalmayacak ve finansman gideri düşük, dönem net karı ise yüksek çıkacaktır.

2.3.3. Aktif Karlılık

İşletme literatürü incelendiğinde, aktif karlılık ile şirketlerin özkaynak yapıları arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Ancak araştırma kapsamına alınan işletmelerin aktif karlılıkları düşük olması sebebiyle özkaynak yapısı ile arasında bir ilişki ortaya çıkmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

**BIST- 100 ŞİRKETLERİNDE ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSUNUN
YAPISAL ANALİZİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA**

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu bölümde özkaynak değişim tablosunun içeriğinin analiz edilmesi amacıyla Kamu Aydınlatma Platformu'nda yer alan BİST 100' kayıtlı şirketlerin 2017 yılına ait finansal tabloları incelenmiş ve özkaynak yapısını oluşturan bileşenler ile bunları etkileyen faktörler arası ilişki araştırılmıştır.

Bu çalışmada, işletmelerin özkaynak yapılarının içeriğinin analiz edilmesi amacıyla dikey analiz ve faktör analizi yapılacaktır. Şirketlerin özkaynak yapısını oluşturan bileşenlerde meydana gelen değişmelerin dönem başı ve dönem sonu itibariyle toplam özkaynaklara etkisini tespit etmek ve özkaynaklarda ki değişimin zahiri veya gerçekliliğini saptamak amacıyla dikey analiz yapılacaktır. Şirketlerin özkaynak yapılarını hangi faktörlerin ne ölçüde etkilediğini belirlemek, bu etkinin anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla faktör analizi yapılacaktır.

Bu çalışmanın amacı; analizde kullanılan bağımsız değişkenler ile işletmelerin özkaynak yapıları arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmektir. Çalışmanın sonucunda ise çoklu regresyon analizde kullanılan bağımsız değişkenlerin (çalışan sayısı, işletmenin yaşı, net satışlar, borç/ özkaynak oranı, faaliyet karı, hisse başına kar) işletmelerin özkaynak yapısı üzerindeki etkisi ve aynı zamanda bağımsız değişkenler ile özkaynak yapısı arasında bir ilişki var ise bu ilişkinin yönü ve anlam düzeyi belirlenmiş olacaktır.

3.2. ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Araştırma yapılırken BIST 100' e kayıtlı şirketler arasından çalışma amacına uygun oldukları varsayımı ile 37 şirket örneklem olarak araştırma kapsamına alınmıştır. Bu bağlamda BIST 100' de faaliyet gösteren ve çalışma kapsamına giren şirketlerin KAP' da açıklanmış olan bilanço, gelir tablosu ve özkaynak değişim tablosu ile işletmelerin kendi internet sitelerinden alınmış çeşitli bilgiler kullanılmıştır. Ulaşılan bu 37 şirketin verileri doğrultusunda araştırma yapılmıştır.

Çalışmada; BIST-100 endeksinde bulunmuş ancak faaliyet ve bilanço yapılarının farklı olmasından dolayı; bankalar, sigorta şirketleri ve gayrimenkul yatırım ortaklıkları, mali kuruluşlar analiz kapsamı dışında tutulmuştur.

3.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Bu araştırmada, BIST-100 şirketlerinin 2017 yılında yayınlamış oldukları finansal tabloları, faaliyet raporları ve şirket bilgilerinden elde edilen verileri incelenmiştir. Bu verilere Kamu Aydınlatma Platformu ve şirketlerin özel internet adreslerinden ulaşılmıştır. Araştırma, sürekli olarak BIST-100 endeksinde bulunan ve aynı zamanda verilerine tam olarak ulaşılabilen 37 firmayı kapsamaktadır. Araştırma kapsamında kullanılan bağımsız değişkenler KAP (Kamuyu Aydınlatma Platformu) ve Borsa İstanbul'un internet sitesinde yayınlanan veriler kullanılarak hesaplanmıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE HİPOTEZLER

Bu araştırmada Türkiye'de BİST-100'de bulunan ve çalışma kapsamına alınan şirketlerin özkaynak yapısını etkileyen faktörleri belirlemek adına faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizinin tercih edilme sebebi ise araştırmada birden fazla bağımlı değişkenin olmasıdır. Analizler SPSS 11.5 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları; model özeti, varyans analizi ve katsayılar testi olmak üzere 3 tablo ile sunulmuştur.

Araştırmada test edilen hipotezler;

Hipotez 1: Özkaynakların yapısı üzerinde çalışan sayısının etkisi vardır.

Hipotez 2: Özkaynakların yapısı üzerinde işletme yaşının etkisi vardır.

Hipotez 3: Özkaynakların yapısı üzerinde net satışların etkisi vardır.

Hipotez 4: Özkaynakların yapısı üzerinde aktif büyüklüğün etkisi vardır.

Hipotez 5: Özkaynakların yapısı üzerinde borç/özkaynak oranının etkisi vardır.

Hipotez 6: Özkaynakların yapısı üzerinde faaliyet karının etkisi vardır.

Hipotez 7: Özkaynakların yapısı üzerinde hisse başına kar payının etkisi vardır.

3.5. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ

Çalışmada bağımlı değişken olarak, işletmelerin özkaynak yapısını oluşturan ödenmiş sermaye, dönem net karı, otofinansman oranı ve toplam özkaynaklar

kullanılmıştır. Bağımlı değişkenlere ait veriler, analizde kullanılan işletmelerin öz kaynak değişim tablolarından elde edilmiştir. Her bir bağımlı değişken ilgili işletmenin toplam özkaynaklarına oranlanması sonucu elde edilmiştir. Bağımsız değişken olarak ise, işletmenin büyüklüğünü ifade eden; çalışan sayısı, işletmenin yaşı ve net satışlar ve aktif büyüklük kullanılmış olup bunların yanında borç özkaynak oranı, faaliyet karı ve hisse başına kar kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler ile ilgili verilere 2017 yılına ait faaliyet raporlarından ve finansal raporlardan ulaşılmıştır. Borç öz kaynak oranı ilgili işletmenin 2017 yılına ait toplam kısa vadeli ve uzun vadeli yabancı kaynaklarının öz kaynaklara oranlanması sonucu elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler Tablo 3.1’ de yer almaktadır.

Tablo 3.1: Değişkenlerin Tanımlamaları ve Kısaltmaları

Değişkenlerin Tanımlamaları	
Bağımlı Değişkenler	
1	Ödenmiş Sermaye
2	Dönem Net Karı
3	Otofinansman Oranı
4	Toplam Özkaynaklar
Bağımsız Değişkenler	
1	Çalışan Sayısı
2	İşletmenin Yaşı
3	Net Satışlar
4	Aktif Büyüklük
5	Borç /Özkaynak Oranı
6	Faaliyet Karı
7	Hisse Başına Kar Payı

Çalışmada kullanılan bağımlı değişkenlerin ve bağımsız değişkenlerin doğal logaritması alınmıştır. Böylelikle oranlar ile mutlak değerler arasındaki fark azaltılmıştır.

3.6. ÖZKAYNAKLARIN YAPISAL ANALİZİ VE ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışma kapsamındaki şirketlerin öz kaynak yapılarını oluşturan unsurlarında dönem başı ve dönem sonu itibariyle meydana gelen değişimler ve bu değişimlerin özkaynaklara etkisi dikey analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Dikey analiz sonucunda, işletmelerin özkaynaklarını ağırlıklı olarak hangi bileşenlerin oluştuğu tespit edilmiştir.

Dikey analiz gerçekleştirildikten sonra özkaynak bileşenlerindeki değişmelere etki eden faktörleri tespit etmek amacıyla faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

3.6.1. Özkaynak Değişim Tablosunun Dikey Analizi

Bu bölümde, analiz kapsamına giren şirketlerin 2017 yılına ait özkaynak değişim tabloları içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu bölümde, dikey analiz ile birlikte araştırma kapsamına giren işletmelerin özkaynaklarını oluşturan bileşenlerde dönem başı ve dönem sonu itibariyle meydana gelen değişimler ve bununla birlikte öz kaynakta meydana gelen değişimlerin zahiri veya gerçek olup olmadığı belirtilecektir.

Özkaynakları oluşturan kalemlerin toplam özkaynakların içindeki payları yüzdesel olarak belirtilmiştir. Burada her bir işletmeye ait tablolardaki veriler excel programı kullanılarak özkaynak kalemlerinin toplam özkaynaklara bölünüp yüzdelerinin alınması ile elde edilmiştir. Çalışma kapsamında dikey analizden kasıt incelenen işletmelerin özkaynaklarının yapısını analiz etmektir. Özkaynakların dikey analizini ile işletmenin elde etmiş olduğu dönem net kar ve zararının nasıl oluştuğunu ortaya çıkarılmaktadır. Her işletmenin özkaynaklarını oluşturan kalemler ve bunlara ilişkin değerler toplam özkaynaklar içindeki payları esas alınarak açıklama ve yorumlar yapılacaktır. Özkaynak kalemlerinin incelenmesinde aşağıdaki yorum esasları dikkate alınmıştır (Sevim, 2008: 146-148):

- İlgili özkaynak kaleminin toplam özkaynak içindeki yüzdesi belirtilir.
- Kalemin özelliği dikkate alınarak yeterli, yetersiz olduğu belirtilir.
- İlgili özkaynak kaleminin sermayeyi ve otofinansmanı temsil edişine bakılır.
- Ele alınan kalemin yüzdesi, ortakların işletme üzerindeki haklarının daha fazla olduğunu gösteren bir büyüklükte ise yeterli olarak kabul edilir. Aksi durumda yetersiz olarak kabul edilir.
- Özkaynakların kendi içinde ödenmiş sermayeden ziyade otofinansman ağırlıklı olması işletmenin lehine yorumlanır. Otofinansman kaynakları arasında ise en büyük payın dönem net karının onu takiben kar yedeklerinin alması istenir. Bu durum ortakların varlıklar üzerinde hak sahibi olduğu, borç verenler için bir

güvence olduğu ve yatırımcılar bakımından hisse başına temettünün yüksek olması nedeniyle işletmenin lehine yorumlanır.

- Otofinsanman kaynakları içinde yer alan yeniden değerlendirme artışlarının özkaynaklarda çok yüksek oranda yer almaması istenen bir durumdur. Bu işletmenin karını ve özkaynaklarını olduğundan fazla görünmesine ve gereksiz kar dağıtımını yapılmasına neden olmaktadır. Bu durumda işletmenin karlılığını olumsuz etkilemektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, en son işletmenin özkaynak yapısının gelecekte mali yapısını nasıl etkileyeceğine dair tahminler yapılmaktadır.

Tablo 3.2: Şirketlerin Sektörel Dağılımları ve Kısaltmaları

SEKTÖRLER	ŞİRKETLER	BIST KODLARI
İmalat Sanayii	GIDA İÇKİ VE TÜTÜN	
	Anadolu Efes Biracılık Ve Malt Sanayii A.Ş.	AEFES
	Ülker Bisküvi Sanayi A.Ş.	ULKER
	Tat Gıda Sanayi A.Ş.	TATGD
	Coca-Cola İçecek A.Ş.	COLLA
	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI	
	Afyon Çimento Sanayi T.A.Ş.	AFYON
	Anadolu Cam Sanayii A.Ş.	ANACM
	Trakya Cam Sanayii A.Ş.	GOLTS
	Göлтаş Göller Bölgesi Çimento Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	TRKCM
	KİMYA, PETROL VE KAUÇUK	
	Aksa Akrilik Kimya Sanayii A.Ş.	AKSA
	Deva Holding A.Ş.	DEVA
	Petkim Petrokimya Holding A.Ş.	PETKİM
	Sasa Polyester Sanayi A.Ş.	SASA
	Goodyear Lastikleri T.A.Ş.	GOODY
	METAL ANA SANAYİ	
	Borusan Mannesmann Boru Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	BRSAN
	Çemtaş Çelik Makina Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	CEMTS
	Ereğli Demir Ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.	EREGLİ
	Kardemir Karabük Demir Çelik Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	KARDMD
	METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIMI	
	Arçelik A.Ş.	ARCLK
	Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	FROTO
	Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	TAOSO
	Otokar Otomotiv Ve Savunma Sanayi A.Ş.	OTKAR
	Vestel Elektronik Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	VESTL

Tablo 3.2(devam): Şirketlerin Sektörel Dağılımları ve Kısaltmaları

SEKTÖRLER	ŞİRKETLER	BIST KODLARI
Toptan ve Perakende Ticaret	Bim Birleşik Mağazalar A.Ş.	BIM
	Migros Ticaret A.Ş.	MIGRS
	Doğuş Otomotiv Servis Ve Ticaret A.Ş.	DOAS
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş.	PGSUS
	Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.	TCELL
	Türk Hava Yolları A.O.	THYAO
	Türk Telekomünikasyon A.Ş.	TTKOM
Madencilik	İpek Doğal Enerji Kaynakları Araştırma Ve Üretim A.Ş.	IPEKE
	Koza Altın İşletmeleri A.Ş.	KOZAL
	Koza Anadolu Metal Madencilik İşletmeleri A.Ş.	KOZAA
	Park Elektrik Üretim Madencilik Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	PRKME
Elektrik, Gaz ve Su	Aksa Enerji Üretim A.Ş.	AKSA
	Enerjisa Enerji A.Ş.	ENJSA
	Odaş Elektrik Üretim Sanayi Ticaret A.Ş.	ODAS
	Zorlu Enerji Elektrik Üretim A.Ş.	ZOREN

Tablo 3.2' de araştırma kapsamındaki şirketlerin buldukları sektörler ve BIST kodları yer almaktadır. Tablo 3.2' de görüldüğü üzere toplamda 5 sektör incelenmiş olup bu sektörlerle ait 37 şirkete çalışmada yer verilmiş ve analize dahil edilmiştir. İmalat sanayi sektöründeki şirket sayısının diğer sektörlerle oranla daha fazla olması nedeniyle alt sektörleri tabloda gösterilmiştir.

3.6.1.1. İmalat Sanayi Sektörü Alt Sektöründe Alan Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi

Tablo 3.3: Gıda İçki ve Tütün Sektöründeki şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdeler Değerleri

Şirketler	AEFES			ULKER			TATGD			CCOLA		
	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %
ÖZKAYNAKLAR												
Ödenmiş Sermaye	4	4	0	21	13	-9	30	28	-2	5	5	0
Sermaye Yedekleri	22	20	-2	7	4	-3	7	6	0	4	4	0
Kar Yedekleri	0	1	1	7	5	-3	18	18	0	3	3	0
Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler	12	16	4	38	49	12				40	41	1
Geçmiş Yıl Karları	25	22	-2	25	21	-4	31	35	4	35	30	-4
Dönem Net Karı	0	1	0	17	14	-3	14	12	-2	-1	4	5
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	37	37	-1	12	10	-3				14	13	-1
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	14.817.022	15.826.868	1.009.846	1.599.021.224	2.695.903.154	1.096.881.930	460.960.367	492.975.635	32.015.268	4.996.947	5.439.593	442.646

Tablo 3.3' de gıda, içki ve tütün sektöründeki şirketlerin 2017 yılı özkaynak değişmelerine yer verilmiştir. Buna göre AEFES 2017 yılı önceki dönem (dönem başı) ve cari dönem (dönem sonu) özkaynakların %4- 4'ünü ödenmiş sermaye, %22-20'sini sermaye yedekleri, %12-16'sını yabancı para çevrim farkları, %25-22'sini geçmiş yıl karlarından oluştuğu görülmektedir. Ödenmiş sermayenin özkaynaklar içindeki büyüklüğü yeterli değildir. İşletmenin hem ödenmiş sermayesinin yetersizliği hem de otofinansman gücünün zayıf olması işletmenin aleyhine yorumlanmaktadır. Fiktif (gerçek olmayan) hareketler sonucu ortaya çıkan sermaye yedekleri ve gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerinin yüzdeleri, otofinansmanı temsil eden dönem net karı ve kar yedeklerinden oldukça yüksek olması işletmenin aleyhinedir. Bu durumda işletme yabancı kaynağa başvurma gereksinimi duyacaktır.

İşletmenin toplam özkaynakları, 2017 yılında önceki döneme göre 1.009.846 TL artış göstermiştir. Bu artış, kar yedekleri, yabancı para çevrim farkları ve dönem net karı kalemlerindeki artıştan kaynaklanmaktadır. Dönem net karı ve kar yedeklerindeki artış %1 iken yabancı para çevrim farklarındaki artış %4 oranındadır. Dönem net karındaki ve kar yedeklerindeki artış işletme açısından olumludur. Ancak yabancı para çevrim farklarındaki artışın daha fazla olması işletmenin aleyhine yorumlanabilir.

ULKER' in 2017 yılına ait özkaynak dağılımı incelendiğinde, önceki dönem ve cari dönem itibariyle özkaynakların %21- 13'ünü ödenmiş sermaye, %7- 4'ünü sermaye yedekleri, %7- 5'ini kar yedekleri, %38- 49'unu maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışları, %17- 14'ünü dönem net karı oluşturmaktadır. Ödenmiş sermayeni büyüklüğü yeterli olmakla birlikte otofinansman kaynaklarının özkaynaklar içindeki büyüklükleri yetersizdir. Yani işletmenin otofinansman gücü zayıftır. İşletmenin mali yapısının otofinansman olarak desteklenmesine ihtiyaç vardır. Yeniden değerlendirme artışları ise özkaynakları zahiri olarak etkilemektedir. İşletmenin 2017 yılında toplam özkaynakları önceki döneme göre 1.096.881.930 TL artmıştır. Bu artışın nedeni maddi duran varlık yeniden değerlemesinden kaynaklanan artışlardır. Bu durumda işletmenin özkaynaklarında meydana gelen artış gerçek değil zahiridir.

TATGD' nin önceki dönem ve cari dönem itibariyle özkaynaklarının %30- 28'ini ödenmiş sermaye, %7-6'sını sermaye yedekleri, %18' ini kar yedekleri, %31- 35' ini geçmiş yıl karları ve %14-12' sini dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin

ödenmiş sermayesinin büyüklüğü yeterli görülmektedir. Otofinansman kaynaklarının dönem net karı ve kar yedekleri ağırlıklı olması işletmenin lehine yorumlanır ve istenilen bir durumdur. İşletmenin 2017 yılı itibariyle özkaynaklarında 32.015.268 TL artış meydana gelmiştir. Bu yükseliş, işletmenin geçmiş yıl karlarındaki % 4'lük artıştan kaynaklanmıştır.

CCOLA' nın 2017 yılına ait özkaynak kalemlerinin önceki dönem ve cari dönem toplam özkaynaklar içerisindeki yüzdelik değerleri yer almaktadır. Dönem başı özkaynakların, %40'ı yabancı para çevrim farkları , %35'i geçmiş yıl karları, %14'ü kontrol gücü olmayan paylar, %5'i ödenmiş sermaye, %4'ü sermaye yedekleri, % 3'ü kar yedekleri, %1'i dönem net zararından oluşmaktadır. Dönem sonu itibariyle ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri ve kar yedekleri kalemlerinde değişme olmadığı görülmektedir. Yabancı para çevrim farklarında % 1 lik bir artış, geçmiş yıl karlarında % 5 oranında azalış meydana gelmiştir. Kontrol gücü olmayan paylar ise %14'den %13' e düşmüştür. Dönem sonu itibariyle işletme % 4 oranında dönem net karı elde etmiştir. Özkaynaklar içinde kar yedeklerinin, ödenmiş sermaye ve dönem net karı oranının çok düşük olması mali durumunun kötü olduğunu göstermektedir. İşletme borçlarını ödemedi ve varlık finansmanında borçlanma yolunu seçecektir. Otofinansman kaynakları içerisinde en yüksek payı yabancı çevrim farklarının ve geçmiş yıl karlarının alması istenmeyen bir durumdur. İşletmenin 2017' de cari dönem itibariyle özkaynakları 442.646 TL'lik artış göstermiştir. Bu artışın nedenleri, yabancı para çevrim farkları ve dönem net karıdır. Dönem net karındaki artış yabancı para çevrim farklarındaki artıştan daha fazla olması işletmenin lehine yorumlanmaktadır.

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda gıda, içki ve tütün sektöründeki şirketlerin özkaynaklarını otofinansman ağırlıklı olarak oluşturdukları görülmektedir. otofinansman kaynakları içinde ise gerçekleşmemiş gelir ve giderler ile geçmiş yıl karları kalemlerinin ağırlıklı olduğu görülmüştür. Sektörel olarak özkaynakların dağılımı düzensiz olması nedeniyle her şirketin analiz yorumu ayrı yapılmıştır. Burada genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

Tablo 3.4: Taş ve Toprağa Dayalı Üretim Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelik Değerleri

Şirketler	AFYON			ANACM			TRKCM			GOLTS		
	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %
ÖZKAYNAKLAR												
Ödenmiş Sermaye	57	44	-14	23	40	16	26	26	0	2	2	0
Sermaye Yedekleri	10	0	-10							34	19	-14
Kar Yedekleri	1	8	7	5	8	3	4	4	0	13	13	0
Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler	-1	-1	0	22	21	-1	20	21	1	1	2	1
Geçmiş Yıl Karları	27	24	-2	20	22	2	27	27	0	38	55	17
Dönem Net Karı	5	24	18	24	10	-14	15	14	-1	3	3	0
Kontrol Gücü Olmayan Paylar				6	0	-6	8	8	0	8	6	-3
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	174.839.697	228.860.881	54.021.184	1.910.724	1.892.263	-18.461	3.586.722	4.356.175	769.453	302.491.883	307.765.637	5.273.754

Tablo 3.4' e göre AFYON' un önceki dönem özkaynakların, % 57'si ödenmiş sermaye, % 27'si geçmiş yıl karları, %10'u sermaye yedekleri, % 5'i dönem net karı, %1'ini ise kar yedekleri oluşturmaktadır. Özkaynaklar içerisinde en büyük payın %57'lik bir oran ile ödenmiş sermayenin alması, hisse sayısının fazla olması sebebiyle ortaklara dağıtılacak kar payında azalma ve dağıtılmayan işletmede bırakılan karda azalış meydana gelecektir. Bu durum işletmenin otofinansman yönünü etkileyecektir (Başar,2013). Cari dönem özkaynakların, % 44'ü ödenmiş sermaye, % 24'ü geçmiş yıl karları, % 24'ü dönem net karı, %8'ini ise kar yedekleri oluşturmaktadır. Dönem net karındaki %20'lik artış, işletmenin mali durumunu güçlendirecek ve özkaynakları otofinansman olarak destekleyecektir. Yeniden değerlendirme artışı gibi işletmenin özkaynakların da zahiri artışlara sebep olan kaynakların olmaması elde edilen net karın gerçek bir kar olduğu anlaşılmaktadır.

Özkaynaklar, 2017 yılında önceki döneme göre 54.021.184 TL artış göstermiştir. Bu artış işletmenin otofinansman yönünü temsil eden kar yedekleri ve dönem net karındaki artıştan kaynaklanmıştır. Özkaynakların artış göstermesi işletme sahip veya ortaklarının varlıklar üzerindeki haklarını ve borç verenlere güvence oluşturması bakımından olumludur. Özkaynaklarda meydana gelen artışta otofinansman kaynaklarının etkili olması işletmenin lehinedir. Böyle bir durum hisse başına temettü miktarını arttıracaktır (Sevim,2008:143).

Anadolu Cam Sanayi A.Ş' nin 2017 yılına ait özkaynaklarının dağılımı yer almaktadır. Buna göre, dönem başında özkaynakların % 24'ünü dönem net karı, %23'ünü ödenmiş sermaye, %22'sini maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışları, %20'sini geçmiş yıl karları, % 6'sı kontrol gücü olmayan paylar, %5'i kar yedeklerinden oluşmaktadır. İşletmenin maddi duran varlık yeniden değerlemesi nedeniyle geçmiş yıl karları ve gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemleri özkaynaklar içinden istenmeyen büyüklüktedir. İşletmenin özkaynakları içinde dönem net karının ağırlıklı olması ve bunu %23'lük bir oranla ödenmiş sermayenin takip etmesi işletmenin özkaynak yapısının güçlü olduğunu göstermektedir. Ancak işletmenin dönem sonunda ödenmiş sermayesini %23'den %40' a yükselmesi hisse başına karı azaltacaktır. Dönem sonunda dönem net karında meydana gelen %14'lük düşüş işletmenin otofinansman yönünü etkileyecektir. Bu durumda işletme varlık finansmanında ve ortaklara kar payı dağıtımında borçlanmaya başvuracaktır. İşletmenin özkaynaklarında 2017 yılında

önceki döneme göre 18.461 TL azalış olmuştur. Bu azalış, dönem karı ve kontrol gücü olmayan paylardan kaynaklanmıştır. Dönem net karındaki %14'lük azalışın nedeni ise işletmenin ödenmiş sermayesindeki %16'lık artıştır. Bu durum işletmenin aleyhine yorumlanır.

TRKCM işletmesinin özkaynaklarının % 26'sını ödenmiş sermaye, % 4' ünü kar yedekleri, %20-21' ini gerçekleştirilmemiş gelir ve giderler, %27' sini geçmiş yıl karları, %15' ini dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin ödenmiş sermayesinin otofinansmanı temsil eden dönem net karı ve kar yedeklerinden daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, hisse başına kar payını ve temettüyü azaltacağı için işletmenin aleyhine olarak yorumlanır. İşletmenin özkaynaklarının otofinansman olarak desteklenmesi gerekmektedir. Gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemindeki artış yabancı çevrim farklarından kaynaklı olması sebebiyle işletme için sorun yaratmayacaktır. İşletmenin özkaynaklarında 2017 yılı itibariyle 769.453 TL artış meydana gelmiştir. Bu artışın nedeni, yabancı para çevrim farklarındaki artıştır

GOLTS işletmesinin özkaynaklarının %2'sini ödenmiş sermaye, %34- 19'unu sermaye yedekleri, %13'ünü kar yedekleri %38- 55' ini geçmiş yıl karlar ve %3' ünü dönem net karından oluştuğu görülmektedir. Ödenmiş sermayenin özkaynaklar içindeki payı yetersizdir. Otofinansman kaynaklarının içinde en büyük payı yeniden değerlendirme artışından oluşan sermaye yedeklerinin alması işletmenin aleyhine yorumlanır. Dönem net karının ve kar yedeklerinin özkaynaklar içindeki payları yeterli değildir. Bu durumda özkaynakların otofinansman gücünün zayıf olduğu söylenebilir. İşletmenin özkaynakları 2017 yılında önceki döneme göre 5.273.754 TL'lik artış göstermiştir. Bu artış, geçmiş yıl karlarından kaynaklanmaktadır.

Sektör genelinde özkaynakların otofinansman ağırlıklı olduğu görülmektedir. Otofinansman kaynakları arasındaki dağılıma bakıldığında geçmiş yıl karları, dönem net karı ve gerçekleştirilmemiş gelir ve gider kalemleri arasında olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte sektör genelinde dönem net karı kaleminin özkaynaklar içindeki payı düşük ve yetersizdir.

Tablo 3.5: Kimya, Petrol ve Kauçuk Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdeler Değerleri

Şirketler	AKSA			DEVA			PETKİM			SASA			GOODY		
	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %
ÖZKAYNAKLAR															
Ödenmiş Sermaye	15	13	-1	39	33	-6	49	39	-10	69	36	-33	59	49	-10
Sermaye Yedekleri	16	14	-1	28	24	-4	15	12	-3	9	0	-9			
Kar Yedekleri	10	10	0	29	25	-4	3	5	2	2	2	0	1	1	0
Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler	12	12	0	-1	-1	0	-1	-1	0	0	45	45			
Geçmiş Yıl Karları	40	28	-12	0	4	4	8	7	-1	-6	-1	5	30	31	1
Dönem Net Karı	10	21	11	12	15	4	24	36	13	26	18	-8	10	19	9
Kontrol Gücü Olmayan Paylar							2	2	-1						
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	1.249	1.376	126.414	512.847	605.090	92.242	3.069.440	3.854.078	784.638	528.115	1.137	609.709	455.536	548.562	93.026

Tablo 3.5'e göre, AKSA işletmesinin önceki dönem ve cari dönem özkaynaklarının % 15- 13'ünü ödenmiş sermaye, % 16- 14' ünü sermaye yedekleri, %10- 10' unu kar yedekleri, %12'sini gerçekleşmemiş gelir ve giderler, % 40- 28' sini geçmiş yıl karları, % 10- 21' ini dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin dönem net kar oranı düşük olmasına rağmen özkaynakların otofinansman ağırlıklı olması işletmenin lehine yorumlanır. İşletmenin toplam özkaynakları 2017 yılında önceki döneme göre artış göstermiştir. Bu artış, dönem net karından kaynaklanmıştır. Özkaynaktaki artışın dönem net karından olması yatırımcı ve borç verenler için güvence oluşturacaktır.

DEVA' nın 2017 yılı verilerine bakıldığında işletmenin özkaynaklarının % 39- 33'ünü ödenmiş sermaye, % 28- 24'ünü sermaye yedekleri, %4 geçmiş yıl karları, % 29- 25 kar yedekleri, % 12- 15'ini dönem net karının oluşturduğu görülmektedir. İşletme 2017 yılında geçmiş yıl zararlarını kapatmıştır. Ödenmiş sermaye oranının dönem net kar ve kar yedeklerine göre fazla olduğu söylenebilir. Çünkü ödenmiş sermaye ile özkaynak oluşturan işletmelerde ortak sayısı fazla olacağından dağıtılacak kar payı oranı artacak ve bu oranda işletmenin karında azalma olacaktır. İşletmenin mevcut dönem karı oranı ise bunun için çok da yeterli olduğu söylenemez. Fakat kar yedeklerinin özkaynaklar içindeki büyüklüğü bu durumu kurtarmaktadır. Sermaye yedeklerinin otofinansman içinde en büyük payı alması işletmenin aleyhine yorumlanır. Genel itibariyle işletmenin otofinansman ağırlıklı olduğu söylenebilir. İşletmenin özkaynaklarında cari dönemde meydana gelen 92.242.589 TL artış, dönem net karı ve geçmiş yıl karları kalemlerindeki artıştan kaynaklanmıştır. Özkaynaklardaki artışın otofinansman kalemlerinden meydana gelmesi işletmenin lehine yorumlanmaktadır.

PETKM' nin önceki ve cari dönem özkaynaklarının % 49- 39' unu ödenmiş sermaye, %15- 12'sini sermaye yedekleri, %3- 5'ini kar yedekleri, %8- 7'sini geçmiş yıl karları ve %24- 36'sını dönem net karı oluşturmaktadır. Öncelikle otofinansman kaynakları arasında dönem net karının ağırlıklı olması işletmenin lehinedir. Bu yatırımcı ve borç verenler için güven unsurudur. Fakat ödenmiş sermayenin özkaynaklar içindeki payı işletmenin otofinansman kaynaklara göre çok yüksektir. Yani özkaynakların içinde en yüksek pay ödenmiş sermayeninindir. Anlaşıldığı üzere, işletme özkaynaklarını ödenmiş sermaye yoluyla oluşturmaktadır ki bu işletme için artı maliyettir. Bu durum hem işletmenin karını azaltacak hem de ortaklara doyurucu kar dağıtımını yapılmasını

engelleyecektir. Sonuç olarak işletmenin otofinansman olarak çok yeterli bir güce sahip olduğu söylenemez. 2017 yılında toplam özkaynaklar önceki yıla göre 784.638.872 TL artış göstermiştir. Bu artış, işletmenin otofinansman gücünü temsil eden dönem net kar ve kar yedekleri kalemlerindeki artıştan kaynaklıdır. Kar yedekleri önceki yıla göre % 2 artış gösterirken dönem net karı %13 oranında artış meydana gelmiştir. Özkaynaktaki artışın ağırlıklı olarak dönem net karından olması işletmenin lehine yorumlanır.

SASA 2017 yılı özkaynak dağılımı incelendiğinde işletmenin özkaynaklarının %69- 36'sını ödenmiş sermaye, %9'unu sermaye yedekleri, %2'sini kar yedekleri, dönem sonu itibariyle %45'ini gerçekleştirilmemiş gelir ve giderler, % 18- 26'sını dönem net karı oluşturmaktadır. Ayrıca işletmenin % 6 oranında geçmiş yıl zararı olduğu görülmektedir. İşletmenin özkaynaklarının otofinansmandan ziyade ödenmiş sermaye ağırlıklı olması işletmenin aleyhine yorumlanmaktadır. İşletmenin kar yedeklerinin ve dönem net karının, geçmiş yıl zararlarını tam olarak karşılayamadığı görülmektedir. İşletmenin otofinansman kalemlerinin yeterli büyüklükte olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü otofinansman kaynakları içindeki en büyük pay özkaynaktaki zahiri artışlara sebep olan yeniden değerlendirme artışlarına aittir. Özkaynaklarda 2017 yılında meydana gelen 609.709 TL'lik artışın nedeni, maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışları ve geçmiş yıl karındaki artıştan kaynaklanmaktadır. İlgili yılda maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışlarının %45 ' lik artış gösterirken geçmiş yıl karlarında %5 oranında bir artış olmuştur. Bu durum, işletmenin özkaynaklarının zahiri olarak arttığı anlamına gelmektedir.

GOODY işletmesinin önceki ve cari dönem özkaynaklarının %59- 49'unu ödenmiş sermaye, %1'ini kar yedekleri, %30- 31'ini geçmiş yıl karları, %10-19'unu dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin ödenmiş sermayesinin özkaynaklar içindeki en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. İşletmenin otofinansman kaynaklarının büyüklükleri yeterli değildir. Ödenmiş sermayenin dönem net karı ve kar yedekleri kalemlerinden daha fazla olması işletmenin aleyhine yorumlanmaktadır. İşletmenin toplam özkaynakları önceki dönem göre 93.026.545 TL artış göstermiştir. Bu artış dönem net karı ve geçmiş yıl karlarından kaynaklanmaktadır. Geçmiş yıl karlarında ki artış %1 iken dönem net karı %9'luk bir artış göstermiştir. Dönem net karındaki artışın daha fazla olması işletmenin lehine yorumlanmaktadır.

Sektörde bulunan işletmelerin özkaynak dağılımlarına bakıldığında dağılım düzensiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle her işletme kendi içinde yorumlanarak burada genel itibariyle değerlendirilmiştir. Sektör genelinde özkaynakların otofinansman ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ancak önceki dönem özkaynakları dağılımında GOODY ve SASA işletmelerinin ödenmiş sermaye ağırlıklı bir özkaynak yapılarının olduğu görülmektedir. Cari dönemde ise sektör genelinde ödenmiş sermayede bir azalış meydana gelmiştir. Sektörde bulunan işletmelerin otofinansman kaynakları içinde en büyük payın geçmiş yıl karları kalemine ait olması ve dönem net karı kaleminin oldukça düşük bir yüzdeye sahip olduğu görülmektedir. Genel İtibariyle işletmelerin otofinansman gücünün yetersiz olduğu söylenebilir.

Tablo 3.6: Metal Ana Sanayi Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelik Değerleri

Şirketler	BRSAN			CEMTS			EREGLİ			KARDMD		
	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %
Ödenmiş Sermaye	9	8	-1	48	35	-13	22	18	-4	51	47	-4
Sermaye Yedekleri							2	1	0	1	1	0
Kar Yedekleri	2	2	1	5	4	-1	7	8	1	1	1	0
Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler	75	70	-5	2	-1	-3	41	39	-2	40	34	-5
Geçmiş Yıl Karları	8	7	-1	30	30	30	15	11	-4	16	10	-6
Dönem Net Karı	6	13	7	14	31	18	10	20	10	-6	10	16
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	1.602.758	1.830.286	227.528	208.485	288.856	80.371	15.660	19.228	3.568	2.237.386	2.447.395	210.009

Tablo 3.6' ya göre BRSAN işletmesinin önceki dönem özkaynaklarının, % 9' unu ödenmiş sermaye, % 2' sini kar yedekleri, % 75' ini gerçekleşmemiş gelir ve giderler, % 8' ini geçmiş yıl karları ve % 6' sını dönem net karı oluşturmaktadır. Cari dönem özkaynak dağılımı ise % 8 ödenmiş sermaye, % 2 kar yedekleri, % 70 gerçekleşmemiş gelir ve giderler, % 7 geçmiş yıl karları ve % 13' lük oranlar dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin 2017 yılında önceki dönem göre toplam özkaynaklarında 227.528.714 TL artış meydana gelmiştir. Bunun sebebi dönem net karındaki % 7'lik artıştır. Bu durum işletmenin lehine yorumlanmaktadır.

CEMETS işletmesinin özkaynak dağılımına bakıldığında önceki ve cari dönem itibariyle % 48- 35'ini ödenmiş sermaye, % 5- 4'ünü kar yedekleri, %30' unu geçmiş yıl karları, % 14- 31' ini dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin 2017 yılında önceki dönem göre toplam özkaynaklarında 80.371.214 TL' lik bir artış olmuştur. Bu artış, işletmenin geçmiş yıl karları ve dönem net karı kalemlerindeki artıştan kaynaklanmıştır. Geçmiş yıl karları %30 oranında, dönem net karı ise % 18'lik artış göstermiştir. Dönem net karındaki artışın daha az olması işletmenin aleyhine yorumlanır.

EREGLİ işletmesi 2017 özkaynaklarının önceki ve cari dönem itibariyle, % 22-18'ini ödenmiş sermaye, % 2- 1'ini sermaye yedekleri, % 7- 8'ini kar yedekleri, % 41-39'unu yabancı para çevrim farkları, % 15- 11' ini geçmiş yıl karları ve % 10- 20'sini dönem net karından oluştuğu görülmektedir. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre artış göstermiştir. Bu artış dönem net karı ve kar yedeklerinden kaynaklanmıştır. Kar yedekleri önceki yıla göre %1, dönem net karı ise %10 oranında artmıştır. Özkaynaktaki artış nedeninin işletmenin ofinansman gücünü temsi eden kalemlerden kaynaklanması işletmenin lehine yorumlanır. Bu durumda özkaynakta meydana gelen artış gerçek bir artıştır.

KARDMD' nin özkaynakların önceki ve cari dönem itibariyle, % 51- 47'si ödenmiş sermaye, % 1'i sermaye yedekleri, % 1'ini kar yedekleri, % 40- 34'ü yabancı para çevrim farkları, % 16- 10' unu geçmiş yıl karları ve % 10'u dönem net karı kaleminden oluşmaktadır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 210.009.033 TL artış göstermiştir. Bu artış dönem net karının %16 oranındaki

artışından kaynaklanmaktadır. Özkaynaktaki artışın otofinansman kaynağının etkili olması işletmenin lehine olup borç verenler için güven ifade etmektedir.

Metal ana sanayi sektöründeki şirketlerin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı oluşturdukları görülmüştür. Şirketlerin otofinansman kaynakları içinde ise en büyük payın gerçekleşmemiş gelir ve gider kaleminin aldığı görülmektedir. İşletmelerin özkaynakları içinde en büyük pay henüz nakde dönüşmemiş gelir ve gider kalemlerinden oluşmaktadır. Özkaynakların yeniden değerlendirme artışı gibi işletmenin özkaynaklarını zahiri arttıran kaynaklar bakımından ağırlıklı olması işletmenin aleyhine yorumlanır. Böyle bir özkaynak yapısıyla işletme gelecekte ortaklarına kar dağıtmada zorlanacak ve gereksiz faiz yükü altına girecektir.

Özkaynaklar içinde ödenmiş sermaye büyüklüğünün CEMTS, EREGLİ ve KARDMD işletmelerinde fazla olduğu görülmektedir. Bu durum işletmenin otofinansman gücünü zayıflatmaktadır. Ayrıca hisse başına karlılığı da azaltmaktadır. Ödenmiş sermaye işletme için bir ek maliyet yaratan bir kalemdir. Ancak işletmelerin otofinansman yönü (kar yedekleri ve dönem net karı) gelişinceye kadar ödenmiş sermayenin bu büyüklükte olmasında fayda vardır. Otofinansman kaynakları içinde kar yedekleri ve dönem net kar kalemlerinin büyüklükleri yetersizdir. Kar yedeklerinin otofinansman kaynakları arasındaki yüzdesinin yetersizliği işletmenin gelecekte mali güçsüzlüklere ve olası enflasyon etkilerine karşı işletmeyi zor durumda bırakacaktır

Sektör genelinde özkaynakların otofinansman bakımından yeterli büyüklükte olmadığı görülmektedir. Ancak CEMTS işletmesinde cari dönem dönem net karında meydana gelen artış işletmenin lehine yorumlanır. Bu durum, yatırımcılar ve borç verenler için güven oluşturacaktır.

Tablo 3.7: Metal Eşya, Makine ve Gereç Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelik Değerleri

Şirketler	ARCLK			FROTO			TAOSO			OTKAR			VESTEL		
	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %
ÖZKAYNAKLAR															
Ödenmiş Sermaye	11	10	-1	11	9	-2	17	14	-3	10	8	-1	18	15	-4
Sermaye Yedekleri	8	7	-1	1	1	0	12	10	-2	22	19	3	43	35	-8
Kar Yedekleri	5	5	0	9	7	-2	9	9	-1	22	21	-1	2	2	0
Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler	10	16	6	-11	-14	-3	-14	-20	-6	-2	-1	1	33	43	9
Geçmiş Yıl Karları	43	49	6	59	56	-3	43	52	9	19	18	-1	0	0	0
Geçmiş Yıl Zararları													-9	0	9
Dönem Net Karı	22	12	-9	30	40	10	33	36	3	29	35	6	9	2	-7
Kontrol Gücü Olmayan Paylar													3	3	0
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	6.004.577	6.915.077	910.500	3.163.619	3.695.859	532.240	2.957.451	3.583.037	625.586	242.958	283.554	40.596	1.839.125	2.278.028	438.903

Tablo 3.7' de görüldüğü üzere ARCLK işletmesi önceki ve cari dönem özkaynakların % 11- 10'unu ödenmiş sermaye, % 8- 7' sini sermaye yedekleri, % 5' ini kar yedekleri, % 10- 16'sını yabancı para çevrim farkları, % 43- 49'unu geçmiş yıl karları ve % 22- 12' sini dönem net karının oluşturduğu görülmektedir. İşletmenin 2017 yılı özkaynak toplamında önceki yıla göre 910.500 TL'lik bir artışın olduğu görülmektedir. Özkaynaklardaki artış, yabancı para çevrim farklarındaki ve geçmiş yıl karlarındaki % 6' lık artıştan kaynaklanmaktadır. Bu durum işletmenin aleyhine yorumlanmaktadır. İşletmenin özkaynaklarında ki artışın gerçek bir artış olmadığını bunun zahiri olduğunu söylemek mümkündür.

FROTO işletmesi özkaynak dağılımı incelendiğinde, toplam özkaynakların %9'unu ödenmiş sermaye, % 1'ini sermaye yedekleri, % 7'sini kar yedekleri, % 56'sını geçmiş yıl karları, % 40'ını dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin özkaynak toplamında 2017 yılında önceki yıla göre 532.240TL' lik artış meydana gelmiştir. Bu artış dönem net karındaki %10'luk artıştan kaynaklanmıştır. İşletme özkaynaklarını arttıran unsurun otofinansman içinde dönem net karından kaynaklanması, işletme sahiplerinin varlıklar üzerindeki hak sahibi olduğu anlamına gelmektedir. Aynı zamanda bu durum borç verenler için güven oluşturacaktır. İşletmenin daha fazla kar payı dağıtımını yapmasını ve piyasa değerinin artmasını sağlayacaktır. Bütün bunlar işletmenin mali gücünü arttıracaktır.

TAOSO işletmesinin özkaynaklarının önceki ve cari dönem olarak, %17-14'ü ödenmiş sermaye, %12-10'u sermaye yedekleri, % 9'u kar yedekleri, % 43- 52'si geçmiş yıl karları, %33- 36'sı dönem net karından oluşmaktadır. İşletmenin 2017 yılında önceki dönem göre özkaynakları 625.586 TL artış göstermiştir. Bu artışın %9'u geçmiş yıl karlarından, %3'ü ise dönem net karındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Dönem net karındaki artışın geçmiş yıl karlarından daha az olması işletmenin aleyhine yorumlanır.

OTKAR işletmesinin özkaynakları önceki ve cari dönem itibariyle, % 10- 8 ödenmiş sermaye, %22-19 sermaye yedekleri, %22- 21 kar yedekleri, %19-18 geçmiş yıl karları, % 29-35' i dönem net karından oluştuğu görülmektedir. İşletmenin özkaynaklarının otofinansman ağırlıkta olduğu görülmektedir. Otofinansman kaynaklarının içinde dönem net karının ağırlıklı olması ve bunu kar yedeklerinin takip

etmesi işletmenin lehine yorumlanmaktadır. Böyle bir durumda işletme varlık finansmanının da borçlanmaya gerek duymadan kendi kendine finanse edecektir. Sonuç olarak işletmenin gelecekte hisse değerlerinin yükselmesi ve piyasa değerinin artması muhtemeldir. İşletmenin 2017 yılında önceki dönem göre özkaynakları 40.596 TL artış göstermiştir. Bu artış dönem net karı kalemindeki % 6'lık artıştan kaynaklanmaktadır. Bu durum hisse başına kar payı miktarının artmasını sağlayacaktır.

VESTEL' in özkaynak dağılımı incelendiğinde, işletmenin özkaynaklarının %15'ini ödenmiş sermaye, %35'ini sermaye yedekleri, %2'sini kar yedekleri, %43'ünü gerçekleşmemiş gelir giderler, %2'sini dönem net karından oluştuğu anlaşılmaktadır. Otofinsman kaynakları içinde dönem net karının yüzdesi oldukça az ve yetersizdir. İşletmenin bu durumda varlık finansmanı için borçlanmaya başvurması ve ağır faiz yükü altına girmesi kaçınılmazdır. Otofinsmanın sermaye yedekleri ve yeniden değerlendirme artışı gibi zahiri kalemler ağırlıklı olması işletmenin lehine yorumlanır. Böyle bir özkaynak yapısı içinde ödenmiş sermayenin yüzdesinin yeterli olduğu söylenemez. İşletmenin 2017 yılında önceki dönem göre özkaynakları 438.903 TL artış göstermiştir. Bu artışın nedeni, yeniden değerlendirme değer artışından kaynaklanmıştır. Yani işletmenin özkaynaklarını arttıran unsur gerçek bir kar kalemi değildir. İşletmenin özkaynaklarındaki değişim zahiri bir değişimdir.

Sektörde yer alan işletmelerin özkaynaklarını otofinansman ağırlıklı oluşturdukları görülmektedir. Geçmiş yıl karlarının otofinansman kaynakları içinde ağırlıklı olması işletmenin aleyhinedir. Ancak otofinansman kaynakları içinde dönem net karının ağırlıkta olması işletmenin lehine yorumlanmaktadır. Özkaynakların otofinansman olarak desteklendiğini ve bu durumun alacaklılar ve borç verenler için güven oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu durum işletmenin lehine yorumlanmaktadır. Dönem karının özkaynaklar içinde sahip olduğu yüzde yatırımcılar açısından hisse başına temettünün yüksek olması, borç verenler için güvence olması ve ortakların işletme varlıkları üzerinde hak sahibi olması nedenlerinden dolayı işletmenin lehine yorumlanır. Dönem net karı işletmenin mali yapısına önemli bir katkı sağlamıştır diyebiliriz.

3.6.1.2. Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi

Tablo 3.8: Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdeler Değerleri

Şirketler	BİM			MIGRS			DOAS		
	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %
Ödenmiş Sermaye	16	10	-6	92	12	-81	20	17	-3
Sermaye yedekleri				352	0	-352	2	2	0
Kar Yedekleri	16	12	-4	228	0	-228	40	34	-6
Geri Alınan Paylar	-3	-2	1				-20	-17	3
Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler	12	29	18	7	51	44	42	37	-5
Geçmiş Yıl Karları	25	22	-3	-439	-2	437	0	13	13
Geçmiş Yıl Zararları							-5	0	5
Dönem Net Karı	35	29	-6	-156	34	189	21	14	-7
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	1.901.177	2.957.880	1.056.703	192.613	1.527.148	1.334.535	1.118.713	1.327.445	208.732

Tablo 3.8’ de BIM’ in özkaynaklarının, %10’ unu ödenmiş sermaye, %12’ sini kar yedekleri, %29’ unu gerçekleşmemiş gelir ve giderler, %22’ sini geçmiş yıl karları, %29’ unu dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin ödenmiş sermayesinin özkaynaklar içindeki yüzde yeterli olduğu söylenemez. Fakat işletmenin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olması ve bunun içinde dönem net karı yüzdesinin büyük olması işletmenin lehine yorumlanır. Bu durumda, hisse başına karın artması ve işletmenin hisse değerinin yükselmesi beklenmektedir. Böylece işletmeye yeni yatırımcıların yönelmesi muhtemel olacaktır. İşletme gelecekte yabancı kaynaklara başvurmadan kendi kendini finanse edebilecektir. İşletmede yedek olarak kar yedeklerinin ayrılması ve oranının yeterli sayılabilecek ölçüde olması ileride karşılaşılabilecek risklere karşı işletmeyi koruyacaktır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 1.056.703 TL artış göstermiştir. Bu artış gerçek bir artış değildir. Çünkü maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan artışlardır. Bu durumda işletmenin sermayesi ve özkaynakları olduğundan daha fazla görünmesine neden olmaktadır. Özkaynakları arttıran unsurun yeniden değerlendirme artışı olması işletmenin aleyhine yorumlanmaktadır.

MIGROS 2017 yılında özkaynaklarının, %12’ sini ödenmiş sermaye, % 51’ inin gerçekleşmemiş gelir ve giderlerden, % 34’ ü ise dönem net karından oluşmaktadır. İşletmenin önceki dönem özkaynakları incelendiğinde büyük oranlarda zarar ettiği ancak bu zararı yedekler ile kapattığı görülmektedir. Cari dönem özkaynakları içinde ödenmiş sermaye yüzdesinin yeterli olduğu söylenemez. Fakat zarardan yeni çıkmış bir işletme için bu yüzde normal karşılanır. İşletmenin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olması işletmenin lehinedir. Fakat otofinansman içinde net kardan ziyade yeniden değerlendirme artışlarının ağırlıklı olması işletmenin aleyhine yorumlanır. İşletmeye yatırım yapacak kişi ve kurumların buna dikkat etmesi gerekmektedir. Çünkü bu artış zahiri bir artıştır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 1.334.535 TL artış göstermiştir. Bu artış, yabancı para çevrim farkları, geçmiş yıl karları ve dönem net karındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Ancak tablo 24’ de görüldüğü gibi, geçmiş yıl karlarındaki artış daha fazladır. Bu durum işletmenin lehine yorumlanmaktadır. Yabancı para çevrim farklarındaki artış ise %44’ dür. Bu oran işletmenin özkaynaklarında gerçek olmayan bir artış meydana getirecektir.

Özkaynaktaki artışa dönem net karının etkisi ise işletme açısından olumlu yorumlanmaktadır.

Tablo 3.6 incelendiğinde DOAS 2017 özkaynaklarının, %17'si ödenmiş sermaye, % 2'si sermaye yedekleri, % 34'ü kar yedekleri, %37'si gerçekleşmemiş gelir ve giderler, %13'ü geçmiş yıl karları ve %14'ü dönem net karından oluşmaktadır. Ödenmiş sermayenin özkaynaklar içindeki yüzdesi işletmenin özkaynak yapısına göre yeterli görülmektedir. Özkaynakların otofinansman ağırlıklı olduğu görülmektedir. Kar yedeklerinin otofinansman kaynakları içindeki yüzdesi işletmenin mali gücünün iyi olduğu anlamına gelmektedir. Fakat güçlü bir otofinansman yapısı için dönem net karının yüzdesi yeterli değildir. Ayrıca özkaynaklar içinde gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerinin bu oranda büyüklüğü işletmenin aleyhine yorumlanır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 208.732 TL artış göstermiştir. Bu artışın nedeni geçmiş yıl karlarında meydana gelen %13'lük artıştır. Bu durum işletmenin aleyhine yorumlanmaktadır.

Perakende sektörü özkaynak dağılımına bakıldığında, işletmelerin özkaynaklarını otofinansman ağırlıklı oluşturdukları görülmektedir. Otofinansman kaynakları arasında dönem net karı ve gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerinin sahip olduğu pay diğer kalemlere göre daha fazladır. Bu durum işletmelerin lehine yorumlanmaktadır.

3.6.1.3. Ulaştırma Ve Haberleşme Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi

Tablo 3.9: Ulaştırma Haberleşme ve Depolama Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdelik Değerleri

Şirketler	PGSUS			TCELL			THYAO			TTKOM		
	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %
Ödenmiş Sermaye	7	4	-2	14	15	1	8	7	-1	103	77	-27
Sermaye Yedekleri	29	18	-11				6	6	-1	-7	-5	2
Kar Yedekleri				7	11	3	0	0	0	70	52	-18
Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler	40	42	2	2	3	0	43	46	3	-58	-42	16
Geçmiş Yıl Karları	31	14	-16	70	62	-8	43	38	-5	13	0	-13
Geçmiş Yıl Zararları										0	-5	-5
Dönem Net Karı	-9	20	29	9	13	4	0	3	3	-21	25	46
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	1.569.321.345	2.484.638.206	915.316.861	16.068.397	15.045.088	-1.023.309	17.899	20.171	2.272	3.386.621	4.555.087	1.168.466

Tablo 3.9' a göre PGSUS' un özkaynaklarının %4'ünü ödenmiş sermaye, %18'ini sermaye yedekleri, % 42'sini gerçekleştirilmemiş gelir giderler, %14'ünü geçmiş yıl karları ve %20' sini dönem net karının oluşturduğu görülmektedir. İşletmenin özkaynaklar içinde ödenmiş sermayesinin yüzdesi yeterli büyüklükte değildir. Ayrıca otofinansmanın yeniden değerlendirme gibi zahiri artışlar yaratan kalemlerde oluşması işletmenin aleyhinedir. Çünkü bu kalemlerin özkaynaklar içinde büyük bir yer kaplaması hem işletmenin karını azaltacak hem de sermayeyi aşındıracaktır. İşletmenin finansman ihtiyacını yabancı kaynaklar ile giderecek bu durumda gelecekte fazla faiz yükü ile karşı karşıya kalacaktır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 915.316.861TL artış göstermiştir. Bu artış, işletmenin otofinansman yönünü temsil eden dönem net karındaki %29'luk artıştan kaynaklanmıştır. İşletmenin özkaynaklarındaki artışın dönem net karından kaynaklanması işletmenin piyasa değerinin yükselmesine ve yatırımcıların işletmeye yönelmesini sağlayacaktır.

TCELL' in 2017 yılı özkaynaklarının, %15' i ödenmiş sermaye, %11'i kar yedekleri, %3' ü gerçekleştirilmemiş gelir ve giderler, %62' si geçmiş yıl karları, %13' ü dönem net karı kalemlerinden oluşmaktadır. İşletmenin toplam özkaynakları ise 15.045.088 TL olduğu görülmektedir. Özkaynakların dağılımına bakıldığı zaman otofinansman gücünün zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü, ödenmiş sermayenin ve otofinansmanı temsil eden dönem net karı ve kar yedekleri kalemlerinin yüzdeleri yeterli büyüklükte değildir. Geçmiş yıl karlarının otofinansman içinde en büyük yüzdeye sahip olması işletmenin aleyhine yorumlanır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 1.023.309 TL'lik azalış göstermiştir. Bu azalışın nedeni geçmiş yıl karları kaleminde meydana gelen %8 oranındaki düşüştür. Bununla birlikte işletmenin kar yedeklerinde ve dönem net karlarında meydana gelen artış işletmenin lehine yorumlanmaktadır. İşletmenin geçmiş yıl karlarının azalıp kar yedeklerinin artması olumludur.

THYAO işletmesinin özkaynaklarının, %7'sini ödenmiş sermaye, %6'sını sermaye yedekleri %46'sını gerçekleştirilmemiş gelir ve giderler, %38'ini geçmiş yıl karları ve %3'ünü dönem net karının oluşturduğunu görmekteyiz.

İşletmenin toplam özkaynak tutarı ise 20.171 TL olarak görülmektedir. İşletmenin otofinansman yapısının güçlü olmadığı ve ödenmiş sermayenin yüzdesel büyüklüğünün yeterli olmadığını söyleyebiliriz. Otofinansmanın geçmiş yıl karları ve gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerinden oluşması işletmenin aleyhine yorumlanır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 2.272 TL artış meydana gelmiştir. Bu artış henüz gerçekleşmemiş gelir ve giderlerden ve dönem net karından kaynaklanmıştır. İki kalemdeki artış oranı %3'tür. Özkaynakları arttıran kalemlerin otofinansman unsuru olması işletme için olumludur.

TTKOM işletmesinin özkaynaklarının, %77'sini ödenmiş sermaye, %52'sini kar yedekleri, % 25' ini ise dönem net karı oluşturmaktadır. Henüz gerçekleşmemiş giderlerdeki %42'lik artış özkaynakların yapısını olumsuz etkilemektedir. Bunun dışında otofinansmanın kar yedekleri ve dönem net karı ağırlıklı olması yatırımcı ve borç verenler için güven oluşturmaktadır. Özkaynakların içinde ödenmiş sermaye yüzdesinin fazla olması işletmenin aleyhinedir. Bu durum işletme için ek maliyet ifade etmekle birlikte ortakların alacakları kar payı oranını azaltmaktadır. İşletmenin gelecekte ya otofinansman kaynaklarını arttırması ya da ödenmiş sermayesini azaltması lehine olacaktır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 1.168.466 TL artış meydana gelmiştir. Bu artış dönem net karı ve sermaye yedeklerinden kaynaklanmıştır. Dönem net karında %46, sermaye yedeklerinde ise %2 oranında meydana gelen artış işletmenin ortakları ve borç verenler için bir güvencedir. Dönem net karındaki artış işletmenin mali durumunun iyileşmesine katkıda bulunacaktır.

Sektör genelinde özkaynakların kendi içindeki dağılımı incelendiğinde, dağılımın düzensiz olduğu görülmektedir. Ancak şunu söyleyebiliriz ki işletmelerin dönem net karının özkaynaklar içindeki payı yetersiz ve oldukça düşüktür. Sektördeki işletmelerin özkaynakları geçmiş yıl karları ağırlıklı olduğu söylenebilir.

3.6.1.4. Madencilik Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi

Tablo 3.10: Madencilik Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdeler Değerleri

Şirketler	IPEKE			KOZAL			KOZAA			PRKME		
	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %
ÖZKAYNAKLAR												
Ödenmiş Sermaye	9	8	-1	6	5	-1	14	12	-2	30	34	4
Sermaye Yedekleri										5	5	1
Kar Yedekleri	2	2	0	6	5	-1	3	3	0	11	13	2
Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler										20	22	2
Geçmiş Yıl Karları	16	14	-2	71	71	0	33	30	-3	28	27	-1
Dönem Net Karı	1	5	5	17	19	2	2	6	4	-4	110	114
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	72	71	-1				47	49	2			
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	2.784.084	3.269.159	485.075	2.349.006	2.900.414	551.408	2.756.273	3.255.745	499.472	497.662.833	442.586.525	-55.076.308

Tablo 3.10 incelendiğinde IPEKE özkaynaklarının, %8'ini ödenmiş sermaye, %2'sini kar yedekleri, %14'ünü geçmiş yıl karları, %5'ini dönem net karı, % 71' ini kontrol gücü olmayan paylardan oluşturduğu görülmektedir. 2017 yılı toplam özkaynaklarının 3.269.159 TL olduğunu görmekteyiz. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 485.075 TL artış meydana gelmiştir. Bu artış dönem net karında oluşan %5'lik artıştan kaynaklıdır. Özkaynaktaki artışın otofinansman kaleminden dolayı olması işletmenin lehinedir. Fakat oranın özkaynaklar içindeki büyüklüğü yetersizdir.

KOZAL özkaynaklarının, %5' ini ödenmiş sermaye, % 5' ini kar yedekleri, %71' ini geçmiş yıl karları, % 19'unu dönem net karından oluşturduğu görülmektedir. 2017 yılında işletmenin özkaynaklarının toplamı 2.900.414 TL'dir. Ödenmiş sermayenin ve kar yedeklerinin özkaynaklar içindeki büyüklüğü yeterli değildir. Ancak dönem net karının %19' luk bir büyüklüğe sahip olması işletmenin lehine yorumlanır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 551.408 TL artış meydana gelmiştir. Bu artışın dönem net karındaki %2'lik artıştan kaynaklı olması sebebiyle işletmenin lehine yorumlanır.

KOZAA işletmesi özkaynaklarının, %12'sini ödenmiş sermaye, %3' ünü kar yedekleri, % 30' unu geçmiş yıl karları, % 6'sını dönem net karı, % 49'unu kontrol gücü olmayan paylardan oluştuğu görülmektedir. İlgili işletmenin 2017 yılı toplam özkaynakları ise 3.255.745 TL' dir .2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 551.408 TL artış meydana gelmiştir. Artışın sebebi dönem net karı ve kontrol gücü olmayan paylardır. Dönem net karı %4 oranında artarken, kontrol gücü olmayan paylardaki artış %2'dir. Bu durum işletme açısından olumludur. Fakat otofinansman içinde dönem net karının payı azdır.

PRKME işletmesi özkaynaklarının, %34' ünü ödenmiş sermaye, % 5' ini sermaye yedekleri, %13' ünü kar yedekleri, %22'sini gerçekleştirilmemiş gelir ve giderler, % 27'sini geçmiş yıl karları, % 11'ini dönem net karı oluşturmaktadır. Özkaynaklar içinde ödenmiş sermayenin büyüklüğü yeterli görülmektedir. İşletmenin özkaynakları arasında dönem net karı ve kar yedeklerinin yüzdeleri otofinansman açısından yeterlidir. İşletmenin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olması ve dönem net karının en büyük payı alması işletmenin lehinedir. Böyle bir özkaynak yapısı, işletmenin piyasa

değerinin yükselmesine, hisse değerlerinin artmasına, hisse başına temettünün artmasına neden olacaktır. 2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 55.076.308 TL azalış meydana gelmiştir. Bu azalış geçmiş yıl karlarındaki %1 oranındaki azalmadan kaynaklıdır.

Madencilik sektöründeki işletmelerin özkaynak yapısı incelendiğinde, işletmelerin özkaynak yapısı güçsüzdür. Bununla birlikte IPEKE ve KOZA işletmelerinin üzerinde kontrol gücü olmayanlar daha fazla söz hakkına sahiptir. İşletme üzerinde 3. kişilerin daha fazla söz sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum işletmenin aleyhine yorumlanmaktadır. Otofinsman kaynakları arasında kar yedekleri ve dönem net karı yüzdelerinin düşük olması işletmelerin aleyhinedir. Genel olarak işletmelerin otofinansman ağırlıklı özkaynak oluşturdukları görülmektedir. Fakat dönem net karının ve kar yedekleri kaleminin payı oldukça düşük olması sebebiyle özkaynakların otofinansman gücü yetersizdir.

3.6.1.5. Elektrik, Gaz ve Su Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Yapılarının Dikey Analizi

Tablo 3.11: Elektrik, Su ve Gaz Sektöründeki Şirketlerin Özkaynak Değişim Tablosu Kalemleri ve Yüzdeler Değerleri

Şirketler	AKSA			ENJSA			ODAS			ZOREN		
	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %	Önceki Dönem %	Cari Dönem %	Değişim %
Ödenmiş Sermaye	158	37	-122	84	20	-63	30	48	18	161	119	-43
Sermaye Yedekleri	64	15	-49	0	48	48	56	0	-56	22	6	-16
Kar Yedekleri	11	3	-9	3	3	0				2	0	-1
Gerçekleşmemiş Gelirler ve Giderler	9	55	46							151	33	-117
Geçmiş Yıl Karları	-18	-35	-16	6	12	6	21	8	-13	-235	-62	173
Dönem Net Karı	-94	21	115	8	17	9	-6	35	41	-1	3	4
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	387.398.706	1.667.564.528	1.280.165.822	4.746.828	5.880.403	1.133.575	157.857.510	281.953.497	124.095.987	464.737	1.687.105	1.222.368

Tablo 3.11 incelendiğinde AKSA işletmesinin özkaynaklarının, %37'sini ödenmiş sermaye, %15' ini sermaye yedekleri, %3' ünü kar yedekleri, % 55' ini gerçekleşmemiş gelir ve giderler, % 35' ini geçmiş yıl zararları, % 21'ini dönem net karının oluşturduğu görülmektedir. İşletmenin önceki dönemi özkaynakları incelendiğinde, yüksek oranda zarar elde ettiği ve ödenmiş sermayesinin de fazla olduğu görülmektedir. İşletmenin 2017 yılı toplam özkaynakları 1.667.564.528 TL' dir. Ödenmiş sermayenin yüzdesi özkaynaklar içinde büyüklük olarak yeterli görülmektedir. Fakat otofinansmanın dönem net karı ve kar yedeği ağırlıklı olmaması işletmenin lehine yorumlanmaktadır. Aynı zamanda işletmenin otofinansman gücünü temsil eden kar yedekleri ve dönem net karının üzerinde geçmiş yıl zararının olması işletmenin gelecekte yabancı kaynaklara başvuracağını göstermektedir. Otofinansman kaynakları arasında sermaye yedeklerinin ve gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerinin büyüklükleri işletmenin aleyhine yorumlanmaktadır. Çünkü bunlar özkaynakları zahiri arttıran kalemlerdir.

2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 1.280.165.822 TL artış meydana gelmiştir. Bu artış dönem net karı ve gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerindeki artıştan kaynaklıdır. Özkaynakları arttıran etkenin otofinansman kalemlerinin olması olumlu karşılanır fakat gelir ve gider kalemlerinin daha az oranda seyretmesi istenir.

ENJSA işletmesi özkaynaklarının, %20'sini ödenmiş sermaye, %48'ini sermaye yedekleri, %12'sini geçmiş yıl karları, % 17'sini dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin 2017' de toplam özkaynakları 5.880.403 TL'dir. İşletmenin özkaynak yapısı incelendiğinde ödenmiş sermaye yüzdesinin büyüklüğü yeterli olduğunu söyleyebiliriz. İşletmenin özkaynakları otofinansman ağırlıklıdır. Fakat otofinansman içinde kar yedekleri ve dönem net karı kalemlerinin ağırlıkları yeterli büyüklükte değildir. Sermaye yedeklerinin otofinansman kaynakları içinde en düşük yüzdeyi alması istenen bir durumdur ancak burada en yüksek payı almıştır. Bu işletme sermayesinin aşınmasına karlılığın azalmasına ve kar dağıtımının engellenmesine sebep olabilir. Dolayısıyla, işletme lehine yorumlanmaktadır.

2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 1.133.575 TL artış meydana gelmiştir. Bu artış, işletmenin sermaye yedekleri, dönem net karı ve geçmiş yıl

karları kalemlerindeki artıştan kaynaklanmaktadır. Sermaye yedeklerinde %48, geçmiş yıl karlarında % 6, dönem net karında %9'luk artış olduğu görülmektedir. Özkaynaktaki artışın otofinansman kalemlerin dolaylı olması işletmenin lehine yorumlanır. Ancak bu artışın büyük bir kısmının sermaye yedekleri kaleminden dolaylı olması işletmenin aleyhine yorumlanır. Çünkü bu artış gerçek bir artış değildir.

ODAS özkaynaklarının %48'ini ödenmiş sermaye, % 8' ini geçmiş yıl karları, %35'ini dönem net karı oluşturmaktadır. İşletmenin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olduğu görülmektedir. Otofinansman kaynakları içinde de dönem net karının ağırlıklı olması yatırımcı ve borç verenler için güvence olmaktadır. Fakat özkaynakların genel dağılımı incelendiğinde ödenmiş sermayenin dönem net karının daha büyük olması işletmenin aleyhinedir. Bu durumda işletme kar dağıtımını yapmada yabancı kaynaklara başvuracak ya da kar payı oranı azalacaktır.

2017 yılında işletmenin özkaynakları önceki döneme göre 124.095.987 TL artış meydana gelmiştir. Bu artış, işletmenin ödenmiş sermaye ve dönem net karı kalemlerinde meydana gelen artıştan kaynaklanmıştır. Dönem net karında %41, ödenmiş sermayede %18'lik bir artış olmuştur. Dönem net karındaki artışın ödenmiş sermayeden daha fazla olması işletmenin lehinedir. Özkaynaklardaki artışın dönem net karı ağırlıklı olması borç verenler için bir güven oluşturmaktadır.

ZOREN işletmesi özkaynaklarının, %119'unu ödenmiş sermaye, %6'sını sermaye yedekleri, % 33'ünü gerçekleştirilmemiş gelir ve giderler, %62'sini geçmiş yıl karları ve % 3'ünü dönem net karı oluşturduğu görülmektedir. Öncelikler özkaynaklar içinde ödenmiş sermayenin büyüklüğü işletmeye ek maliyet getirmesinin yanında karı olumsuz etkileyecek ve ortakların kazanacakları kar paylarını azaltacaktır. Otofinansman kaynakları içinde ise dönem net karının çok az ve işletmenin geçmiş yıl zararının önemli düzeyde yüksek olduğu dikkate alındığında ödenmiş sermayenin büyüklüğünün bir zararı yoktur. İşletme otofinansman gücünü arttırana kadar ödenmiş sermayenin bu büyüklükte olması iyidir. Fakat işletmenin gelecekte yabancı kaynaklara başvurması kaçınılmaz olacaktır. İşletmenin özkaynaklarında 2017 yılında meydana gelen 1.222.368 TL'lik artış, geçmiş yıl karlarından kaynaklanmıştır. Bu durum işletmenin aleyhine yorumlanmaktadır.

Sektör genelinde özkaynaklar otofinansman olarak desteklenmekle birlikte dönem net karının sahip olduğu payın düşük olması işletmelerin aleyhine bir durumdur. Böyle bir durumdur ve özkaynakların otofinansman yönü zayıftır diyebiliriz.

3.6.2. Faktör Analizi

Araştırmada, özkaynakların yapısını oluşturan bileşenleri etkileyen faktörlerin tespit edilmesi için faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

3.6.2.1. Ödenmiş Sermaye Değişkenine İlişkin Faktör Analizi

Tablo 3.12: 2017 Yılına Ait Ödenmiş Sermaye Değişkenine İlişkin Model Özeti

Modelin Özeti				
Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin Standart Hatası
1	,532 ^a	,283	,210	1,512727371982974

Tablo 3.12' de, belirlilik katsayısı veya uyum iyiliği ölçüsü olarak da ifade edilen R Kare (R²) değeri, 0,28 olarak bulunmuştur. R-Kare değeri; bağımlı değişkendeki değişimin % kaçının bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını gösterir.

Analiz sonucunda R² değerinin 0,28 olarak bulunması; model için seçilen bağımlı değişkendeki (ödenmiş sermaye) değişimin %28'inin seçilen bağımsız değişkenlerde meydana gelen değişimler tarafından açıklandığını gösterir. Geriye kalan %72'lik kısım ise, modele dahil edilmeyen başka değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Modele bağımsız değişken dahil edildikçe R² değeri artar. Ancak bu artış; modele katkısı az olan veya hiç katkısı olmayan değişkenler tarafından oluşmuş olabilir. Dolayısıyla bu ihtimalin göz önünde bulundurulması modelin açıklayıcılığını bilmek gerekir. Bunun için Düzeltilmiş R-Kare hesaplanır. Düzeltilmiş R-Kare değeri; modelin gerçek açıklama gücünü gösterir.

Tablo 3.12' ye bakıldığında; Düzeltilmiş R-Kare değerinin 0,21 olduğu görülmektedir. Sonuç olarak modele dahil edilen bağımsız değişkenler bağımlı değişkendeki değişimin sadece %21'ini açıklayabilmektedir. Bu sonuç, analiz için

seçilen bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkendeki değişimi açıklama gücünün zayıf olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.13: 2017 Yılına Ait Ödenmiş Sermaye Değişkenine İlişkin Anova Testi

ANOVA ^a						
Model		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
1	Regresyon	26,205	7	3,744	1,636	,165 ^b
	Artık	66,362	29	2,288		
	Toplam	92,567	36			

* % 5 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.13' de modelin anlamlılık sınavına yönelik varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Bu sınamaya ilişkin hipotezler aşağıdaki gibidir:

$$H_0 = B_1 = B_2 = B_3 = B_4 = B_5 = B_6 = B_7 = B_8 = 0 \text{ (Model genel olarak anlamlı değildir.)}$$

$$H_1 = \text{En az bir } \beta_i \text{ sıfırdan farklıdır. (Model genel olarak anlamlıdır.)}$$

Bu sınamaya ilişkin F istatistiğine göre p değeri = 0,165 > 0,05 olduğu için H_1 hipotezi reddedilir ve modelin anlamlı olmadığı görülmektedir. Yani bağımlı değişken olan ödenmiş sermaye üzerinde bağımsız değişkenlerin etkisinin anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, çoklu regresyon katsayısı geçerli olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.14: 2017 Yılına Ait Ödenmiş Sermaye Değişkenine İlişkin Çoklu Regresyon Katsayılar Testi

Katsayılar						
Model		Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	Önem Düzeyi
		B	Std. Hata	Beta		
1	(Constant)	-2,334	2,976		-,784	,439
	Çalışan Sayısı	,124	,141	,156	,880	,386
	Aktif Büyüklük	-,059	,044	-,289	-1,348	,188
	Net Satışlar	-,055	,112	-,114	-,494	,625
	İşletme Yaşı	,819	,653	,242	1,255	,220
	Borç/Özkaynak	-,296	,293	-,209	-1,011	,320
	Faaliyet Karı	,006	,050	,025	,114	,910
	Hisse Başına Kar	,167	,362	,079	,462	,647

* % 5 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.14 incelendiğinde, ödenmiş sermayeyi açıklamada tüm parametreler istatistiksel olarak anlamsızdır. Çünkü, tüm değişkenlerin % 5 anlamlılık seviyesinde

sig. Değeri > 0,05 olduğu için istatistiki olarak anlamsız bulunmuştur. Sonuçların istatistiki olarak anlamsız bulunması, bu değişkenlerde meydana gelecek %1'lik bir değişimin işletmelerin ödenmiş sermayeleri üzerinde bir etkiye neden olmayacağını göstermektedir. Eğitim katsayılarının işaretlerine bakıldığında ise ödenmiş sermaye ile aktif büyüklük, net satışlar, işletmenin yaşı, borç/ özkaynak oranı, faaliyet karı ve hisse başına kar arasında ters yönlü ilişkinin olduğu, çalışan sayısı ile aynı yönlü ilişkinin olduğu elde edilmiştir.

3.6.2.2. Dönem Net Karı Değişkenine İlişkin Faktör Analizi

Tablo 3.15: 2017 Yılına Ait Dönem Net Karı Değişkenine İlişkin Model Özeti

Modelin Özeti				
Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin Standart Hatası
1	,553 ^a	,506	,467	36,6855

Tablo 3.15' e bakıldığında, R² değerinin 0,50 olduğu görülmektedir. Yani model için seçilen bağımlı değişkendeki (dönem net karı) değişimin %50'sinin seçilen bağımsız değişkenlerde meydana gelen değişimler tarafından açıklandığını gösterir. Geriye kalan %50'lik kısım ise, modele dahil edilmeyen başka değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Tabloda düzeltilmiş R-Kare değerinin 0,46 olduğu görülmektedir. Sonuç olarak modele dahil edilen bağımsız değişkenler bağımlı değişkendeki değişimin sadece %46'sını açıklayabilmektedir. Bu sonuç, analiz için seçilen bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkendeki değişimi açıklama gücünün orta seviyede olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişki anlamlı olduğu ve tüm bağımsız değişkenlerin birlikte bağımlı değişkenin % 50'sini açıkladığı söylenir.

Tablo 3.16: 2017 Yılına Ait Dönem Net Karı Değişkenine İlişkin Anova Testi

ANOVA ^a						
Model		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
1	Regresyon	17783,206	6	2963,868	2,202	,045 ^b
	Artık	40374,989	30	1345,833		
	Toplam	58158,195	36			

* % 5 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.16' da modelin anlamlılık sınamasına yönelik varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Bu sınamaya ilişkin hipotezler aşağıdaki gibidir:

$H_0 = B_1 = B_2 = B_3 = B_4 = B_5 = B_6 = B_7 = B_8 = 0$ (Model genel olarak anlamlı değildir.)

$H_1 =$ En az bir β_i sıfırdan farklıdır. (Model genel olarak anlamlıdır.)

Bu sınımaya ilişkin F istatistiğine göre p değeri = 0,045 < 0,05 olduğu için H_0 hipotezi reddedilir ve modelin genel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Yani bağımlı değişken olan dönem net karı üzerinde bağımsız değişkenlerin etkisinin anlamlı olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla % 5 anlamlılık seviyesinde Anova Tablosunda sig. Değeri < 0,05 olduğu için çoklu regresyon katsayısı geçerlidir.

Tablo 3.17: 2017 Yılına Ait Dönem Net Karı Değişkenine İlişkin Katsayılar Testi

Katsayılar						
Model		Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	Önem Düzeyi
		B	Std. Hata	Beta		
1	Sabit	-6,920	40,287		-,172	,865
	Çalışan Sayısı	,000	,000	,089	,556	,582
	Aktif Büyüklük	-2,119	1,041	-,417	-2,036	,041
	Net Satışlar	5,486	2,631	,451	2,085	,046
	İşletme Yaşı	-,270	,389	-,119	-,694	,493
	Borç/Özkaynak	,026	,043	,111	,601	,553
	Faaliyet Karı	-2,132	1,128	-,370	-1,891	,048
	Hisse Başına Pay	,309	1,494	,043	,507	,790

* % 5 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.17' ye bakıldığında, bağımsız değişkenlerden; çalışan sayısı, işletme yaşı, borç öz kaynak oranı, hisse başına kara ait sonuçlar istatistiki olarak anlamsız bulunmuştur. Sonuçların istatistiki olarak anlamsız bulunması, bu değişkenlerde meydana gelecek %1'lik bir değişimin işletmelerin dönem net karları üzerinde bir etkiye neden olmayacağını göstermektedir. Çalışan sayısı, borç özkaynak oranı ve hisse başına kar ile dönem net karı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, işletme yaşı ile negatif yönlü bir ilişki olduğu elde edilmiştir.

$b_2 = -2,119$ değeri, diğer değişkenler sabit tutulduğunda aktif büyüklükteki bir birimlik artış, dönem net karını 0,041 birim azaltacakken, aktif büyüklükte meydana gelecek bir birimlik azalış dönem net karını 0,041 birim artıracakını ifade etmektedir. $t = -2,036$, $p = 0,041 < 0,05$ olduğundan kat sayı istatistiksel açıdan anlamlı olup ve dolayısıyla aktif büyüklüğün dönem net karı üzerinde etkili bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır. İlişkinin yönü ise negatiftir ($t = -2,036$).

$b_{3=}$ 5, 486 değeri, diğer değişkenler sabit tutulduğunda net satışlardaki bir birimlik artış, dönem net karını 0,046 birim artış yaratacağını ifade etmektedir. $t= 2, 085$, $p= 0,046 < 0,05$ olduğundan kat sayı istatistiksel açıdan anlamlı olup ve dolayısıyla net satışların dönem net karı üzerinde etkili bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır. İlişkinin yönü ise negatiftir ($t= 2, 085$).

$b_{6=}$ -2, 132 değeri, diğer değişkenler sabit tutulduğunda faaliyet karındaki bir birimlik artış, dönem net karını 0,048 birim azaltacakken, aktif büyüklükte meydana gelecek bir birimlik azalış dönem net karını 0,041 birim artıracacağını ifade etmektedir.

$t= -1,891$, $p= 0,048 < 0,05$ olduğundan kat sayı istatistiksel açıdan anlamlı olup ve dolayısıyla faaliyet karının dönem net karı üzerinde etkili bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır. İlişkinin yönü ise negatiftir ($t= -1, 891$).

3.6.2.3. Otofinsman Değişkenine İlişkin Faktör Analizi

Tablo 3.18: 2017 Yılına Ait Otofinsman Değişkenine İlişkin Model Özeti

Modelin Özeti				
Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin Standart Hatası
1	,306 ^a	,356	,311	1,736512822489519

Tablo 3.18' e bakıldığında, R₂ değerinin 0,35 olduğu görülmektedir. Yani model için seçilen bağımlı değişkendeki (otofinsman oranı) değişimin % 35'inin seçilen bağımsız değişkenlerde meydana gelen değişimler tarafından açıklandığını gösterir. Geriye kalan % 65'lik kısım ise, modele dahil edilmeyen başka değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Tabloda düzeltilmiş R-Kare değerinin 0,31 olduğu görülmektedir. Sonuç olarak modele dahil edilen bağımsız değişkenler bağımlı değişkendeki değişimin sadece % 31'sini açıklayabilmektedir. Bu sonuç, analiz için seçilen bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkendeki değişimi açıklama gücünün orta seviyede olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.19: 2017 Yılına Ait Otofinsman Değişkenine İlişkin Anova Testi

ANOVA ^a						
Model	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi	
1	Regresyon	30,161	7	4,309	1,429	,042 ^b
	Artık	87,449	29	3,015		
	Toplam	117,609	36			

* % 5 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.19' de modelin anlamlılık sınavına yönelik varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Bu sınamaya ilişkin hipotezler aşağıdaki gibidir:

$$H_0 = B_1 = B_2 = B_3 = B_4 = B_5 = B_6 = B_7 = B_8 = 0 \text{ (Model genel olarak anlamlı değildir.)}$$

$$H_1 = \text{En az bir } \beta_i \text{ sıfırdan farklıdır. (Model genel olarak anlamlıdır.)}$$

Bu sınamaya ilişkin F istatistiğine göre p değeri= 0,042 < 0,05 olduğu için 0 hipotezi reddedilir ve modelin genel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Yani bağımlı değişken olan dönem net karı üzerinde bağımsız değişkenlerin etkisinin anlamlı olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla % 5 anlamlılık seviyesinde Anova Tablosunda sig. Değeri < 0,05 olduğu için çoklu regresyon katsayısı geçerlidir.

Tablo 3.20: 2017 Yılına Ait Otofinsman Değişkenine İlişkin Katsayılar Testi

Katsayılar						
Model		Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	Önem Düzeyi
		B	Std. Hata			
1	(Sabit)	,494	3,416		,145	,886
	Çalışan Sayısı	-,090	,162	-,101	-,558	,581
	Aktif Büyüklük	,106	,050	,465	2,127	,042
	Net Satışlar	-,137	,129	-,250	-1,063	,296
	İşletme Yaşı	-,431	,749	-,113	-,575	,570
	Borç/Öz Kaynak	,474	,336	,298	1,412	,168
	Faaliyet Karı	,092	,057	,357	1,623	,045
	Hisse Başına Pay	-,059	,415	-,025	-,143	,887

* % 5 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.20 incelendiğinde, bağımsız değişkenlerden; çalışan sayısı, net satışlar, işletme yaşı, borç özkaynak oranı ve hisse başına kara ait sonuçlar istatistiki olarak anlamsız bulunmuştur. Sonuçların istatistiki olarak anlamsız bulunması, bu değişkenlerde meydana gelecek %1'lik bir değişimin işletmelerin otofinansman oranları üzerinde bir etkiye neden olmayacağını göstermektedir. Çalışan sayısı, net satışlar, işletme yaşı ve hisse başına kar ile otofinansman oranı arasında negatif yönlü bir ilişki

olduğu, borç özkaynak oranı ve faaliyet karı ile pozitif yönlü bir ilişki olduğu elde edilmiştir.

$b_{2=}$ 0, 106 değeri, diğer değişkenler sabit tutulduğunda aktif büyüklükteki bir birimlik artış, otofinansman oranını 0,042 birim artıracakını ifade etmektedir. $t= 2,127$, $p= 0,042 < 0,05$ olduğundan kat sayı istatistiksel açıdan anlamlı olup ve dolayısıyla aktif büyüklüğün otofinansman oranı üzerinde etkili bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır. İlişkinin yönü ise pozitiftir ($t= 2, 127$).

$b_{6=}$ 0, 092 değeri, diğer değişkenler sabit tutulduğunda faaliyet karındaki bir birimlik artış, otofinansman oranını 0,045 birim artıracakını ifade etmektedir. $t= 2,127$, $p= 0,045 < 0,05$ olduğundan kat sayı istatistiksel açıdan anlamlı olup ve dolayısıyla aktif büyüklüğün otofinansman oranı üzerinde etkili bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır. İlişkinin yönü ise pozitiftir ($t= 1,623$).

3.6.2.4. Toplam Özkaynak Değişkenine İlişkin Faktör Analizi

Tablo 3.21: 2017 Yılına Ait Toplam Özkaynak Değişkenine İlişkin Model Özeti

Model Özeti				
Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin Standart Hatası
1	,865 ^a	,748	,687	4,892988955947490

Tablo 3.21' e bakıldığında, R2 değerinin 0,74 olduğu görülmektedir. Yani modelde yer verilen toplam özkaynaklardaki değişimin % 74' ünün seçilen bağımsız değişkenlerde meydana gelen değişimler tarafından açıklandığını gösterir. Geriye kalan % 26' lık kısım ise, modele dahil edilmeyen başka değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Tabloda düzeltilmiş R-Kare değerinin 0,68 olduğu görülmektedir. Sonuç olarak modele dahil edilen bağımsız değişkenler bağımlı değişkendeki değişimin sadece % 68' ini açıklayabilmektedir. Bu sonuç, analiz için seçilen bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkendeki değişimi açıklama gücünün güçlü olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.22: 2017 Yılına Ait Toplam Özkaynak Değişkenine İlişkin Anova Testi

ANOVA ^a						
Model	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi	
1	Regresyon	2056,648	7	293,807	12,272	,000 ^b
	Artık	694,299	29	23,941		
	Toplam	2750,947	36			

* % 5 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.22' de modelin anlamlılık sınamasına yönelik varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Bu sınamaya ilişkin hipotezler aşağıdaki gibidir:

$$H_0 = B_1 = B_2 = B_3 = B_4 = B_5 = B_6 = B_7 = B_8 = 0 \text{ (Model genel olarak anlamlı değildir.)}$$

$$H_1 = \text{En az bir } \beta_i \text{ sıfırdan farklıdır. (Model genel olarak anlamlıdır.)}$$

Bu sınamaya ilişkin F istatistiğine göre p değeri= 0,00 < 0,05 olduğu için 0 hipotezi reddedilir ve modelin genel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Yani bağımlı değişken olan öz kaynak üzerinde bağımsız değişkenlerin etkisinin anlamlı olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla % 5 anlamlılık seviyesinde Anova Tablosunda sig. Değeri < 0,05 olduğu için çoklu regresyon katsayısı geçerlidir.

Tablo 3.23: 2017 Yılına Ait Toplam Özkaynak Değişkenine İlişkin Katsayılar Testi

Katsayılar						
Model	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	Önem Düzeyi	
	B	Std. Hata	Beta			
1	(Sabit)	-10,820	9,626		-1,124	,270
	Çalışan Sayısı	-,495	,457	-,114	-1,083	,288
	Aktif Büyüklük	,852	,141	,771	6,055	,030
	Net Satışlar	,255	,363	,096	,703	,488
	İşletme Yaşı	3,246	2,111	,176	1,538	,135
	Borç/Özkaynak	,117	,946	,015	,124	,902
	Faaliyet Karı	-,127	,160	-,101	-,789	,436
	Hisse Başına Pay	,472	1,170	,041	,403	,690

* % 5 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.23' e göre, bağımsız değişkenlerden; çalışan sayısı, net satışlar, işletme yaşı, borç özkaynak oranı, faaliyet karı ve hisse başına kara ait sonuçlar istatistiki olarak anlamsız bulunmuştur. Sonuçların istatistiki olarak anlamsız bulunması, bu değişkenlerde meydana gelecek %1'lik bir değişimin işletmelerin toplam özkaynak üzerinde bir etkiye neden olmayacağını göstermektedir. Çalışan sayısı ve faaliyet karı

ile özkaynak arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, net satışlar, işletme yaşı, borç özkaynak oranı ve hisse başına kar ile pozitif yönlü bir ilişki olduğu elde edilmiştir.

$b_2 = 0,852$ değeri, diğer değişkenler sabit tutulduğunda aktif büyüklükteki bir birimlik artış, özkaynakları 0,030 birim artıracığını ifade etmektedir. $t = 6,055$, $p = 0,030 < 0,05$ olduğundan kat sayı istatistiksel açıdan anlamlı olup ve dolayısıyla aktif büyüklüğün toplam özkaynaklar üzerinde etkili bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır. İlişkinin yönü ise pozitiftir ($t = 6,055$).

3.6.3. Araştırmanın Bulguları ve Tartışma

Araştırmada, imalat sanayi sektörü kapsamında bulunan şirketlerin 2017 yılına ait özkaynak değişim tabloları incelenmiş ve dikey analize tabi tutulmuştur. Aynı zamanda bu bölümde, işletmelerin özkaynak yapısını oluşturan ve çalışmamızda bağımlı değişkenler olarak modele konulan; ödenmiş sermaye, otofinansman, dönem net karı ve özkaynaklar ile işletme büyüklüğünü ifade eden çalışan sayısı, işletme yaşı, net satışlar ve aktif büyüklük, borç / özkaynak, faaliyet karı, hisse başına kar payı değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla, faktör analizinden yararlanılmıştır.

Dikey analiz sonucunda, imalat sanayi sektöründeki şirketlerin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Otofinansman kaynakları arasında ise geçmiş yıl karlarının ağırlıklı olduğu ve bunu dönem net karının ve gerçekleşmemiş gelir giderler kaleminin takip ettiği saptanmıştır. Kimya petrol ve kauçuk üretimi yapan imalat sanayi sektörüne kayıtlı şirketlerin özkaynak dağılımına bakıldığında ise ödenmiş sermayenin yüzdeler olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak işletmelerin otofinansman kaynaklarının toplamda daha fazla yüzdeler değere sahip olması nedeniyle otofinansman ağırlıklı bir özkaynak yapısı vardır.

Elektrik sektöründe bulunan işletmelerin daha çok ödenmiş sermaye ağırlıklı olarak özkaynak oluşturdukları görülmüştür. Bu durum her işletme için ek maliyet oluşturmaktadır. Madencilik sektöründeki şirketlerin ise özkaynakları ağırlıklı olarak geçmiş yıl karları ve ödenmiş sermayeden oluşturmaktadır.

Ulaştırma ve haberleşme sektöründe 4 şirket incelenmiş ve özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olarak oluşturdukları görülmüştür. PGSUS, TCELL, THYAO gibi şirketlerinin otofinansman kaynakları içinde geçmiş yıl karlarının ve

gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin ağırlıklı olduğu saptanmıştır. Bu istenen bir durum değildir. Ancak TTKOM' un özkaynaklarının ödenmiş sermayeden oluştuğu ve otofinansman içinde kar yedekleri ile dönem net karının ağırlıkta olduğu görülmüştür. Bu durum işletme için gelecekte piyasa değerinin artacağına ve kar payı dağıtımının istenilen düzeyde olacağına işaretler. İşletmeye ödenmiş sermayesini azaltma yoluna giderek otofinansman yoluyla özkaynak oluşturması önerilebilir. Böyle bir durumunda karlılık ve hisse başına kar payı daha fazla olacaktır.

Faktör analizi ile elde edilen analiz sonuçları ve hipotezler aşağıdaki tablolarda yer verilerek özet olarak sunulmuştur.

Tablo 3.24: Hipotezlerin Sonuçları

	HİPOTEZLER	SONUÇ
H ₁	Özkaynakların yapısı üzerinde çalışan sayısının etkisi vardır.	RED
H ₂	Özkaynakların yapısı üzerinde işletme yaşının etkisi vardır.	RED
H ₃	Özkaynakların yapısı üzerinde net satışların etkisi vardır.	KABUL
H ₄	Özkaynakların yapısı üzerinde aktif büyüklüğün etkisi vardır.	KABUL
H ₅	Özkaynakların yapısı üzerinde Borç/ öz kaynak oranının etkisi vardır.	RED
H ₆	Özkaynakların yapısı üzerinde faaliyet karının etkisi vardır.	KABUL
H ₇	Özkaynakların yapısı üzerinde hisse başına kar payının etkisi vardır.	RED

Tablo 3.24' de;, Özkaynakların yapısı üzerinde net satışların etkisi vardır diyen H₃ hipotezinin, Özkaynakların yapısı üzerinde aktif büyüklüğün etkisi vardır diyen H₄ hipotezinin ve Özkaynakların yapısı üzerinde faaliyet karının etkisi vardır diyen H₆ hipotezinin kabul edildiği; Özkaynakların yapısı üzerinde çalışan sayısının etkisi vardır diyen H₁ hipotezinin, Özkaynakların yapısı üzerinde işletmenin yaşının etkisi vardır diyen H₂ hipotezinin, Özkaynakların yapısı üzerinde borç/ özkaynak oranının etkisi vardır diyen H₅ hipotezinin, Özkaynakların yapısı üzerinde Hisse başına kar payının etkisi vardır diyen H₇ hipotezinin, red edildiği görülmektedir.

Faktör analizi sonucunda özkaynakların yapısını oluşturan bileşenleri etkileyen faktörler tespit edilmiştir. Bununla birlikte özkaynak bileşenleri ile bunları etkileyen faktörler arasında ilişkinin anlamlı ve anlamsız olduğu belirtilmiştir. Aşağıda yer alan tablolarda her bir özkaynak yapısını etkileyen ve etkilemeyen faktörler belirtilmiştir. Aynı zamanda özkaynak yapısını oluşturan bileşenler ile bunlara etki eden faktörler arasındaki ilişkinin anlamlı ve anlamsız olup olmadığı tablolar yardımıyla belirtilmiştir.

Tablo 3.25: Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler İle Ödenmiş Sermaye Arasındaki İlişki

	Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler	Ödenmiş Sermaye Arasındaki İlişki
1	Çalışan Sayısı	Anlamsız
2	İşletmenin Yaşı	Anlamsız
3	Net Satışlar	Anlamsız
4	Aktif büyüklük	Anlamsız
5	Borç /Özkaynak Oranı	Anlamsız
6	Faaliyet Karı	Anlamsız
7	Hisse Başına Kar Payı	Anlamsız

Analizler sonucunda ulaşılan sonuca göre, özkaynakların yapısını etkileyen faktörler ile ödenmiş sermaye arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.26: Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler İle Dönem Net Karı Arasındaki İlişki

	Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler	Dönem Net Karı Arasındaki İlişki
1	Çalışan Sayısı	Anlamsız
2	İşletmenin Yaşı	Anlamsız
3	Net Satışlar	Anlamlı
4	Aktif büyüklük	Anlamlı
5	Borç /Özkaynak Oranı	Anlamsız
6	Faaliyet Karı	Anlamlı
7	Hisse Başına Kar Payı	Anlamsız

Tablo 3.24' de görüldüğü gibi, net satışlar, aktif büyüklük ve faaliyet karı ile dönem net karı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.27: Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler İle Otofinsman Oranı Arasındaki İlişki

	Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler	Otofinsman Oranı Arasındaki İlişkisi
1	Çalışan Sayısı	Anlamsız
2	İşletmenin Yaşı	Anlamsız
3	Net Satışlar	Anlamsız
4	Aktif büyüklük	Anlamlı
5	Borç /Özkaynak Oranı	Anlamsız
6	Faaliyet Karı	Anlamlı
7	Hisse Başına Kar Payı	Anlamsız

Analizler sonucunda, aktif büyüklük ve faaliyet karı faktörlerinin otofinansman oranı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.28: Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler İle Toplam Özkaynaklar Arasındaki İlişki

	Özkaynakların Yapısını Etkileyen Faktörler	Toplam Özkaynaklar Arasındaki İlişkisi
1	Çalışan Sayısı	Anlamsız
2	İşletmenin Yaşı	Anlamsız
3	Net Satışlar	Anlamsız
4	Aktif büyüklük	Anlamlı
5	Borç /Özkaynak Oranı	Anlamsız
6	Faaliyet Karı	Anlamsız
7	Hisse Başına Kar Payı	Anlamsız

Yapılan analiz sonucuna göre; Aktif büyüklük dışındaki faktörlerin toplam özkaynaklar üzerinde etkilerinin anlamsız olduğu sonucuna varılmıştır. Toplam özkaynakların aktif büyüklükle aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda, araştırma kapsamındaki değişkenlerden üç tanesinin özkaynak yapısını etki ettiği görülmüştür. Hipotez sonuçlarına göre net satışlar, aktif büyüklük ve faaliyet karının işletmelerin özkaynak yapıları üzerinde etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Faaliyet karı bilindiği üzere işletmenin otofinansman yönünden gücünü ifade etmektedir. Yüksek bir faaliyet karı işletmenin özkaynaklarının otofinansman olarak desteklenmesini daha fazla kar elde etmesini ve bunun sonucunda işletme ortaklarına doyurucu bir kar payı dağıtımını sağlayacaktır. Aynı zamanda yeterli aktif büyüklüğe sahip işletmeler varlıklarını verimli kullanmayı başarabilmeleri halinde karlılıklarında artış sağlanacaktır. Bu durumda daha fazla kar payı dağıtılmasına neden olacaktır. Şunu da belirtmek de fayda var ki, özkaynakları otofinansman ağırlıklı olan işletmelerin hisse sayısı az olacağı için yine ortaklara daha fazla temettü dağıtımını yapılabilecek bu durum işletmenin piyasa değerini arttıracaktır.

Çalışmamızda yer alan dikey analiz ile işletmelerin sahip oldukları özkaynakları cari ve önceki dönem itibarıyla analiz ederek değişimler ortaya çıkartılmıştır. Analiz ile ortaya çıkan özkaynak değişimlerine bakıldığında işletmelerin yeterli kar elde etmediklerini çoğunlukla kar yedekleri ve sermaye yedekleri ayırmak yerine geçmiş yıl karları hesabında biriktirdikleri görülmüştür. Aynı zamanda gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin özkaynaklar içerisindeki payının dönem net karına göre fazla olduğu görülmüştür. Bu durum tabii ki işletmelerin özkaynaklarının güçlü

olmadığını ve sahip olunan toplam özkaynakların büyük bir yüzdesinin gerçekleşmemiş gelir ve giderler ile geçmiş yıl karlarından oluştuğunu ifade etmektedir.

İşletmelerin, daha fazla kar elde edebilmeleri için öncelikle ödenmiş sermayeyi, yani hisse sayısını azaltmaları gerektiğini söyleyebiliriz. Böylece ek maliyetlerden kurtularak karlılık artırılacaktır.

SONUÇ

Ekonomik ve finansal nedenlerle birlikte işletmeler bir dizi sorunlar yaşamaktadır. Global anlamda yaşanan krizler ve buna bağlı olarak işletmelerin finansal durumlarında meydana gelen belirsizlikler hem işletmenin varlıklarını sürdürebilmelerinde engel oluşturmakta hem de işletmelerle ilgilenen yatırımcıları çok yönlü etkilemektedir. Yaşanan bu gelişmeler işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri açısından elde etmiş oldukları karıda etkilemektedir. Ayrıca işletmelerin hazırlamış oldukları finansal tablolar aracılığı ile bilgi edinen ve yatırım işlemleri yapan bilgi kullanıcıları da bu gelişmelerden payını almaktadır. İşletmelerin faaliyetleri hakkında her türlü bilgiye hızlı, güvenilir ve düşük maliyetle ulaşmak isteyen bu gruplar için finansal tabloların analizinin önemi her geçen gün artmıştır.

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürürken varlıklarını ve kaynaklarını iyi yönetmeleri ve verimli kullanmaları gerekmektedir. İşletmelerin varlıklarında ve kaynaklarında meydana gelen değişimlere bağlı olarak işletmelerin finansal durumu da dönemler itibariyle farklılıklar göstermektedir. İyi yönetilen varlık ve kaynak kalemleri işletmelerin değerini piyasada oluşan mevcut değerlerinin üzerine de çıkabilir ya da altına da düşebilmektedir. Bu durumda işletmenin karlılığını etkilemektedir. İşletmelerin finansal durumundaki meydana gelen bu değişimler ise bilgi kullanıcılarını, potansiyel yatırımcılarını, ilgili sektörde yer alan rakip işletmeleri yakından ilgilendirmektedir. İşte bu nedenlerden dolayı özkaynak değişim tablosunun içerik analizi büyük önem taşımaktadır.

Özkaynak değişim tablosu, işletmenin karlılık durumlarında ve varlıklarında meydana gelen değişimleri nedenleriyle birlikte göstermesi bakımından bilgi kullanıcıları için önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan özkaynaklar da meydana gelen değişimlerin analiz edilmesi de önemlidir.

Özkaynaklar değişim tablosu işletmeye borç verenler başta olmak üzere ortaklar, potansiyel yatırımcılar gibi bilgi kullanıcıları bakımından ilgili ve önemli bilgiler içermektedir. Borç verenler bakımından özkaynaklar bir güvence oluşturmaktadır. Özkaynakların artış yönünde değişim göstermesi üzerine bu güven artmaktadır. Ortaklar ve potansiyel yatırımcılar, tablodan özkaynak unsurlarındaki

değişmeleri ayrıntılı olarak görür ve özkaynakların ödenmiş sermaye veya otofinansman kaynaklarının ayırımıdaki değişimi yorumlayabilir.

İşletme içi bilgi kullanıcılar finansal durumdaki değişmeleri analiz ederek işletmenin varlığını sürdürebilmek, kaynakların yönetiminde ve kullanımın etkinlik sağlamak, işletme kapasitesinin nasıl kullanılması gerektiğini planlamak ve işletmenin değerini piyasa değerinin üzerine çıkarmak adına önemli kararlar alabilmektedirler. Diğer taraftan işletme yöneticileri, işletmenin sektörde meydana gelen gelişmelerden uzak kalmamasını, rekabet şartlarından kopmaması ve olası fırsatlardan yararlanmasını öngörebilmek açısından finansal durumdaki değişimleri analiz etmek isteyebilir. Ayrıca işletmenin rekabet gücünü geliştirmek adına, yöneticiler sektör ortalamalarını kullanarak gelecekte işletmenin başarısının artırılması için hangi önlem ve kararların alınmasını da tespit edebilmektedirler. Nihayetinde ise gerekli analizler yapılması ve alınan kararların uygulamaya konulması sonucunda ise işletmenin hem karı artırılabilen hem de sektördeki diğer şirketler ile karşılaştırılarak karlılığı artırılabilir.

İşletme dışı bilgi kullanıcıları finansal durumdaki değişmeler ile ilgili iki hususu merak ederler. Birincisi değişmelerin zaman içerisinde gösterdiği davranışı takip ederek işletmenin finansal durumunda istikrar olup olmadığını ölçmek isterler. Burada işletme bilgileri kullanılarak, potansiyel yatırımcılar ya da diğer bilgi kullanıcıları tarafından analizler yapılır. İşletmenin finansal durumdaki başarısı dönemler itibarıyla analiz edilerek ve dönemler kendi içerisinde karşılaştırılarak, yatırımcılar tarafından işletmeye yatırım yapılıp yapılmaması konusunda kararlar alınabilir. Bu açıdan öz kaynak değişim tablosunun analizi büyük önem taşımaktadır.

İkincisi ise işletme dışı bilgi kullanıcıları işletmeyi, sektördeki başka işletmelerle karşılaştırmak isterler. İşletmenin sektörle karşılaştırılıp, mevcut finansal durumunun sektör ortalamasının altında mı yoksa üstünde mi olduğunu öğrenmek yatırımcılar açısından önem taşımaktadır. Çünkü işletmeye yatırım yapmak isteyen yatırımcılar, işletmeye koymuş oldukları sermayelerini mümkün olan en kısa sürede geri almak isterler. Burada da işletmenin bilgileri kullanılarak, işletmenin yapısına ilişkin analizler gerçekleştirilir. Yatırımcılar, işletmenin finansal durumunu sektör ortalamaları ile karşılaştırılarak yatırım yapılması açısından güven verip vermediğini

ölçerler. Yatırımcılar açısından işletmenin elde edeceği kardan çok işletmenin karlılığı önem arz etmektedir. Bu bağlamda yatırımcıların işletmenin karlılığının yüksek olmasına göre yatırım yapmaları muhtemel bir durum olacaktır.

İşletmelerin özkaynak yapısını oluşturan ve çalışmamızda bağımlı değişkenler olarak modele konulan; ödenmiş sermaye, otofinansman, dönem net karı ve özkaynaklar ile işletme büyüklüğünü ifade eden çalışan sayısı, işletme yaşı, net satışlar ve aktif büyüklük, borç / özkaynak oranı, faaliyet karı, hisse başına kar payı değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla, faktör analizinden yararlanılmıştır.

Faktör analizi sonucunda işletmelerin özkaynak yapılarını etkileyen faktörlerin; net satışlar, aktif büyüklük ve faaliyet karı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özkaynakları etkileyen en önemli faktörün aktif büyüklük olduğu saptanmıştır. Diğer bağımsız değişkenlerin ise özkaynak yapısı üzerinde etkileri anlamsız çıkmıştır.

Özkaynaklarda cari ve önceki dönemde meydana gelen değişimleri saptamak ve bunlar sonucunda işletmenin mevcut ve gelecekte ki durumu hakkında tahminlerde bulunmak amacıyla dikey analiz yapılmıştır. Yapılan dikey analizi sonucunda ise işletmelerin genellikle özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olduğu ve özkaynaklar içinde ise geçmiş yıl karlarının, dönem net karının ve gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin ağırlıklı olduğu gözlemlenmiştir.

Analiz sonucunda, imalat sanayi sektöründeki şirketlerin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Otofinansman kaynakları arasında ise geçmiş yıl karlarının ağırlıklı olduğu ve bunu dönem net karının ve gerçekleşmemiş gelir giderler kaleminin takip ettiği saptanmıştır. İmalat sanayi sektörünün alt sektörlerinden Gıda, içki ve tütün sektöründeki şirketlerin özkaynaklarını otofinansman ağırlıklı olarak oluşturdukları görülmüştür. Otofinansman kaynakları içinde ise gerçekleşmemiş gelir ve giderler ile geçmiş yıl karları kalemlerinin ağırlıklı olduğu görülmüştür.

Taş ve toprağa dayalı üretim yapan işletmelerin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olduğu görülmüştür. Otofinansman kaynakları arasında geçmiş yıl karları, dönem net karı ve gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerinin toplam özkaynaklar içindeki payının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte sektör

genelinde dönem net karı kaleminin özkaynaklar içindeki payı düşük ve yetersiz olduğu saptanmıştır.

Kimya petrol ve kauçuk üretimi yapan işletmelerin özkaynak dağılımına bakıldığında ise ödenmiş sermayenin yüzdeler olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak işletmenin otofinansman kaynaklarının toplamda daha fazla yüzdeler değere sahip olması nedeniyle otofinansman ağırlıklı bir özkaynak yapısı olduğu görülmüştür.

Metal ana sanayi sektörü genelinde özkaynakların otofinansman bakımından yeterli büyüklükte olmadığı görülmüştür. Ancak CEMTS işletmesinde cari dönemde dönem net karında meydana gelen artış yatırımcılar ve borç vereneler için güven unsuru olarak görülmesi bakımından olumlu yorumlanmıştır.

Metal eşya makine ve gereç sektöründe yer alan işletmelerin özkaynaklarını otofinansman ağırlıklı oluşturdukları görülmüştür. Geçmiş yıl karlarının otofinansman kaynakları içinde ağırlıklı olduğu saptanmıştır.

Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründeki işletmelerin özkaynaklarını otofinansman ağırlıklı oluşturdukları görülmüştür. İşletmelerin elde etmiş oldukları dönem net karının özkaynaklar içerisindeki payı özkaynakların otofinansman olarak desteklendiği sonucuna ulaştırmıştır.

Ulaştırma Haberleşme ve Depolama Sektörü genelinde özkaynakların kendi içindeki dağılımında özkaynakların geçmiş yıl karları ağırlıklı olduğu ve dönem net karının özkaynaklar içindeki büyüklüğünün yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Madencilik Sektöründeki işletmelerden olan IPEKE ve KOZA işletmelerinin üzerinde 3. kişilerin daha fazla söz sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Otofinansman kaynakları arasında kar yedekleri ve dönem net karı yüzdelerinin düşük olduğu görülmüştür. Bununla birlikte genel olarak sektördeki işletmelerin otofinansman ağırlıklı özkaynak oluşturdukları görülmüştür. Fakat dönem net karının ve kar yedekleri kaleminin payı oldukça düşük olması sebebiyle özkaynakların otofinansman gücü yetersiz bulunmuştur.

Elektrik sektöründe bulunan işletmelerin daha çok ödenmiş sermaye ağırlıklı olarak özkaynak oluşturdukları görülmüştür. Bu durum her işletme için ek maliyet oluşturmaktadır. Sektör genelinde özkaynaklar otofinansman olarak desteklenmekle

birlikte dönem net karının sahip olduğu payın düşük olması işletmelerin aleyhine bir durumdur. Böyle bir durumdur ve özkaynakların otofinansman yönü zayıftır diyebiliriz.

Sonuç olarak işletmelerin karlılıklarını arttırabilmeleri ve bunu istikrarlı hale getirebilmeleri için ödenmiş sermaye yoluyla finansmanı değil otofinansman yoluyla finansmanı seçmeleri doğru bir tercih olacaktır. Özkaynaklarını ödenmiş sermaye ağırlıkta olan sektörlerin zarar elde ettikleri gözlemlenmiştir. Bu duruma örnek olarak elektrik, elektronik sektörünü gösterebiliriz. Aynı zamanda bu işletmelerin dönem net karlarında azalma meydana geldiği görülmüştür. Bu nedenle işletmelerin özkaynaklarının otofinansman ağırlıklı olması gerekmektedir. Otofinansman içinde ise dönem net karı ve kar yedeklerinin olması, bu bileşenler yeterli yüzdeliklere sahip değiller ise ödenmiş sermayenin bunları desteklemesi gerekmektedir. Yapılan analizler sonucu dönem net karı ve kar yedekleri ağırlıklı bir özkaynak yapısına sahip olan işletmelerin karlılıklarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Son olarak yatırımcıların ve işletmeye borç verecek tarafların işletmeler ile verecekleri kararlarda zahiri etkenlere dikkat etmeleri gerektiğini söyleyebiliriz. Yapılan analiz sonucunda işletmelerin özkaynaklarını gerçekleştirilmiş gelir ve gider kalemlerinde yer alan yeniden değerlendirme artışlarından etkilendiği görülmektedir. Bu etki gerçek bir değişime neden olmamakla birlikte görünürde farklılıklar meydana getirmektedir. Yatırımcıların ve borç verenlerin zahiri değişimleri dikkate almaları yararlarına olacağı düşünülmektedir.

EKLER

SEKTÖR	KAR YEDEKLERİ/ TOPLAM ÖZKAYNAKLAR DÖNEM BAŞI %							KAR YEDEKLERİ/ TOPLAM ÖZKAYNAKLAR DÖNEM SONU %					ARTIŞLAR			AZALIŞLAR				
	% 1-5	% 5-10	% 10-15	% 15-20	% 22-29	70%	228%	% 1-5	% 5-10	% 10-15	% 15-20	34%	52%	% 1-5	% 5-10	% 10-15	% 1-5	% 5-10	% 15-20	228%
GIDA İÇKİ VE TÛTÛN																				
AEFES								√						√						
ULKER		√						√										√		
TATGD				√						√										
CCOLA	√							√												
TAŞ VE TOPRAĒA DAYALI																				
AFYON	√								√						√					
ANACM	√								√					√						
GOLTS			√							√										
TRKCM	√							√												
KİMYA, PETROL VE KAÜÇUK																				
AKSA		√							√											
DEVA					√							√							√	
PETKİM	√							√						√						
SASA	√							√												
GOODY	√							√												
METAL ANA SANAYİ																				
BRSAN	√							√												
CEMETS	√							√											√	
EREĒLİ		√							√					√						
KARDMD	√							√												
METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIMI																				
ARCLK	√							√												
FROTO		√							√										√	
TAOSO		√							√											
OTKAR					√						√								√	
VESTL	√							√												
PERAKENDE TİCARET																				
BİM				√						√									√	
MİGRS						√														√
DOAŐ												√								
MAVİ			√							√								√		
ULAŞTIRMA HABERLEŞME VE DEPOLAMA																				
PCSUS																				
TCELL		√								√				√						
THYAO																				
TTKOM						√							√							√
MADENCİLİK																				
İPEKE	√							√												
KOZAL		√							√										√	
KOZAA	√							√												
PRKME			√							√				√						
ELEKTRİK, GAZ VE SU																				
AKSA			√					√											√	
ENİSA	√							√												
ODAS																				
ZOREN	√																√			

SEKTÖR	GEÇMİŞ YIL ZARARLARI/ TOPLAM ÖZKAYNAKLAR DÖNEM BAŞI %				GEÇMİŞ YIL ZARARLARI/ TOPLAM ÖZKAYNAKLAR DÖNEM SONU %			ARTIŞLAR		AZALIŞLAR	
	% 4-10	% 15-20	235%	439%	% 1-5	35%	62%	% 15-20	% 4-9	% 170-173	% 430-435
PERAKENDE TİCARET											
BİM				√	√						√
MIGRS											
DOAS	√								√		
MAVI											
ELEKTRİK, GAZ VE SU											
AKSA		√				√		√			
ENJSA											
ODAS											
ZOREN			√				√			√	
KİMYA, PETROL VE KAUÇUK											
AKSA											
DEVA	√								√		
PETKİM											
SASA	√				√				√		
GOODY											
METAL EŞ YA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIMI											
ARCLK											
FROTO											
TAOSO											
OTKAR											
VESTL	√								√		

SEKTÖR	MADDİ DURAN VARLIK YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI/ TOPLAM ÖZKAYNAKLAR DÖNEM BAŞI %						MADDİ DURAN VARLIK YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI/ TOPLAM ÖZKAYNAKLAR DÖNEM SONU %						ARTIŞLAR				AZALIŞLAR	
	% 1- 5	%5- 10	% 20-25	% 30-35	%35-40	215%	% 1-5	% 15-20	% 23-28	% 30- 35	%45- 50	%55-60	% 1-5	% 10-15	% 20-25	%50-55	%5-10	% 155-160
GIDA İÇKİ VE TÛTÛN																		
AEFES																		
ULKER									√						√			
TATGD																		
CCOLA																		
TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI																		
AFYON																		
ANACM			√						√				√					
GOLTS																		
TRKCM																		
KİMYA, PETROL VE KAÜÇUK																		
AKSA																		
DEVA																		
PETKİM																		
SASA											√					√		
GOODY																		
METAL ANA SANAYİ																		
BRSAN			√					√										√
CEMİS	√																	√
EREGLİ																		
KARDMD					√					√								√
METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIMI																		
ARCLK																		
FROTO																		
TAOSO																		
OTKAR																		
VESTL				√					√									√
PERAKENDE TİCARET																		
BİM		√							√					√				
MİGRS	√										√					√		
DOAS																		
MAVİ																		
ULAŞTIRMA HABERLEŞME VE DEPOLAMA																		
PGSUS																		
TCELL																		
THYAO																		
TTKOM																		
MADENCİLİK																		
IPEKE																		
KOZAL																		
KOZAA																		
PRKME																		
ELEKTRİK, GAZ VE SU																		
AKSA																		
ENİSA																		
ODAS																		
ZOREN						√						√						√

KAYNAKÇA

- Akbulut, H. (2005). Hisse Senetleri İMKB’ de İşlem Gören İmalat Sektöründeki Şirketlerin Finansal Yapılarını Etkileyen Faktörler Üzerine Yapılan Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2):53-82.
- Akbulut, Y. Ve Marşap, B. (2006). Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğünün TMS 36: Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı Kapsamında İncelenmesi ve İMKB’de İşlem Gören Şirketlerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, (4) : 85-115.
- Akdoğan, M. U. (2012). Yeni Türk Ticaret Kanunu Sonrasında SPK Düzenlemelerine Tabi İşletmelerde Dağıtılabilir Kar Hesabı, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 119-136
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2001). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Ankara: Gazi Kitapevi
- Akdoğan, U. M. (2013). TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı Kapsamında Kıdem Tazminatı Karşılığı Uygulaması Üzerinden Tfrs’ nı İlk Defa Uygulayacak İşletmelerin Hazırlık Seviyelerinin Analizi. *Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı (MÖDAV)*, ss.91-113.
- Akgüç, Ö. (1995). *Mali Tablolar Analizi*.
- Akgüç, Ö. (2002). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın, Muhasebe Enstitüsü Yayın No: 63
- Akıncı, N ve Erdoğan, N. (1995). *Finansal Tablolar ve Analizi*, İzmir: Fakülteler Kitapevi
- Aktan, B. ve Bodur, B. (2006). Oranlar Aracılığı İle Finansal Durumunuzu Nasıl Çözümlersiniz? Küçük İşletmeler İçin Bir Rehber. *Yaşar Üniversitesi*, 1(1), 49-67
- Akyol, E. ve Küçük, M. (2001). *Tekdüzen Hesap Planı Ve Mali Tablolar*, Ankara: Yaklaşım Yayınları

- Albayrak, A. S. ve Akbulut, R. (2008). Sermaye Yapısını Belirleyen Faktörler: IMKB Sanayi Ve Hizmet Sektörlerinde İşlem Gören İşletmeler Üzerine Bir İnceleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (22): 1-22.
- Altaş, S. (2015). Anonim Şirketlerde Kanuni ve İhtiyari Yedek Akçe Ayırımı. *Bankacılar Dergisi*, (93): 34-43
- Altaş, S. (2016). Anonim Şirketlerde Yedek Akçeler. *Bankacılar Dergisi*, (96): 33-47
- Arslanlı, H. (1960) Gizli Yedek akçeler. *İktisat Maiye Dergisi*. 7(9): 442- 451.
- Arslanlı, H. (1961). Açık Yedek Akçeler. *İktisat Maiye Dergisi*. 7(11): 563-589.
- Arslanlı, H. (1961). *Anonim şirketler*. Ankara.
- Atabey, E, S. (2016). Öz Sermaye Kavramı ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Alanları. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 53(619): 89-97
- Atama, Ü. (2003). *Tekdüzen Hesap Planı ve Mali Tablolar*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Ayboğa, H. (2008). İç Kaynaklardan Sermaye Artırımının Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Uygulamaları Açısından İncelenmesi. *Tekirdağ Dergisi*, (1): 120-158
- Aydın, N.; Başar M. ve Coşkun, M. (2009). *Finansal Yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aytekin, S. (2009). *Özkaynaklar Değişim Tablosunun Düzenlenmesi*. Mali Çözüm Dergisi, (92): 139- 158
- Battes, R. (1967). *Die Überbewertung der Sacheinlagen im In- und Ausländischen GmbH. Recht ynd bei der Private Company*
- Bayrı, O. (2010). Tekdüzen Muhasebe Sistemine ve Türkiye Muhasebe - Finansal Raporlama Standartlarına Göre Gelir Tablolarının Biçimsel Yapısı, Kapsamı ve İçeriğinin Karşılaştırmalı Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (47): 95-110.

- Bekler, M. (2007). Anonim Şirketlerde Kar Dağıtımı ve Vergilendirilmesi, *Vergi Dünyası*, (308): 1-8.
- Bektöre, S.; Çömlekçi F. ve Sözbilir, H. (2003). *Mali Tablolar Analizi*. Eskişehir: Nisan Kitapevi.
- Bellandi, F. (2012). *Dual Reporting for Equity and Other Comprehensive Income under IFRS and US GAAP*. Cornwall: John Wiley & Sons Ltd.
- Berberoğlu, G. Y. (2018). *Yeni Uygulamalar Kapsamında Finansal Tabloların Kullanım Düzeyi İle İlgili Bir Araştırma*. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Bilgin, Y. (1982). *Anonim Ortaklıklarda Kar Dağıtımı ve Kara Katılan Kişiler*. Ankara.
- Bilici, N. (2003). Enflasyonun Mali Tablolar Üzerindeki Etkilerini Azaltmak İçin Türkiye’ de Uygulanan Önlemler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2): 65-85
- Birsel, M. T. (1961). *Anonim Şirketlerde Ortakların Kar Payı Alma Hakkı*. Ankara
- Büker, S.; Aşıkoğlu, R. ve Sevil, G. (2009). *Finansal Yönetim*, Ankara.
- Büyükepekçi, S. ve Yiğit, E. (2016). TMS-16’ya Göre Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Değerleme Sürecine Teorik Bir Bakış, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 19(2): 219-231.
- Cemalcılar, Ö. ve Önce S. (1999). *Muhasebenin Kuramsal Yapısı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çabuk, A. (2013). *Finansal Tablolar Analizi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Çabuk, A. ve Lazol, İ. (2002). *Mali Tablolar Analizi*, Bursa: Vipaş Yayınevi.
- Çağırğan, T.; Serpil, S. ve Ulusoy, Y. (2017). Yedek Akçeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (19): 1971-1976.

- Çakıcı, C. (2001). Excel ile Özkaynaklar Değişim Tablosu Uygulaması. *Vergi Sorunları Dergisi*, (151): 165-172.
- Çalgan, E., vd. (2008). Muhasebe Denetimi. İstanbul: İsmmmo Yayınları.
- Çalgan, E., vd. (2008). *Muhasebe Denetimi*. İstanbul: İsmmmo Yayınları.
- Çelik, O. (2006). Geniş Kapsamlı Kar: Finansal Tablolarda Raporlanması ve Türkiye Uygulaması, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (17): 75- 86.
- Çetiner, E. (2007). *İşletmelerde Mali Analiz*. Ankara: Gazi Kitap Evi.
- Çetinoğlu, T. (2013). Aracı Kurumlarda Kapsamlı Gelirin Raporlanması ve Faaliyet Sonuçlarına Etkisinin İncelenmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (38).
- Dastgır, M. & Velashani, A. S. (2008) “Comprehensive Income and Net Income as Measures of Firm Performance: Some Evidence for Scale Effect”, *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, Issue 12.
- Demirci, N. S. (2017). İmalat Sanayi Sektöründe Kârlılığın Belirleyicileri: TCMB Sektör Bilançolarıyla Panel Veri Analizi (1996-2015). *Ege Akademik Bakış Dergisi*. (3): 381- 394.
- Demirdöven, C. (2003). *Gelişmekte olan ülkelerde firmaların sermaye yapılarının analizi: Türkiye ve Brezilya karşılaştırması*. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Demirel, N. (2014). *Tms 21 kur değişim etkileri standardı ve finansal tablolarla ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Durgut, M. ve Kaya, U. (2013). TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı Kapsamında Tanımlanmış Fayda Planlarının Muhasebeleştirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. (21): 1-29.
- Erdoğan, N. (1997). *Mali Tablolar ve Analizi*. Ankara: Atilla Kitapevi.

- Erdoğan, M. (2002). *Finansal Muhasebe*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ertuğrul A. N. (2013). TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardının Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı (MÖDAV)*, 71-89.
- Ertürk, A. S. (2016). Öz Sermaye Kavramı ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Alanları. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 53(619): 89- 97
- Evcı, S. (2008). *Türkiye Muhasebe (Finansal Raporlama) Standartları ve Uygulamasında Yaşanan Sorunlar*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fıratoglu, B. (2005). Şirketlerin Sermaye Yapısını Etkileyen Faktörler ve Kriz Dönemlerinde Şirket Davranışlarında Meydana Gelebilecek Değişiklikler, *Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu*.
- Greuning Hennie Van, ScottDarrel ve TerblancheSimonet, (2011). *International Financial ReportingStandards*, Sixth Edition. Washington: The International Bank For Reconstructionand Development / The World Bank.
- Gücenme, Ü. (2000). *Mali Tablolar Analizi*. Bursa: Marmara Kitabevi Yayınları
- Gücenme, Ü. (2002). *Genel Muhasebe*. Bursa: Marmara Kitapevi.
- Gücenme, Ü. (2005). *Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi*. Bursa: Aktüel Yayınları.
- Güçlü, F. C. (2009). *UFRS mali tablo düzenleme ilkelerine göre tespit edilen kar rakamı üzerinden düzenlenen kar dağıtım tablosu*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitü, İstanbul.
- Gündoğdu, A. (2018). *Finansal Yönetim Temel Teoriler ve Açıklamalı Örnekler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Güney, A. (2009). *Banka Muhasebesi*. İstanbul: Beta Yayınevi.

- Heybeli, B. (2011). *Finansal tabloların sunulduğu standardı (TMS 1) ve tekdüzen muhasebe sistemindeki finansal tablolarla karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- İskenderoğlu, Y.; Karadeniz, E. ve Atioğlu, E. (2012). Türk Bankacılık Sektöründe Büyüme, Büyüklük ve Sermaye Yapısı Kararlarının Karlılığa Etkisinin Analizi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakülte Dergisi*, 7(1): 291-311.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK), Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, <http://www.kgk.gov.tr>
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)*, TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı, <http://kgk.gov.tr/contents/files/TMS19.pdf> (08.02.2015).
- Kaplanoğlu, E. (2014). TMS-TFRS Çerçevesinde Diğer Kapsamlı Gelirler Ve Muhasebe Uygulamaları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*,
- Karagül, A. A. (2003). *Finansal Tablolar Analizi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını
- Karayalçın, Y. (1988). *Muhasebe Hukuku*. Ankara
- Karayıldırım, H. İ. (2011). *Özkaynaklar Hesap Sınıfında İzlenen İktisadi Kıymetlerin Vergisel Denetimi*, (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Karyağdı, N. (1999). *Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Kurumlar ve Gelir Vergisi Kanunu Kapsamında, Kâr Dağıtımı*. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Derneği.
- Kaval, H. (2011a). TMS Kapsamında Çeşit Esasına Göre Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelirler Tablosu. *Yaklaşım Dergisi*. (228): 13.
- Kaval, H. (2011b). *Maddi/Maddi Olmayan Duran Varlıkların Yeniden Değerlemesi ve Diğer Kapsamlı Gelirlerde Raporlanması*. Akademik Denetim. 15.11.2013 tarihinde <http://www.akademikdenetim.com.tr/page.php?id=24> adresinden erişildi.

- Kavramsal Çerçeve, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve.*
- Kaya, T. (2009). *Sermaye şirketlerinde kar payı dağıtımının vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk Programı, İzmir
- Kaygusuz, D. ve Dokur, Ş. (2004). *Enflasyon Düzeltmesi ve Uygulamaları*. Bursa: Alfa Yayınları
- Kieso, D. E. & Weygandt, J. J. (1995). *Intermediate Accounting*, Eight Edition, John Wiley and Sons Inc.,
- Kılıç, Y. (2017). Öz kaynak İle Finansman, https://www.researchgate.net/publication/321289694_Ozkaynak_ile_Finansman 12.04.2019.
- Mevlüt, Ö. (2000). *Mali Tablolar ve Finansal Analiz*. Ankara: Yayla Yayıncılık.
- Mısırlıoğlu, İ. U. (2006). İşletmelerde Finansal Performans Raporlaması. *Mali Çözüm İSMMMÖ Yayın Organı*, (75): 23-33.
- Mocnik, D. (2001). Asset Specificity and A Firm's Borrowing Ability: An Empirical Analysis of Manufacturing Firms. *Journal of Economic Behavior and Organization*, VL, 69-81.
- Moroğlu, E. (2003). *Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı*. İstanbul
- Oğuz, M. ve Akay, H. (2016). Diğer Kapsamlı Gelir Unsurları ve Muhasebeleştirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(36-1): 23-38
- Örten, R. Ve Bayırlı, R. (2007). TMS 16'ya Göre Maddi Duran Varlıkların Dönem Sonunda Değerlemesi ve Muhasebe Uygulamaları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, (36): 34-50.
- Örten, R., Kaval, H., Karapınar, A. (2016). *Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları*. Eskişehir: Gazi kitapevi

- Özdemir, F. S. ve Varıcı, İ. (2015). TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı Kapsamında Kıdem Tazminatı Müessesesi ve Muhasebe Kayıtları: İlk Geçiş Yönüyle Örnek İşletme Uygulaması, *Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (29): 169-170.
- Özer, M. (2000). *Mali Tablolar ve Finansal Analiz*. Ankara.
- Özolgun, H. (2017). Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi, *Journal Of Emerging Economies And Policy*.
- Pamukçu, F. (2011). Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi. *Mali Çözüm Dergisi*, (103), 79-95.
- Pili, A. (2009). *The Adoption of A Comprehensive Income in Italy*. Saarbrücken, Germany: VDM Verlag Dr. Müller Aktiengesellschaft & Co. KG.
- Plantin, G. Haresh, S. & Hyun, S. S. (2008). Fair Value Accounting and Financial Stability, *Chicago GSB Research Paper* 08-15, 1-1.
- Poroy, R.; Tekinalp, Ü. ve Çamoğlu, E. (2000). *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*. bs.8, İstanbul.
- Poroy, R.; Tekinalp, Ü. ve Çamoğlu, E. (2005). *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*. bs.10, İstanbul
- Reichwein, H. (1979). *Über die stillen Keserven*, SAG 51(3-4) S. 77 VD.
- Sağlam, N. (2000). *Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Uygulaması*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Savcı, M. (2009). *Mali Tablolar Analizi*. Kütahya: ABP Yayınevi.
- Sayılgan, G. ve Uysal, B. (2011). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Sektörel Bilançoları Kullanılarak Sermaye Yapısını Belirleyen Faktörler Üzerine Bir Analiz: 1996-2008. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 66(04): 101-124.
- Schindler, R. (1967). *Die Publizitätsvorschriften bei der Rechnungslegung der AG*.
- Schroeder, R. G. & Clark, M. (1995). *Accounting Theory Text and Readings*, Fifth Edition, John Wiley and Sons.

- Senal, S.; Aslantaş, A., B. ve Acar, D. (2013). Özsermaye Karlılığı ve Hisse Başına Kazanç Açısından Kapsamlı Karın İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(3): 55-80.
- Seval, B. (1981). *Finansal Kaldırıcının Firma Değeri Üzerindeki Etkisi, Enflasyon Altında Firma Değerlemesi, Finansal Yapıyı Etkileyen Etmenler ve Bu Etmenler Üzerinde Türkiye’de Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, İstanbul.
- Sevim, Ş. (2008). *Mali Tablolar Analizi*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Yayınları.
- Sevim, Ş. (2016). *Finansal Tablolar Analizi: 3. Basım*. Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Soydan, H. ve Ildır, A. (2003). *Şirketler Muhasebesi*. Bursa: Alfa Yayıncılık.
- Şavlı, T. ve Canoğlu, M. (2004). *Uygulamaya Yönelik Enflasyon Muhasebesi*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Tekil, F. (1998). *Anonim Şirketler Hukuku*. B.2, İstanbul
- Terim B. (2009). *Türkiye de Firmaların Sermaye Yapısı: Belirleyici Etmenler ve Gelişim*. (Doktora Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Manisa.
- TMSK, (2019). TFRS- 9 Finansal Araçlar, http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/TFRS_9_2017%20Surumu.pdf, 14.02.2019.
- TMSK, (2019). TFRS- 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü, http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_13_2018.pdf, 15.03.2019.
- TMSK, (2019). TMS - 21 Kur Değişiminin Etkileri, <http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2011Seti/TMS21.pdf>, 20.01.2019.
- TMSK, (2019). TMS 1 - Finansal Tabloların Sunuluşu, http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_1_Finansal%20Tablolar%C4%B1n%20Sunulu%C5%9Fu.pdf, 18.02.2019.

- TMSK, (2019). TMS 16 - Maddi Duran Varlıklar, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/TMS16.pdf>, 24.05.2019.
- TMSK, (2019). TMS 19 - Çalışanlara Sağlanan Faydalar, http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_19_2018.pdf, 11.05.2019.
- TMSK, (2019). TMS 38 - Maddi Olmayan Duran Varlıklar, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2011Seti/TMS38.pdf>, 20.05.2019.
- Torun, T. (2001). *Kayseri’de Faaliyet Gösteren Seçilmiş Üç Tekstil Firmasının Finansal Analizleri*, (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Türk, A. (?). *Anonim Ortaklıkta Gizli Yedek Akçeler*.
- Ulusan, H. (2013). Kapsamlı Kar (Zarar): Raporlama Yöntemi Tercihleri ve Finansal Performansın Raporlanmasına Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(2):
- Ünal, A. C. (2006). *Anonim Şirketlerde Kar Payı, Kar Dağıtımı ve Yedek Akçe Ayrılması*, Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, Ankara
- Yılmaz, S. (2017). *Türkiye’deki Ticari Bankalarda Finansal Tablolar Analizi ve Bir Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- 1.Nolu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği, www.ismmmo.org.tr. 15.12.2008.

DİZİN

-A-

Analiz, v, 55, 62, 95, 108, 111, 124,
127, 130, 132

-B-

BİST, i, iii, v, vii, viii, xi, xvi, 2, 39, 60,
61, 62, 65, 66

-D-

Dönem Net Karı, x, xi, xii, xiii, xiv, 36,
48, 51, 63, 67, 70, 73, 77, 80, 83, 86,
89, 92, 97, 98, 106

-F-

Faaliyet Karı, xi, 50, 56, 63, 97, 99,
101, 103, 106, 107
Finansal Tablo, 37, 124, 126, 127, 129,
130, 132, 133, 134

-K-

Kar Yedekleri, x, 33, 47, 67, 70, 73, 77,
80, 83, 86, 89, 92

-N-

Net Satışlar, xi, 54, 63, 96, 98, 101, 103,
106, 107

-O-

Otofinansman, v, x, xii, xiii, xiv, 20, 30,
31, 32, 44, 63, 64, 65, 69, 72, 79, 81,
82, 85, 91, 93, 94, 100, 101, 104, 107,
111, 112, 113

-Ö-

Ödenmiş Sermaye, x, xi, xiii, xiv, 29,
45, 63, 67, 70, 73, 77, 80, 83, 86, 89,
92, 95, 96, 106

Özkaynak, iii, v, ix, x, xi, xii, xiii, xiv,
xv, 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14,
15, 16, 17, 18, 21, 28, 29, 44, 49, 50,
51, 52, 56, 57, 63, 64, 67, 70, 73, 77,
80, 83, 86, 89, 92, 97, 98, 102, 103,
106, 107, 109, 130

-T-

TMS, x, xii, xv, xvi, 9, 10, 14, 16, 17,
28, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 124, 126,
128, 129, 131, 132, 133, 134

